

Monitor Brede Welvaart

& de Sustainable Development Goals

2025

Inhoud

Het verhaal 3

Brede welvaart hier en nu

Hier en nu: samenvatting 7

[Thema's](#)

Subjectief welzijn 10

Materiële welvaart 11

Gezondheid 12

Arbeid en vrije tijd 13

Wonen 14

Samenleving 15

Veiligheid 17

Milieu 18

Brede welvaart later

Later: samenvatting 19

[Thema's](#)

Economisch kapitaal 22

Natuurlijk kapitaal 23

Menselijk kapitaal 25

Sociaal kapitaal 26

Brede welvaart elders

Elders: samenvatting 28

[Thema's](#)

Milieu en grondstoffen 30

Handel en hulp 31

Verdeling van brede welvaart

Verdeling: samenvatting 33

[Verdeling brede welvaart hier en nu](#)

Verdeling: Subjectief welzijn 36

Verdeling: Materiële welvaart 37

Verdeling: Gezondheid 40

Verdeling: Arbeid en vrije tijd 42

Verdeling: Wonen 46

Verdeling: Samenleving 47

Verdeling: Veiligheid 51

Verdeling: Milieu 52

[Stapeling](#)

Verdeling: stapeling 54

Schokbestendigheid

Schokbestendigheid: samenvatting 58

[Schokbestendigheid per aspect](#)

Schokbestendigheid: hier en nu 59

Schokbestendigheid: later 60

Schokbestendigheid: kritieke systemen 62

Schokbestendigheid: elders 64

Sustainable Development Goals

SDG's: samenvatting 65

Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025

Brede Welvaart gaat over hoe mensen hun leven en de kwaliteit van hun leefomgeving ervaren. Daarmee biedt brede welvaart een veelomvattender beeld over hoe het met ons gaat dan alleen economische welvaart.

Het verhaal

Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven hier en nu, en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld.

[← Naar het overzicht van 'MBW en SDG's 2025'](#)

Brede welvaart heeft drie dimensies:

De brede welvaart **'hier en nu'** gaat over de mensen die op dit moment in Nederland leven. Dit betreft de kwaliteit van leven van mensen en de kwaliteit van de omgeving waarin zij leven. Het gaat in het bijzonder om subjectief welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid, en milieu.

De brede welvaart **'later'** heeft betrekking op mensen die over één of enkele decennia in Nederland zullen leven en die, om een zelfde niveau van brede welvaart te kunnen bereiken, hulpbronnen nodig zullen hebben die de huidige generatie nu gebruikt. Deze hulpbronnen worden ook wel 'kapitalen' genoemd. Het gaat in het bijzonder om economisch, menselijk, natuurlijk en sociaal kapitaal.

De brede welvaart **'elders'** gaat over mensen in andere landen die nu of in de toekomst de gevolgen van onze keuzes voelen. Dit betreft de positieve en negatieve effecten van de keuzes die Nederlanders maken, op banen en inkomens, op (niet-hernieuwbare) hulpbronnen en het milieu, en op instituties in andere landen.

Brede welvaart gaat niet alleen over de gemiddelde kwaliteit van leven van de individuele inwoners die nu in Nederland wonen. Het gaat ook over de duurzaamheid en inclusiviteit van de kwaliteit van leven. Duurzaamheid en inclusiviteit kunnen alleen worden begrepen (en gemeten) op het collectieve niveau van groepen of samenlevingen, waarin uitkomsten worden bepaald door interacties tussen mensen onderling en tussen mensen en hun omgeving.

Brede welvaart als concept is neutraal. De uitkomsten op maatschappelijk niveau zijn het gevolg van de keuzes van miljoenen mensen met uiteenlopende kenmerken (zoals leeftijd, geslacht, gezinssituatie), die handelen op basis van verschillende waarden (economische, religieuze, filosofische) en in verschillende rollen (zoals ondernemer, kostwinner, werknemer, lid van een geloofsgemeenschap). In statistieken over brede welvaart moet dan ook de diversiteit aan relevante aspecten worden gemeten. Het is bovendien niet nodig dat alle aspecten van brede welvaart verbeteren. Anders dan bij het bbp is groei geen vereiste. Gebruikers van deze monitor mogen zelf prioriteiten aanbrengen en doelen stellen.

Duurzaamheid

Duurzaamheid gaat over de balans tussen alle sociale, economische, natuurlijke en andere hulpbronnen die de mensen die nu in Nederland leven (de huidige generatie) gebruiken om hun brede welvaart vorm te geven en de hulpbronnen die de generaties na ons nodig gaan hebben voor hun brede welvaart. Het gaat om voorraden, systemen, infrastructuren en netwerken die voor de langere termijn zijn bedoeld en, mits goed onderhouden, een (zeer) lange levensduur hebben. Daarom worden deze hulpbronnen ook wel kapitalen genoemd.

Wanneer de huidige generatie de beschikbare kapitalen uitput of verslechtert, kan de volgende generatie niet een zelfde niveau van brede welvaart 'hier en nu' bereiken. Wanneer het onderling vertrouwen verwaterd en de sociale, maatschappelijke en politieke participatie van grote groepen vermindert, wanneer technologie veroudert en de infrastructuur wordt verwaarloosd, wanneer het milieu wordt vervuild en de natuur onleefbaar wordt voor mens en dier, of wanneer onderwijs niet voor iedereen toegankelijk is en noodzakelijke vaardigheden niet worden onderwezen, heeft dat onvermijdelijk consequenties voor de volgende generatie. Dat kan betekenen dat het

leven anders wordt ingevuld zonder dat de brede welvaart per se lager wordt. Hoe meer de kapitalen verslechteren, des te minder mogelijkheden heeft de volgende generatie om het leven anders in te vullen. Wanneer natuurlijk kapitaal wordt uitgeput, helemaal wanneer dat wereldwijd gebeurt, komt de basis van het menselijk leven in gevaar.

Drie soorten hulpbronnen

Mensen zetten hier en nu hun hulpbronnen in om hun leven vorm te geven. Ze maken hun eigen keuzes, individueel of vanuit een gezin of huishouden, op basis van hun persoonlijke behoeften, voorkeuren en mogelijkheden. Vermogen en spaargeld worden gebruikt om een woning te kopen of te huren, een auto te kopen, lang vakantie te nemen of aanvullend pensioen op te bouwen. Sociale netwerken helpen bij het vinden van een baan, om vrije tijd in te vullen met vrienden en bekenden, of om eenzaamheid te voorkomen. In lokale gemeenschappen helpen mensen elkaar om veiligheid en geborgenheid te vinden en tradities in stand te houden. Natuur in de leefomgeving biedt mensen de mogelijkheid om te recreëren en te genieten van frisse lucht, rust en de schoonheid van een landschap. Kennis en vaardigheden stellen mensen in staat om goed te functioneren in de maatschappij, hun tijd zinvol en gezond te besteden, en om regie te houden over hun eigen leven.

Mensen zijn ook afhankelijk van hulpbronnen waarover ze geen individuele controle hebben. Een deel van deze hulpbronnen wordt verzorgd door politiek en bestuur, maatschappelijke instellingen, bedrijfsleven, en maatschappelijk middenveld. Zo is materiële welvaart sterk afhankelijk van het verdienvermogen van de economie en van kennisontwikkeling en technologische innovatie door bedrijven en wetenschap. Collectieve maatschappelijke instituties zorgen voor veiligheid en stabiliteit, bieden zorg en zekerheid, geven ruimte aan culturele diversiteit, en beschermen historisch erfgoed. In het onderwijs leren kinderen hoe maatschappij en politiek functioneren en hoe ze hun burgerschap kunnen uitoefenen, wat fundamentele rechten zijn, en hoe een democratie werkt.

Sommige van deze hulpbronnen vervullen een publieke functie zonder dat iemand daarvoor verantwoordelijk is. De natuur is de leefomgeving voor dieren en planten. Natuurlijke processen (biologisch, chemisch en geologisch) zorgen ervoor dat de planeet leefbaar is voor mensen, dieren en planten. De mens kan de natuur beschermen maar moeilijk sturen. Hetzelfde geldt voor sociaal kapitaal. Gedeelde normen en waarden, tradities en cultuur zijn belangrijk voor onderling vertrouwen in de samenleving. Ze komen vooral voort uit sociale interacties en niet omdat ze formeel worden vastgesteld.

Drie grote systemen: biosfeer, samenleving, economie

De volgende generaties kunnen andere keuzes maken over de manier waarop ze sociale, economische en natuurlijke hulpbronnen gebruiken om hun brede welvaart vorm te geven. Om die keuzes in alle vrijheid te kunnen maken, hebben ze gezonde systemen nodig. Brede welvaart is afhankelijk van drie grote systemen: de biosfeer, de samenleving en de economie.

De biosfeer maakt leven op aarde mogelijk. De mens oefent met zijn activiteiten druk uit op het functioneren van systemen die de planeet leefbaar maken. Dat gebeurt bijvoorbeeld door broeikasgasemissies, milieuvuiling, overmatig watergebruik, en de aantasting van ecosystemen en biodiversiteit door stikstof- en fosforoverschotten en door veranderingen in landgebruik. De samenleving is waar mensen in onderlinge relaties en interacties vorm geven aan hun leven. De samenleving heeft sociale samenhang nodig met voldoende vertrouwen en gelijke kansen op sociale, culturele, maatschappelijke en politieke participatie. Een economie is nodig voor het voorzien van de belangrijkste levensbehoeften zoals voedsel, kleding en een dak boven het hoofd. De economie moet voldoende verdienvermogen en innovatiekracht hebben om productie en kapitaalgoederenvoorraden op peil te houden. Deze drie grote systemen zijn hiërarchisch geordend: zonder biosfeer geen leven, zonder samenleving geen economie.

Daarnaast zijn sterke instituties nodig die het gebruik van ieder systeem reguleren. Dit zijn de formele en informele regels en normen voor sociale, economische, politieke en andere interacties in een samenleving. Voorbeelden zijn wet- en regelgeving, normen en waarden, tradities, contracten, en politieke gewoontes en procedures. Scholen, overheden, het parlement, justitie, kerken en bedrijven zijn voorbeelden van organisaties die regels maken en handhaven.

Inclusiviteit

De brede welvaart wordt beschreven vanuit het perspectief van de mens. De monitor heeft in principe betrekking op alle mensen die in Europees Nederland wonen, ongeacht geslacht, leeftijd, religie, herkomst of andere kenmerken. Het gaat in de praktijk om individuen, huishoudens, kostwinners, werknemers, scholieren, enzovoort, afhankelijk van de statistische informatie over een thema.

Keuzevrijheid en kansengelijkheid zijn centrale begrippen in het concept brede welvaart. Brede welvaart gaat om de keuzevrijheid die mensen hebben, om de keuzes die ze (hier en nu) daadwerkelijk maken om hun leven de moeite waard te maken, en om de gevolgen van deze keuzes voor toekomstige generaties en voor mensen elders in de wereld. Iedereen in Nederland is gelijkwaardig en heeft dezelfde fundamentele rechten. Inclusiviteit betekent dat iedereen die in Nederland woont in principe dezelfde vrijheden heeft om een leven te leiden dat waardevol is.

In de praktijk zijn de kansen niet voor iedereen gelijk en maakt niet iedereen dezelfde keuzes. Daarom is de brede welvaart van bevolkingsgroepen en regio's verschillend. Het is wel zaak om de uitersten in de verdeling van de brede welvaart zorgvuldig te monitoren. Extreme verschillen zoals grootschalige armoede of dakloosheid, honger, sociale uitsluiting of een overmatige concentratie van vermogens bij een kleine groep kunnen grote maatschappelijke gevolgen hebben.

Langetermijnontwikkelingen

Ontwikkelingen op de lange termijn veranderen de context waarin mensen keuzes maken om hun leven vorm geven. Deze ontwikkelingen hebben niet per se een direct (positief of negatief) effect op de brede welvaart. Het zijn ontwikkelingen waarover mensen individueel geen controle hebben, maar die wel invloed hebben op het hele spectrum aan keuzes die ze kunnen maken. Langetermijnontwikkelingen verhogen geleidelijk de druk op de Nederlandse brede welvaart, vooral op die van latere generaties.

Vergrijzing verandert geleidelijk de verhouding tussen werkenden en niet-werkenden. Dat stelt grenzen aan de houdbaarheid van pensioenen en sociale zekerheid. Vergrijzing creëert ook grote uitdagingen voor de gezondheidszorg en vergroot, onder de huidige omstandigheden, de krapte op de woningmarkt.

Verstedelijking verandert de natuurlijke en sociale leefomgeving waarin mensen wonen, vraagt om bijzondere voorzieningen en infrastructuur, en stelt uitdagingen aan mobiliteit, gezondheid en veiligheid. Steden zijn ook innovatieve en cultureel dynamische omgevingen met veel ruimte voor diversiteit. De uitkomsten van de regionale Monitor Brede Welvaart laten zien dat de brede welvaart in stedelijke gemeentes sterk verschilt van die in landelijke gemeentes.

Migratie heeft invloed op alle dimensies van de brede welvaart in Nederland. Migratie is op dit moment en naar verwachting in de toekomst, de voornaamste bron van bevolkingsgroei. Door bevolkingsgroei neemt de druk op natuurlijke hulpbronnen, beschikbare ruimte en publieke instituties toe. Ook heeft de komst van migranten invloed op sociale cohesie, waarbij het zowel gaat om de integratie van migranten als om de zorgen in de samenleving (SCP, 2022). Het is moeilijk te bepalen hoe migratie bepaalde aspecten van de brede welvaart 'hier en nu', 'later' en 'elders' beïnvloedt. De relatie tussen migratie en brede welvaart is complex en laat zich niet in een enkele indicator vangen. Het wetenschappelijke bewijs voor de effecten van immigratie en emigratie op het land van bestemming is niet eenduidig. Vaak gaat het om een afweging van positieve en negatieve effecten, niet om een absoluut effect. Die effecten zijn bovendien anders voor verschillende groepen en worden verschillend gewaardeerd. Vanuit brede welvaart gaat het niet alleen om de effecten op Nederland door migratie maar ook om de brede welvaart van personen die naar Nederland migreren.

Digitalisering, robotisering en globalisering veranderen de mate waarin mensen regie hebben over hun leven, en hebben direct en indirect invloed op ervaren regie over het leven, psychische gezondheid, arbeid en vrije tijd, sociale relaties en andere aspecten van brede welvaart. Digitalisering biedt tal van mogelijkheden die het leven kunnen verrijken. Daar staan grote uitdagingen tegenover op het terrein van privacy en persoonlijke data, het gebruik van algoritmes en het risico van uitsluiting en keuzebeperking, de voortdurende behoefte aan nieuwe vaardigheden om technologie en informatie te kunnen gebruiken en de gezondheidseffecten. Bepaalde banen (zoals vertalers en call centermedewerkers) worden bedreigd door robotisering en kunstmatige intelligentie (AI). Globalisering betekent dat de wereld in allerlei opzichten steeds sterker verweven raakt: economisch, cultureel, politiek en sociaal. Die verwevenheid levert

allerlei voordelen op, maar presenteert ook een aantal uitdagingen. Nederland wordt bijvoorbeeld steeds sterker afhankelijk van beslissingen die elders in de wereld worden genomen.

Hoe meet het CBS brede welvaart?

Het CBS publiceert de Monitor Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals jaarlijks op verzoek van de Tweede Kamer om op Verantwoordingsdag in mei een beeld te geven van de stand en ontwikkeling van de brede welvaart. De monitor geeft een beeld van de brede welvaart 'hier en nu', 'later' en 'elders'. Dit beeld wordt verdiept met cijfers over de verdeling onder bevolkingsgroepen, over de Sustainable Development Goals, en over de schokbestendigheid van de brede welvaart.

De monitor beschrijft de ontwikkeling op de middellange termijn (in deze publicatie de trend in de periode 2017-2024), vergelijkt waar mogelijk Nederland met de andere landen in de EU27, en meet voor iedere indicator de verandering tussen de twee meest recente cijfers. Lees hier meer over het raamwerk van de Monitor. De technische toelichting geeft daarnaast uitgebreide informatie over de definities, de selectie van indicatoren, de statistische methoden en de betekenis van kleuren in visualisaties.

De CBS-publicaties over brede welvaart zijn bedoeld als informatiebasis voor politici, beleidsmakers en andere gebruikers van statistische informatie over brede welvaart, zoals adviesraden, planbureaus, kennisinstellingen en organisaties uit het maatschappelijk middenveld, zowel op nationaal als regionaal niveau. Naast deze monitor publiceert het CBS regionale monitoren (de Monitor Brede Welvaart en SDG's Caribisch Nederland in november en de regionale Monitor Brede Welvaart in december) en Factsheets Brede Welvaart ter ondersteuning van het begrotingsproces van de Rijksoverheid.

Het CBS monitort brede welvaart integraal – het gaat om alle aspecten van het fenomeen – en doet dat systematisch – op basis van internationale standaarden en transparante methoden. De monitoring van brede welvaart is opgezet conform de Conference of European Statisticians (CES) Recommendations on Measuring Sustainable Development (UNECE, 2014). Het CBS draagt bij aan de verdere ontwikkeling en harmonisatie van de CES Recommendations en andere internationale raamwerken, waaraan wordt gewerkt onder leiding van de Verenigde Naties, de OESO en Eurostat. Het CBS is nauw betrokken bij de ontwikkeling vanuit de Verenigde Naties van het Framework for Inclusive and Sustainable Wellbeing, dat een raamwerk moet worden voor het meten van brede welvaart wereldwijd.

Monitoring van brede welvaart is relevant en bruikbaar omdat het aansluit bij maatschappelijke thema's en daarvoor statistische verdieping biedt. De Sustainable Development Goals (SDG's) bieden het CBS een mogelijkheid om neutraal en systematisch thema's in kaart te brengen die relevant zijn voor beleid en politiek. De SDG's zijn een integraal onderdeel van de brede welvaart. Brede welvaart is het algemene fenomeen. De SDG's zijn internationaal vastgestelde doelen die raken aan alle ecologische, sociale en economische aspecten van brede welvaart. De 17 Sustainable Development Goals zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld. Regeringsleiders van 193 landen committeerden zich aan deze agenda voor duurzame ontwikkeling die loopt tot 2030 (VN, 2015).

Het beeld dat brede welvaart laat zien is politiek neutraal. De statistische monitoring is systematisch en integraal, niet selectief. Het gaat per definitie om alle dimensies en thema's. Gebruikers mogen echter selectief zijn en de beschikbare informatie inzetten voor eigen (politieke of maatschappelijke) doeleinden. Vanuit de brede informatiebasis over brede welvaart is het voor anderen mogelijk om met tegenargumenten te komen. Met de monitoring van brede welvaart geeft het CBS een feitelijke onderbouwing voor debat en besluitvorming.

Het CBS monitort alleen de statistisch meetbare aspecten van de brede welvaart. Veel aspecten zijn essentieel maar statistisch 'onzichtbaar'. Voorbeelden zijn de kracht van democratie en rechtsstaat, de intrinsieke waarde van natuur, en culturele normen en waarden. Het is belangrijk dat de publieke discussie over brede welvaart niet bij voorbaat wordt versmald tot die aspecten die meetbaar zijn. Het CBS probeert deze niet-meetbare aspecten indirect te meten (bijvoorbeeld met beleavingsindicatoren) en voortdurend onder de aandacht te houden.

Brede welvaart hier en nu

Brede welvaart 'hier en nu' gaat over hoe Nederland er nu voor staat. Dit omvat persoonlijke kenmerken, zoals subjectief welzijn, gezondheid en inkomen, maar ook de kwaliteit van de omgeving waarin we leven. Denk aan veiligheid, onderling vertrouwen en hoe het gaat met de natuur. Naast de positie en trends is het ook belangrijk hoe de brede welvaart verdeeld is over bevolkingsgroepen, hoe goed ze schokken kan weerstaan en hoe ze linkt aan de SDG-agenda.

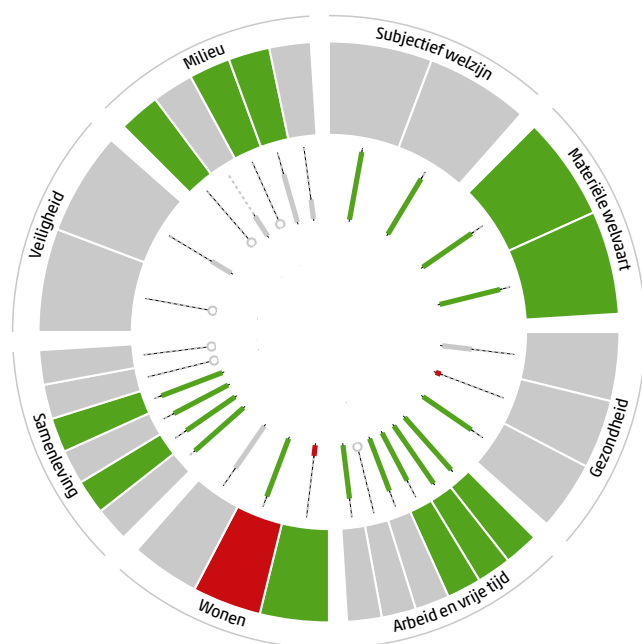
Hier en nu: Samenvatting

Brede welvaart 'hier en nu' gaat over de kwaliteit van leven en van de leefomgeving van de mensen die op dit moment in Nederland wonen. Brede welvaart 'hier en nu' wordt beschreven aan de hand van acht thema's, namelijk subjectief welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid, en milieu.

[← Naar het overzicht van 'Hier en nu'](#)

[Wielweergave](#)

[Lijstweergave](#)

Weergaveopties

- ☒ Toon positie in de Europese Unie
- ☒ Trend: 2017-2024
- ☐ Meest recente ontwikkeling

Legenda

Trend en ontwikkeling

- Stijging brede welvaart
- Daling brede welvaart
- Geen verandering
- Onvoldoende data(kwaliteit)

Positie in de Europese Unie

- Hoog
- Laag
- Midden
- Onvoldoende data(kwaliteit)

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

Uitleg dashboard, kleuren en noten

De brede welvaart 'hier en nu' is groot vergeleken met andere EU-landen en is over het algemeen stabiel of stijgend. De meeste Nederlanders zijn tevreden met hun leven en met aspecten daarvan zoals werk, vrije tijd en wonen. De financiële middelen van huishoudens nemen toe. De armoede neemt af en is laag vergeleken met andere EU-landen. Wel stijgt het aandeel huishoudens met problematische schulden. Door de krapte op de arbeidsmarkt zijn de mogelijkheden om te werken groot maar dit leidt niet tot hogere financiële beloningen. Een steeds groter aandeel werkenden ervaart psychische vermoeidheid door werk. Het aantal beschikbare woningen neemt al decennialang toe. Toch heerst er spanning op de woningmarkt: het aanbod voorziet niet in de totale behoefte, en er zijn zorgen over de betaalbaarheid van de schaarse woonruimte. De kwaliteit van de leefomgeving gaat in sommige opzichten vooruit maar niet eerder hadden zoveel mensen last van milieuproblemen en blijft er druk op de natuur.

Subjectief welzijn

Iets minder dan de helft van de bevolking (48,2 procent in 2024) heeft het gevoel in hoge mate zelf regie te hebben over het eigen leven. Toch is de tevredenheid met het leven in Nederland in zijn algemeenheid groot. In 2024 gaf 85,3 procent van de bevolking hun eigen leven een rapportcijfer van 7 of hoger. Nederland heeft bij beide indicatoren voor subjectief welzijn een hoge positie binnen de EU. De meeste Nederlanders zijn ook tevreden met deelaspecten van het leven, zoals werk, vrije tijd en wonen.

Materiële welvaart

Het mediaan besteedbaar inkomen van huishoudens en de individuele consumptie horen bij de hoogste in de EU27, en nemen trendmatig toe.

Het aandeel van economisch kwetsbare groepen in de bevolking, zoals werklozen en mensen zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt, daalt trendmatig. Wel was de werkloosheid in 2024 hoger dan in 2023. De relatieve armoede op basis van de Europese armoedegrens is stabiel en vergeleken met andere EU-landen laag. Uitgaande van de Nederlandse armoededefinitie nemen zowel het aandeel arme kinderen als het aandeel langdurig armen trendmatig af.

In 2024 maakte 26,1 procent van de bevolking zich veel zorgen over de eigen financiële toekomst. Op 1 januari 2024 was 8,9 procent van de huishoudens in beeld bij instanties wegens geregistreerde problematische schulden.

In 2023 steeg de koopkracht van de doorsnee Nederlandse bevolking. Vooral huishoudens met lagere inkomens hadden in 2023 baat bij koopkrachtverhogende maatregelen.

Gezondheid

Nederlanders leven relatief gezond. Vergeleken met de andere landen van de EU hebben weinig Nederlanders overgewicht, drinken ze weinig alcohol en rookt een klein deel tabaksproducten.

Ondanks de relatief gezonde leefstijl is de gezonde levensverwachting van mannen gemiddeld en die van vrouwen laag vergeleken met de rest van de EU. De gezonde levensverwachting van vrouwen is ook laag vergeleken met die van de mannen in Nederland. Vrouwen leven gemiddeld langer dan mannen maar brengen een groter deel van hun leven door in minder goede gezondheid.

In 2024 beoordeelde 76,6 procent van de Nederlanders de eigen gezondheid als goed of zeer goed. Meer dan vier miljoen Nederlanders ervaren hun gezondheid dus als minder dan goed. In 2024 kampte 4,5 procent van de bevolking als gevolg van problemen met de gezondheid langdurig met ernstige beperkingen bij activiteiten die mensen gewoonlijk doen. Dit percentage daalt. Het deel van de bevolking dat gevoelens van angst en depressie ervaart neemt echter toe.

Arbeid en vrije tijd

Door de krapte op de arbeidsmarkt zijn de mogelijkheden om te werken groot. Nergens anders in de EU is de arbeidsdeelname zo groot als in Nederland. De werkloosheid bleef laag, al was de werkloosheid iets hoger dan in 2023. Het deel van de beroepsbevolking dat kampt met langdurige werkloosheid (langer dan één jaar) is met 0,5 procent eveneens laag. Ook hier doet Nederland het relatief goed ten opzichte van andere EU-landen.

De grote vraag naar personeel is niet terug te zien in de financiële beloning voor werk. Het reële uurloon van werknemers is een van de hoogste in de EU maar was op zijn hoogst in 2009, uitgezonderd van de coronajaren 2020 en 2021. Het aandeel van de beloning van de arbeid van werknemers en zelfstandigen in het verdiende inkomen daalt trendmatig terwijl het aandeel van de winsten van bedrijven stijgt.

Driekwart van de bevolking was in 2024 (zeer) tevreden met de hoeveelheid vrije tijd. Ook de tevredenheid met het werk is in Nederland groot: 78,7 procent van de werknemers was in 2024 (zeer) tevreden. Vergeleken met andere EU-landen is dit veel. Ondanks deze hoge tevredenheid, ervaart een steeds groter deel van de werkenden psychische vermoeidheid door werk. Het aandeel mensen dat een disbalans ervaart tussen werk en privé loopt wel terug.

De krapte op de arbeidsmarkt is terug te zien in de trendmatige daling van de zorgen van werknemers over het behoud van hun baan. In 2024 is het aandeel dat zich zorgen maakt wel wat hoger dan in 2023. Het aandeel van de werkenden dat zelfstandig beslissingen kan nemen over de uitoefening van het werk groeit trendmatig. Er heeft wel een daling plaatsgevonden in 2024.

Wonen

86,7 procent van de Nederlanders was in 2024 (zeer) tevreden over de woning. Wonen wordt steeds duurder maar ondanks de prijsstijgingen geven huishoudens een steeds kleiner deel van hun inkomen uit aan de totale woonlasten. Vergeleken met andere EU-landen is het aandeel overigens wel groot. De ervaring van de zwaarte van de woonlasten

Door ABF Research is voor 2024 een woningtekort geraamd van 5 procent van de woningvoorraad. Dit zijn ongeveer 400 duizend woningen. Een vijfde van de jongvolwassenen (25-29 jaar) woont nog in het ouderlijk huis. Dit percentage stijgt trendmatig, mede door de krapte op de woningmarkt, maar is wel veel lager dan in de meeste andere EU-landen.

De kwaliteit van woningen is over het algemeen goed. Sinds het begin van de metingen in 2005 gaf ieder jaar meer dan 80 procent van de inwoners aan dat hun woning geen ernstige gebreken had zoals een lekkend dak, rottende kozijnen of vochtige muren, of problemen met vloeren en funderingen. In 2024 is dit aandeel echter ten opzichte van 2023 met bijna 9 procentpunt gedaald, naar 76,3 procent. 2024 was een relatief nat jaar, wat vochtproblemen in de hand werkte.

Samenleving

De Nederlandse samenleving is sterk. In de EU27 staat Nederland in de top 5 bij contact met vrienden, familie of collega's, inspraak en verantwoordingsplicht, vertrouwen in instituties, en vertrouwen in andere mensen. Het vertrouwen in andere mensen stijgt al jaren trendmatig. Er is voor het eerst sprake van een trendmatige stijging bij inspraak en verantwoordingsplicht.

Relatief veel mensen hebben sociale interacties, ongeveer de helft van de bevolking doet vrijwilligerswerk en een groeiend deel verleende in hun vrije tijd onbetaald hulp aan anderen buiten het eigen huishouden. De tevredenheid met het sociale leven is groot: bijna 80 procent van de bevolking is tevreden of zeer tevreden. Dit percentage is lager dan in het eerste jaar dat deze tevredenheid werd gemeten (83,5 procent in 2013) maar de trend is niet langer dalend.

Ongeveer twee derde van de bevolking heeft vertrouwen in andere mensen. Dit percentage stijgt trendmatig. Vergeleken met andere EU-landen voelen relatief veel mensen zich gediscrimineerd. In 2023 beschouwde 12 procent van de mensen van 15 jaar en ouder zich als lid van een gediscrimineerde groep. In 2024 vond ongeveer 20 procent van de volwassen bevolking dat normen en waarden de goede kant op gaan of gelijk blijven.

Het vertrouwen in instituties (in deze samenvattende indicator politie, rechters en Tweede Kamer) is, na drie jaar met een afname, van 2023 op 2024 toegenomen tot 62,9 procent. Tijdens de coronajaren vonden aanzienlijke fluctuaties plaats in het vertrouwen in instituties. In de eerste coronajaren was het vertrouwen uitzonderlijk hoog. In 2023 stabiliseerde het niveau maar het was lager dan voor corona. De toename in 2024 brengt het vertrouwen weer op het niveau van voor corona.

Veiligheid

In 2023 voelde 2,2 procent van de bevolking zich vaak onveilig in de eigen buurt. Dat is een relatief kleine groep die door de jaren heen vrij constant blijft. In 2023 gaf een op de vijf inwoners aan slachtoffer te zijn geworden van traditionele criminaliteit, waaronder geweld, inbraak, diefstal en vernieling. De relatieve sterfte door moord en doodslag is in Nederland lager dan in de meeste andere EU-landen.

Het percentage jonge mannen en vrouwen dat wel eens is gedwongen om seksuele dingen te doen die zij niet wilden is tussen 2017 en 2023 (bijna) verdubbeld: bij jongens van 2 naar 4 procent en bij meisjes van 12 naar 20 procent. In 2023 gaf 15,6 procent van de bevolking van 15 jaar of ouder aan slachtoffer te zijn geweest van online criminaliteit.

De operationele sterkte van de politie (per 100 000 inwoners) neemt af. Het aandeel mensen dat vertrouwen heeft in de politie wordt juist groter. De kwaliteit van Nederlandse publieke instituties is hoog in vergelijking met die van andere EU-landen. De effectiviteit van het overheidsbestuur en de mate waarin de publieke sector als vrij van corruptie wordt beschouwd, nemen echter af. Wel hebben burgers steeds meer inspraak.

Milieu

De luchtkwaliteit van de leefomgeving verbetert door een daling van de stedelijke achtergrondconcentratie van fijnstof (PM_{2,5}) en van de emissies van verzurende stoffen (zwaveloxide, stikstofoxide en ammoniak). Toch had niet eerder zo'n groot deel van de bevolking (van 16 jaar en ouder) last van vuil en verontreiniging of andere milieuproblemen als in 2024 (17,4 procent). In vergelijking met andere EU-landen heeft een groot deel van de huishoudens hinder van geluidsoverlast door burens en verkeer. Dit aandeel neemt bovendien trendmatig toe.

Het aandeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)-areaal in het totale landoppervlak neemt trendmatig toe, al gaat het sinds 2017 zeer geleidelijk. De aanwezigheid van vogels in de stad neemt trendmatig af. Dit geldt ook voor de populaties boerenlandvogels en de Nederlandse landfauna. De kwaliteit van het oppervlaktewater is laag. Van de zoete oppervlaktewateren die beschermd zijn door de Kaderrichtlijn Water (KRW) had in 2024 slechts 5,1 procent een goede biologische kwaliteit en 0,0 procent was van voldoende chemische kwaliteit. De biodiversiteit die afhankelijk is van zoete oppervlaktewateren neemt wel trendmatig toe.

Subjectief welzijn

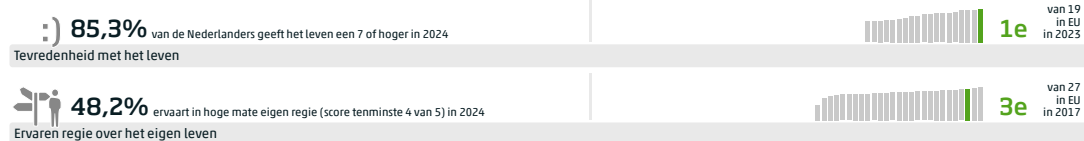
Subjectief welzijn gaat over hoe mensen hun leven waarderen. Het gaat om tevredenheid met het leven als geheel en met specifieke aspecten van het leven. Het gaat ook om positieve en negatieve gevoelens die mensen ervaren en de mate waarin ze het gevoel hebben dat hun leven doel en betekenis heeft. Subjectief welzijn wordt sterk bepaald door de mate waarin mensen regie over hun leven ervaren.

← Naar het overzicht van 'Hier en nu'

— Vergeleken met andere EU-landen ervaren Nederlanders grote tevredenheid met het leven en veel regie over het eigen leven.

Brede welvaart 'hier en nu'

Subjectief welzijn

Download CSV

▼ Toon tabel

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Iets minder dan de helft van de bevolking (48,2 procent in 2024) heeft het gevoel in hoge mate zelf regie te hebben over het eigen leven. Toch is de tevredenheid met het leven in Nederland in zijn algemeenheid groot. Na een top in 2019 (87,3 procent) werd de groep die zeer tevreden is met het leven wel kleiner. In 2024 gaf 85,3 procent van de bevolking hun eigen leven een rapportcijfer van 7 of hoger. Nederland heeft bij beide indicatoren voor subjectief welzijn een hoge positie binnen de EU, al zijn de internationale cijfers over ervaren regie niet heel recent (2017). De tevredenheid met het leven verschilt wel duidelijk naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, geboorteland en herkomst, zie [Verdeling van brede welvaart over bevolkingsgroepen](#).

Daarnaast hebben relatief veel mensen vertrouwen in anderen en in de instituties, vergeleken met andere EU-landen ([SDG 10.1 Sociale samenhang en ongelijkheid](#)). Informatie over de ervaren tevredenheid en het vertrouwen is te vinden onder de categorie 'Beleving' van de afzonderlijke dashboards bij de [Sustainable Development Goals](#).

Materiële welvaart

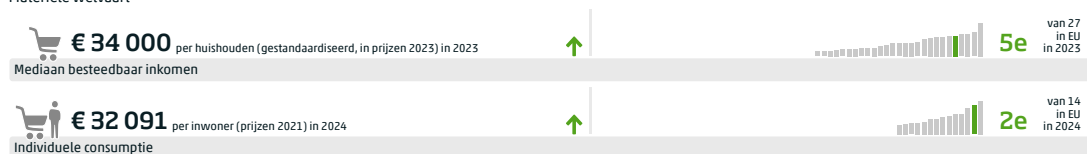
Materiële welvaart gaat over de mate waarin mensen in staat zijn om te voorzien in hun eerste levensbehoeften en invulling te geven aan hun leven.

← Naar het overzicht van 'Hier en nu'

- Het mediaan besteedbaar inkomen per huishouden en de individuele consumptie (beide in constante prijzen) horen bij de hoogste in de EU27 en worden trendmatig groter.
- De relatieve armoede op basis van de Europese armoedegrens is stabiel, en laag vergeleken met EU-landen.
- Op basis van de Nederlandse armoededefinitie neemt zowel het aandeel arme kinderen als het aandeel langdurige armen trendmatig af.

Brede welvaart 'hier en nu'

Materiële welvaart

Download CSV

▼ Toon tabel

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Een steeds groter deel van de mensen (15 tot 75 jaar) werkt. De nettoarbeidsparticipatie nam in 2024 toe tot 73,2 procent, het hoogste percentage ooit. Nergens binnen de EU is het aandeel van de 15- tot 75-jarigen met betaald werk zo groot. Ook met de omvang van het mediaan besteedbaar inkomen (in constante prijzen, basisjaar 2023) en de consumptieve bestedingen euro (in constante prijzen, basisjaar 2021) staat Nederland in de Europese voorhoede. De gemiddelde bestedingen per hoofd van de bevolking bedroegen in 2024 ongeveer 32 duizend euro. Zowel het mediaan besteedbare inkomen als de individuele consumptie neemt trendmatig toe.

In aanvulling op de indicatoren over materiële welvaart in brede welvaart 'hier en nu' laat het dashboard van [SDG 1 Geen armoede](#) zien dat een deel van de bevolking financieel kwetsbaar is. In 2024 maakte 26,1 procent van de bevolking zich veel zorgen over de eigen financiële toekomst. Dit is minder dan in 2022 en 2023, toen de inflatie uitzonderlijk hoog was. Ondanks deze afname is het aandeel van de bevolking dat zich veel zorgen maakt nog altijd groter dan in 2021. Op 1 januari 2024 was 8,9 procent van de huishoudens in beeld bij instanties wegens geregistreeerde problematische schulden. De relatieve armoede op basis van de Europese armoedegrens, is stabiel en vergeleken met andere EU-landen laag. Op basis van de Nederlandse armoededefinitie neemt zowel het aandeel arme kinderen als het aandeel langdurige armen trendmatig af. In 2023 steeg de mediane koopkracht van de Nederlandse bevolking, na een daling in 2022. Dit was de eerste daling in bijna tien jaar. Vooral huishoudens met lagere inkomens hadden in 2023 voordeel van koopkrachtverhogende maatregelen. Zo ging per 1 januari 2023 het minimumloon omhoog, en daarmee ook de bijstandsuitkeringen en de AOW-uitkeringen. Huishoudens met weinig inkomen ontvingen ook meer zorgtoeslag en er werd een energietoeslag uitgekeerd naast het prijsplafond voor energie.

In aanvulling op SDG 1 laat het dashboard van [SDG 10.1 Sociale samenhang en ongelijkheid](#) nog zien dat Nederland bij de indicatoren over inkomensongelijkheid goed presteert in vergelijking met andere EU-landen. Gunstig zijn verder de dalende trends bij de Gini-coëfficiënt van vermogensongelijkheid en van het aandeel van arme zzp-ers (3,7 procent in 2022). Bij het thema Omvang van kwetsbare groepen in [Schokbestendigheid van brede welvaart Hier en nu](#) is verder te zien dat de werkloosheid trendmatig daalt, een steeds kleiner deel van de bevolking wat opleiding betreft niet in het bezit is van een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt, en dat het percentage mensen dat kampt met ernstige langdurige beperkingen door gezondheidsproblemen trendmatig afneemt. Ondanks een trendmatige verbetering kan de absolute omvang van deze kwetsbare groepen (te) groot worden gevonden. Maatschappelijke ongelijkheid wordt verder door meer zaken bepaald dan alleen de verdeling van inkomen en vermogen. Aspecten van maatschappelijke ongelijkheid en verdeling komen daarom ook terug bij andere thema's.

Gezondheid

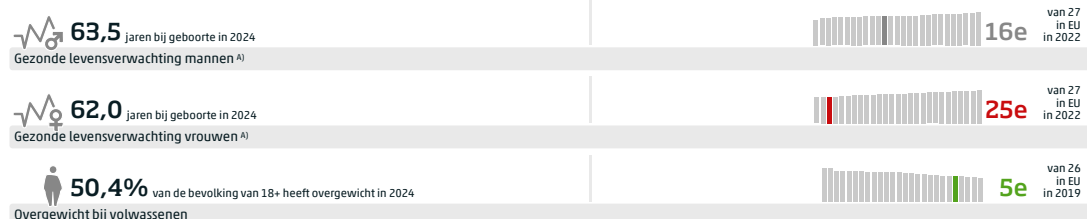
Gezondheid gaat over gezond zijn en je gezond voelen en heeft betrekking op fysiek, mentaal en sociaal welzijn. Goede gezondheid heeft intrinsieke waarde voor mensen, het stelt mensen in staat regie op hun leven te houden en het vergroot de kansen om actief en gelijkwaardig deel te nemen aan de samenleving.

[← Naar het overzicht van 'Hier en nu'](#)

- Nederlanders leven relatief gezond: vergeleken met de andere EU-landen heeft een klein deel overgewicht, drinken ze weinig alcohol en rookt een klein deel tabaksproducten.
- De gezonde levensverwachting van vrouwen is laag vergeleken met die van mannen en met die van vrouwen in de rest van de EU.

Brede welvaart 'hier en nu'

Gezondheid

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Nederlanders leven relatief gezond. Vergeleken met de andere landen van de EU hebben weinig Nederlanders overgewicht, drinken ze weinig alcohol en rookt een klein deel tabaksproducten. In 2024 had echter ongeveer de helft van de volwassenen overgewicht. Het cijfer is al een aantal jaren stabiel. Overgewicht komt ook voor bij kinderen. In 2024 had 14,2 procent van de 4- tot 18-jarigen overgewicht. Sinds het begin van de jaren tachtig is het aandeel volwassenen met overgewicht gestegen van 33 naar 50 procent. Het aandeel mensen met obesitas (een BMI van 30 of hoger) is sterker gestegen dan het aandeel mensen met matig overgewicht. In 2024 had een op de zes mensen (15,7 procent) ernstig overgewicht.

Ondanks de relatief gezonde leefstijl is de gezonde levensverwachting van mannen gemiddeld en die van vrouwen laag vergeleken met de rest van de EU. De gezonde levensverwachting van vrouwen is ook laag vergeleken met die van de mannen in Nederland. Vrouwen leven gemiddeld langer dan mannen maar brengen een groter deel van hun leven door in minder goede gezondheid. In 2024 was de gezonde levensverwachting van mannen 63,5 jaar en van vrouwen 62,0 jaar. In de Europese cijfers over levensverwachting zonder beperkingen stond Nederland in 2022 bij mannen in het midden van de EU-ranglijst (16^e van de 27) maar bij vrouwen bijna onderaan (25^e van de 27).

In 2024 beoordeelde 76,6 procent van de Nederlanders de eigen gezondheid als goed of zeer goed ([SDG 3 Goede gezondheid en welzijn](#)). Meer dan vier miljoen Nederlanders ervaren hun gezondheid dus als minder dan goed. In 2024 kampte 4,5 procent van de bevolking als gevolg van problemen met de gezondheid langdurig met ernstige beperkingen bij activiteiten die mensen gewoonlijk doen. Dit percentage daalt. Het aandeel van de bevolking dat gevoelens van angst en depressie ervaart neemt echter toe.

Arbeid en vrije tijd

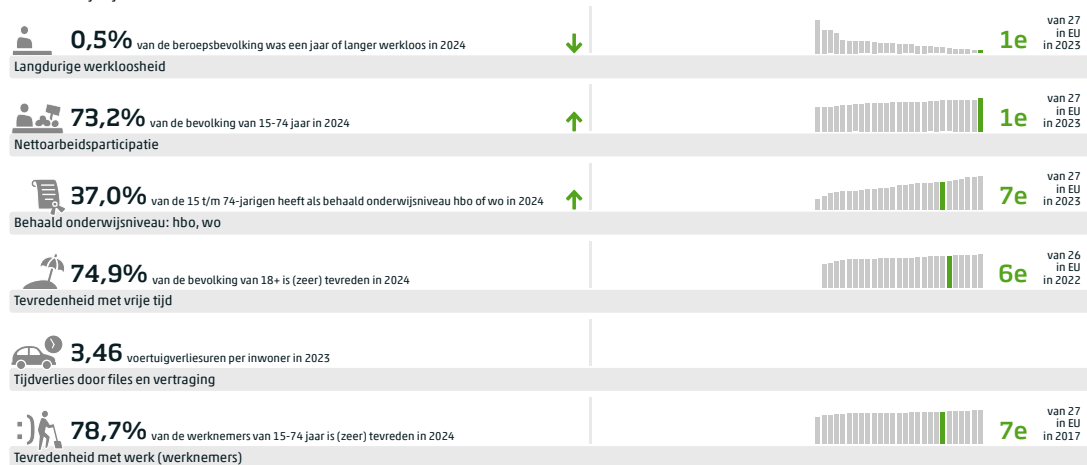
Arbeid en vrije tijd gaat over de hoeveelheid en kwaliteit van werk en over de balans tussen werk en vrije tijd. Betaald en onbetaald werk geeft mensen controle over hun leven, helpt bij het ontwikkelen van vaardigheden en van een gevoel van eigenwaarde en nut voor de samenleving. Vrije tijd draagt bij aan gezondheid, tevredenheid met het leven en sociale relaties.

[← Back to overview 'Hier en nu'](#)

- Een steeds groter deel van de mensen (15 tot 75 jaar) werkt.
- Langdurige werkloosheid en zorgen om baanbehoud nemen trendmatig af.
- Tevredenheid met zowel werk als vrije tijd is hoog vergeleken met andere EU-landen en het percentage van de werkenden dat vindt dat werk en privé niet goed in balans zijn neemt af.
- Het aandeel van de werkenden die psychische vermoeidheid ervaren door werk, neemt trendmatig toe.

Brede welvaart 'hier en nu'

Arbeid en vrije tijd

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Dit deel van het dashboard wijst op stabiele of stijgende brede welvaart, met posities in de Europese kopgroep. Door de krapte op de arbeidsmarkt zijn de mogelijkheden om te werken groot. Nergens anders in de EU is de arbeidsdeelname zo groot als in Nederland. Van de bevolking van 15 tot 75 jaar verrichte in 2024 73,2 procent betaald werk, en de trend is stijgend. De werkloosheid bleef laag, al was de werkloosheid iets hoger dan in 2023. Het deel van de beroepsbevolking dat kampt met langdurige werkloosheid (langer dan één jaar) is met 0,5 procent eveneens laag. Deze twee arbeidsmarktindicatoren dalen trendmatig, en ook hier doet Nederland het relatief goed ten opzichte van andere EU-landen.

De grote vraag naar personeel is niet terug te zien in de financiële beloning voor werk. Het reële uurloon van werknemers is een van de hoogste in de EU maar is sinds 2009 niet meer gestegen ([SDG 8.2 Arbeid en vrije tijd](#)). In 2023 was het reële uurloon zelfs lager dan in 2009. Het aandeel van de beloning van de arbeid van werknemers en zelfstandigen in het verdiende inkomen, daalt trendmatig en het aandeel van de winsten van bedrijven stijgt.

Naast de beschikbaarheid van werk zijn ook de ervaren balans tussen arbeid en vrije tijd, en de tevredenheid met verschillende aspecten van werk, belangrijke pijlers onder brede welvaart 'hier en nu'. Driekwart van de bevolking was in 2024 (zeer) tevreden met de hoeveelheid vrije tijd. Ook de tevredenheid met het werk is in Nederland groot: 78,7 procent van de werknemers was in 2024 (zeer) tevreden. Vergeleken met andere EU-landen is dit veel. Ondanks deze hoge tevredenheid, ervaart een steeds groter deel van de werkenden psychische vermoeidheid door werk. Het aandeel mensen dat een disbalans ervaart tussen werk en privé loopt wel terug. De nettoarbeidsparticipatie is weliswaar heel hoog, maar het aantal feitelijk gewerkte uren per werkende per week is een van de laagste binnen de EU.

De krapte op de arbeidsmarkt is terug te zien bij de zorgen van werknemers over het behoud van hun baan. Deze nemen trendmatig af. In 2024 is het aandeel dat zich zorgen maakt wel wat hoger dan in 2023. Ook neemt het aandeel van de werkenden dat zelfstandig beslissingen kan nemen over de uitoefening van het werk trendmatig toe. Er heeft wel een daling plaatsgevonden in 2024.

[Verdeling van brede welvaart over bevolkingsgroepen](#) laat zien dat hbo'ers en universitair geschoolden op veel maatschappelijke terreinen over het algemeen een hogere brede welvaart bereiken. Nederlanders hebben relatief vaak een hbo- of wo-diploma. Dit aandeel is verder toegenomen tot 37 procent van de 15- tot 75-jarigen in 2024. De bijdrage van onderwijs aan de brede welvaart wordt hier weliswaar afgemeten aan de relatieve omvang van de hbo- en wo-opgeleide bevolking, maar dat betekent uiteraard niet dat andere vormen van opleiding, zoals beroepsopleidingen, vakmanschap en informeel leren, niet van belang zijn.

Het dashboard van [SDG 4 Kwaliteitsonderwijs](#) laat zien dat bijna 94 procent van de kinderen vanaf 4 jaar deelneemt aan voorschoolse educatie, relatief weinig leerlingen voortijdig stoppen met hun opleiding en bijna een kwart van de Nederlanders van 25 tot 75 jaar in 2023 een vorm van onderwijs volgde in de vier weken voorafgaand aan het moment dat zij hierover bevestigd werden.

Digitale vaardigheden worden steeds belangrijker om maatschappelijk en economisch te kunnen participeren. In Nederland hebben relatief veel mensen de mogelijkheden benut om digitale vaardigheden te ontwikkelen. Bijna 83 procent van de inwoners in de leeftijd van 16 tot 75 jaar heeft ten minste digitale vaardigheden op basisniveau. Op dit punt ging Nederland in 2023 aan kop in de EU. Opvallend is de stijgende trend bij de tevredenheid met de opleidingskansen: in 2024 was 84,1 procent van de bevolking hierover tevreden. Mogelijk speelt krapte op de arbeidsmarkt hierbij ook een rol, en bieden werkgevers hun zittende personeel mogelijkheden tot scholing. Tegenover deze, vanuit brede welvaart gezien, gunstige ontwikkelingen staan de resultaten van het PISA-onderzoek. Hier zijn niet genoeg datapunten voor het berekenen van de middellangetermijntrend, maar blijkt wel dat de scores van de lees- en wiskundevaardigheden van Nederlandse 15-jarigen achteruit zijn gegaan.

Wonen

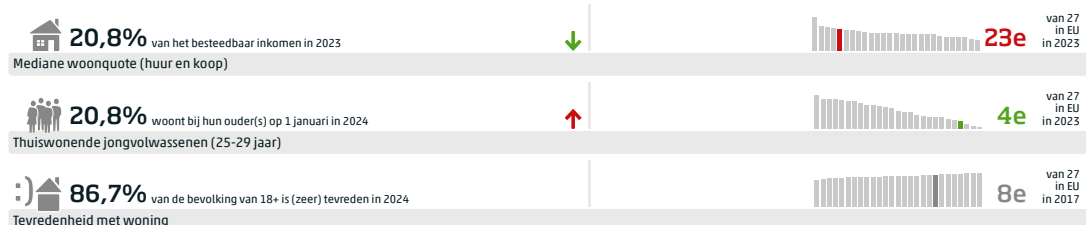
Wonen gaat over de woonsituatie van mensen. Een woning biedt onderdak, veiligheid, privacy en persoonlijke ruimte. Een goed en betaalbaar huis in een prettige buurt met toegang tot verschillende diensten draagt bij aan de kwaliteit van leven.

[← Naar het overzicht van 'Hier en nu'](#)

- Wonen wordt duurder maar neemt wel een kleiner deel van het inkomen in beslag.
- Het percentage thuiswonende jongvolwassenen stijgt, maar vergeleken met andere EU-landen wonen in Nederland relatief weinig jongvolwassenen nog bij hun ouders.
- Meer dan 85 procent van de volwassen bevolking is tevreden met de woning en met de woonomgeving.

Brede welvaart 'hier en nu'

Wonen

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Nederlanders zijn behoorlijk tevreden met hun huisvesting: 86,7 procent was in 2024 (zeer) tevreden over de woning. Wonen wordt steeds duurder maar ondanks de prijsstijgingen geven huishoudens een steeds kleiner deel van hun inkomen uit aan de totale woonlasten. De mediane woonquote, het percentage van het inkomen dat huishoudens in doorsnee uitgeven aan huisvesting, heeft een dalende trend. Deze quote lag in 2023 op 20,8 procent. Ondanks deze daling is de woonquote hoog vergeleken met andere EU-landen. Een maat voor krapte op de woningmarkt, en voor de beschikbaarheid van woningen voor starters, is het aandeel van de jongvolwassenen van 25 tot 30 jaar die nog bij hun ouder(s) wonen. Op 1 januari 2024 ging het om 20,8 procent en het aandeel neemt trendmatig toe. Vergeleken met andere EU-landen wonen overigens nog steeds relatief weinig jongvolwassenen thuis.

Het dashboard bij [SDG 11.1 Wonen](#) biedt meer detail. Daar is te zien dat de kwaliteit van de Nederlandse woningvoorraad over het algemeen goed is. Sinds het begin van de metingen in 2005 gaf ieder jaar meer dan 80 procent van de inwoners aan dat hun woning geen ernstige gebreken had zoals een lekkend dak, rottende kozijnen of vochtige muren, of problemen met vloeren en funderingen. In 2024 is dit aandeel echter ten opzichte van 2023 met bijna 9 procentpunt gedaald, naar 76,3 procent. 2024 was een relatief nat jaar, wat vochtproblemen in de hand werkte.

Het aantal beschikbare woningen neemt al decennialang toe. Eind 2024 bestond de woningvoorraad uit bijna 8,3 miljoen woningen, 70 duizend meer dan in 2023. Vanuit het perspectief van brede welvaart is dit allemaal gunstig. Toch heerst er spanning op de woningmarkt: het aanbod voorziet niet in de totale behoefte, en er zijn zorgen over de betaalbaarheid van de schaarse woonruimte. Door ABF Research is voor 2024 een woningtekort geraamd van 5 procent van de woningvoorraad. Dit zijn ongeveer 400 duizend woningen. In 2023 had 11,6 procent van het totaal aantal woningen stadswarmte of elektriciteit als hoofdverwarming, waarbij er geen of slechts een kleine aanvullende aardgaslevering plaatsvindt. Het stijgende aandeel van de aardgasarme woningen draagt bij aan de energietransitie.

Het dashboard van SDG 11.1 bevat verder een aantal indicatoren op het gebied van de betaalbaarheid van huur- en koopwoningen. Bij de prijsontwikkeling van de woninghuur, de kosten van de aanschaf en het bezit van koopwoningen en de gemiddelde hypotheekschuld is sprake van stijgende (rode) trends. Tegenover deze verslechtering op het gebied van betaalbaarheid staat een trendmatige verbetering bij de verhouding tussen de hypotheekschuld en de waarde van de woning van huishoudens met een kostwinner onder de 35 jaar. Ook de ervaring van de zwaarte van de woonlasten verbetert trendmatig. In 2024 beschouwde zeven procent van de bevolking de woonlasten als erg zwaar. In 2023 had Nederland op dit gebied het laagste percentage binnen de EU.

De kwaliteit van de woonomgeving komt aan bod in [SDG 11.2 Leefomgeving](#). In 2024 was 86,4 procent van de bevolking tevreden met de woonomgeving. Ook is te zien dat de leefruimte per inwoner kleiner wordt en dat de voor het stedelijk gebied kenmerkende inheemse broedvogelsoorten het moeilijk hebben. Relatief veel Nederlanders hebben last van veel geluidsoverlast van burens en verkeer. Deze hinder neemt bovendien trendmatig toe. Positieve ontwikkelingen zijn er bij de luchtkwaliteit: de uitstoot van verzurende stoffen daalt en de stedelijke blootstelling aan de kleinste fijnstofdeeltjes neemt af.

Samenleving

Samenleving gaat over sociale relaties en maatschappelijke participatie. Sociale netwerken geven ondersteuning en dragen bij aan de kwaliteit van leven. Het gaat ook om een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen en waarin mensen kunnen vertrouwen op elkaar en op de overheid en andere instituties.

[← Naar het overzicht van 'Hier en nu'](#)

- Het vertrouwen in instituties is weer terug op het niveau van voor corona.
- Ongeveer tweederde van de bevolking heeft vertrouwen in andere mensen. Dit percentage stijgt en is groot vergeleken met andere EU-landen.
- Vergeleken met andere EU-landen voelen relatief veel mensen zich gediscrimineerd.
- Een op de vijf mensen vindt dat normen en waarden de goede kant op gaan, of dat deze tenminste gelijk blijven.

Brede welvaart 'hier en nu'

Samenleving

Download CSV

Toon tabel

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Het aandeel van de bevolking dat minstens eenmaal per week familie, vrienden of buren ontmoet, daalt niet langer trendmatig. In 2024 ging het om 72 procent van de bevolking. Alleen in Portugal had een groter deel van de mensen om sociale redenen contact (met familie, vrienden of collega's). [SDG 10.1 Sociale samenhang en ongelijkheid](#) laat verder nog zien dat de tevredenheid met het sociale leven groot is: bijna 80 procent van de bevolking is tevreden of zeer tevreden. Dit percentage is lager dan in het eerste jaar dat deze tevredenheid werd gemeten (83,5 procent in 2013) maar de trend is niet langer dalend.

Ongeveer de helft van de bevolking deed in 2024 georganiseerd vrijwilligerswerk en een groeiend percentage van de bevolking (van 15 jaar en ouder) verleende in hun vrije tijd onbetaald (informele) hulp aan anderen buiten het eigen huishouden. Er is een uitruil tussen de voor werk benodigde tijd, en ruimte voor zaken waaraan de 'vrije' tijd besteed wordt. In 2024 vond 7,2 procent van de werkenden dat werk en privé niet goed in balans zijn. In geen enkel EU-land is deze groep zo klein als in Nederland en het aandeel daalt trendmatig. Ondanks de hoge nettoarbeidsparticipatie behoort het aantal feitelijk gewerkte uren per werkende per week hier tot het laagste van de EU.

Grotere sociale participatie leidt tot meer vertrouwen van mensen in elkaar en in belangrijke instituties, waaronder de overheid. Ongeveer tweederde van de bevolking van 15 jaar en ouder heeft vertrouwen in andere mensen. Dit percentage stijgt en het vertrouwen is groot vergeleken met andere EU-landen. Nederland stond in 2023 op de tweede plaats, na Finland. Een derde van de Nederlandse bevolking heeft minder vertrouwen in andere mensen. Daarnaast voelen relatief veel mensen zich gediscrimineerd. In 2023 beschouwde 12 procent van de mensen van 15 jaar en ouder zich als lid van een gediscrimineerde groep. Dit is ongeveer evenveel als in 2020 en het op-een-na hoogste percentage van de 19 EU-landen waarvoor de vergelijking mogelijk is. Gedeelde normen en waarden bevorderen de sociale cohesie en werken als lijm in de samenleving. In 2024 vond ongeveer 20 procent van de volwassen bevolking dat normen en waarden de goede kant op gaan of gelijk blijven. Van de overige mensen vond 35 procent dat ze duidelijk de verkeerde kant op gaan en 44 procent dat ze iets meer de verkeerde dan de goede kant op gaan.

Het vertrouwen in instituties (in deze samenvattende indicator politie, rechters en Tweede Kamer) is van 2023 op 2024 toegenomen tot 62,9 procent. Tijdens de coronajaren vonden aanzienlijke fluctuaties plaats in het vertrouwen in instituties. In de eerste coronajaren was het vertrouwen uitzonderlijk hoog. In 2023 stabiliseerde het niveau maar was het lager dan voor corona. De toename in 2024 brengt het vertrouwen weer op het niveau van voor corona. In [SDG 16.2 Instituties](#) wordt in detail op de verschillende instituties ingegaan. De mate waarin burgers in een land in staat zijn invloed uit te oefenen op de samenstelling van de regering en de mate waarin er vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging en vergadering en persvrijheid is in hun land nemen weer trendmatig toe. Vergeleken met de andere EU-landen is de mate van inspraak en verantwoordingsplicht hoog.

Veiligheid

Misdaad en ervaren (on)veiligheid grijpen direct in op de kwaliteit van leven van burgers. Zowel feitelijk risico op slachtofferschap als het gevoel van (on)veiligheid doen ertoe.

← [Naar het overzicht van 'Hier en nu'](#)

- Een relatief kleine en vrij constante groep voelt zich onveilig in de buurt.
- Het aandeel van de bevolking dat vertrouwen heeft in de politie is vergeleken met andere EU-landen groot en het groeit trendmatig.
- De kwaliteit van Nederlandse publieke instituties is hoog in vergelijking met die van andere EU-landen.

Minder agenten per inwoner, groeiend vertrouwen in politie

Brede welvaart 'hier en nu'

Veiligheid

 2,2% van de bevolking van 15+ voelt zich vaak onveilig in 2023
Vaak onveilig voelen in de buurt

 19,9% van de bevolking van 15+ was slachtoffer in 2023
Slachtofferschap van traditionele criminaliteit

 13e van 19 in EU in 2023

 [Download CSV](#)

 [Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

In 2023 voelde 2,2 procent van de bevolking zich vaak onveilig in de buurt. Dat is een relatief kleine groep die door de jaren heen vrij constant blijft. In 2023 gaf een op de vijf inwoners aan slachtoffer te zijn geworden van traditionele criminaliteit, waaronder geweld, inbraak, diefstal en vernieling.

In het dashboard van [SDG 16.1 Veiligheid en vrede](#) wordt dieper ingegaan op veiligheid in Nederland. Daarin is te zien dat sterfte door moord of doodslag lager is dan in de meeste andere landen van de EU27 en dat 20 procent van de jonge vrouwen te maken heeft met seksueel geweld, tegenover 4 procent van de jonge mannen. Criminaliteit speelt zich ook af in de digitale wereld. In 2023 gaf 15,6 procent van de bevolking van 15 jaar of ouder aan slachtoffer te zijn geweest van online criminaliteit. Verder is de trend van de operationele sterkte van de politie, berekend per 100 000 inwoners, dalend. Die ontwikkeling wordt gezien als ongunstig voor brede welvaart. Het aandeel mensen dat vertrouwen heeft in de politie wordt juist groter. De score op de indicator rechtsorde (rule of law) loopt trendmatig terug. Rule of law is een van de zes World Governance Indicators waarmee de Wereldbank deugdelijk bestuur meet. Hoewel de trend dalend is, functioneert de rechtsorde in Nederland vergeleken met andere EU-landen relatief goed. Binnen Europa is alleen in Finland, Denemarken, Luxemburg en Oostenrijk de uitkomst hoger.

Meer informatie over de instituties is beschikbaar bij [SDG 16.2 Instituties](#). Dit dashboard laat zien dat het vertrouwen in rechters relatief groot is en trendmatig stijgt. Het vertrouwen in ambtenaren, de Tweede Kamer, gemeenteraden en de Europese Unie is in het meest recente jaar (van 2023 op 2024) toegenomen. In 2024 had 31,1 procent van de bevolking vertrouwen in de Tweede Kamer. In de meeste andere EU-landen is dit aandeel lager. De kwaliteit van Nederlandse publieke instituties is hoog in vergelijking met die van andere EU-landen. De effectiviteit van het overheidsbestuur en de mate waarin de publieke sector als vrij van corruptie wordt beschouwd nemen echter af. Wel hebben burgers steeds meer inspraak.

Milieu

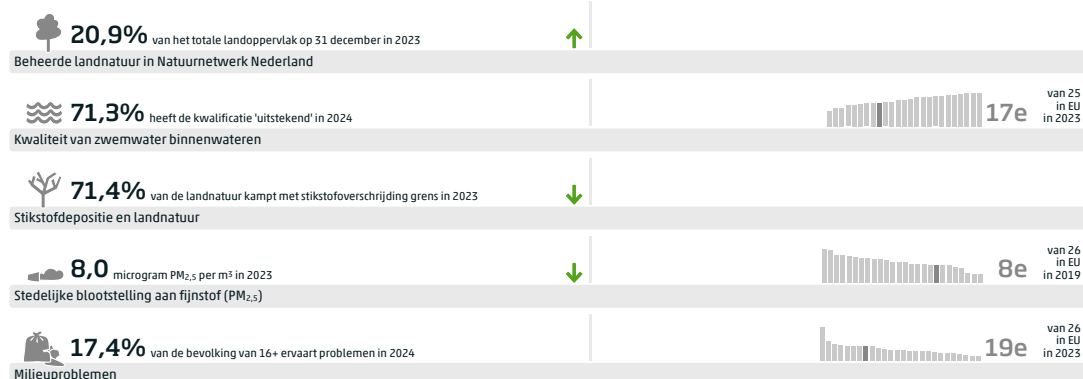
Milieu gaat over de kwaliteit van de omgeving waarin mensen leven. Een gezonde leefomgeving wordt gekenmerkt door schone lucht, schoon water, voldoende en gezonde natuur en biodiversiteit, en een bodem zonder vervuiling.

← Naar het overzicht van 'Hier en nu'

- De biodiversiteit neemt op veel vlakken af, maar er zijn uitzonderingen.
- De luchtkwaliteit gaat vooruit.
- In 2024 heeft een groter deel van de bevolking last van vuil, verontreiniging of andere milieuproblemen dan in 2023. Ook hadden drie van iedere tien huishoudens last van geluidshinder. Dit aandeel neemt trendmatig toe.

Brede welvaart 'hier en nu'

Milieu

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

De oppervlakte van de beheerde natuurgebieden neemt trendmatig toe, al gaat het sinds 2017 zeer geleidelijk. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) omvat het Nederlandse areaal van bestaande en nieuw in te richten natuurgebieden op het land. In 2023 besloeg het beheerde NNN-areaal 20,9 procent van het landoppervlak.

De biodiversiteit neemt af. Vogelpopulaties in de stad zijn sinds het begin van de meting in 2007 ruim 10 procent teruggelopen ([SDG 11.2 Leefomgeving](#)). De populaties boerenlandvogels en de populaties of de verspreiding (afhankelijk van de soort) van Nederlandse landfauna nemen trendmatig af ([SDG 15 Leven op het land](#)). De afname wijst op een verslechtering van de leefomstandigheden. Het aandeel landnatuur dat kampt met stikstofoverschrijding daalt trendmatig, maar het gaat nog altijd om 71,4 procent van het totaal. Een overschot aan stikstof heeft negatieve gevolgen voor de kwaliteit van de natuur, leidt tot achteruitgang van zeldzame planten en diersoorten en vergroot de kans dat kwetsbare plantensoorten verdwijnen. [SDG 6 Schoon water en sanitair](#) laat zien dat de chemische en biologische kwaliteit van water in de natuur tekortschiet. In 2024 voldeed 0,0 procent van het areaal zoete oppervlaktewateren aan de chemische kwaliteitsnorm en 5,1 procent aan de biologische kwaliteitsnorm. De biodiversiteit die afhankelijk is van zoete oppervlaktewateren neemt wel trendmatig toe.

De luchtkwaliteit gaat vooruit. In 2023 was de gewogen jaarlijkse gemiddelde concentratie fijnstof in stedelijke gebieden 8,0 microgram PM_{2,5} per m³. Het gaat om de fijnere fractie fijnstof waarvan de deeltjes diep in de longen kunnen doordringen en daar ontstekingen kunnen veroorzaken, wat vooral schadelijk is voor mensen met hart- en longziekten. De uitstoot van verzurende stoffen (zwaveloxiden, stikstofoxiden en ammonia) daalt ook al jaren en heeft in 2024 met 0,84 ton zuurequivalenten per inwoner het laagste niveau bereikt sinds het begin van de meting in 1995 ([SDG 11.2 Leefomgeving](#)).

Recent is het percentage van de bevolking (van 16 jaar en ouder) dat last heeft van vuil en verontreiniging of andere milieuproblemen sterk toegenomen: van 14,5 procent in 2023 naar 17,4 procent in 2024. Niet eerder was dit aandeel zo hoog. Lange tijd was het stabiel (ongeveer 15 procent). Geluidsoverlast door burens of van de straat neemt ook toe ([SDG 11.2 Leefomgeving](#)). In 2024 hadden drie van iedere tien huishoudens last van dergelijke geluidshinder. Het aandeel is hoog vergeleken met andere landen in de EU: Nederland stond in 2023 op de 23^e plaats van 26 landen.

Later

Wat is brede welvaart 'later'? Brede welvaart 'later' gaat over de beschikbare hulpbronnen voor volgende generaties om hetzelfde welvaartsniveau te kunnen bereiken als de huidige generatie, en de gevolgen van de huidige brede welvaart daarvoor. Gekeken wordt naar economisch, natuurlijk, menselijk en sociaal kapitaal.

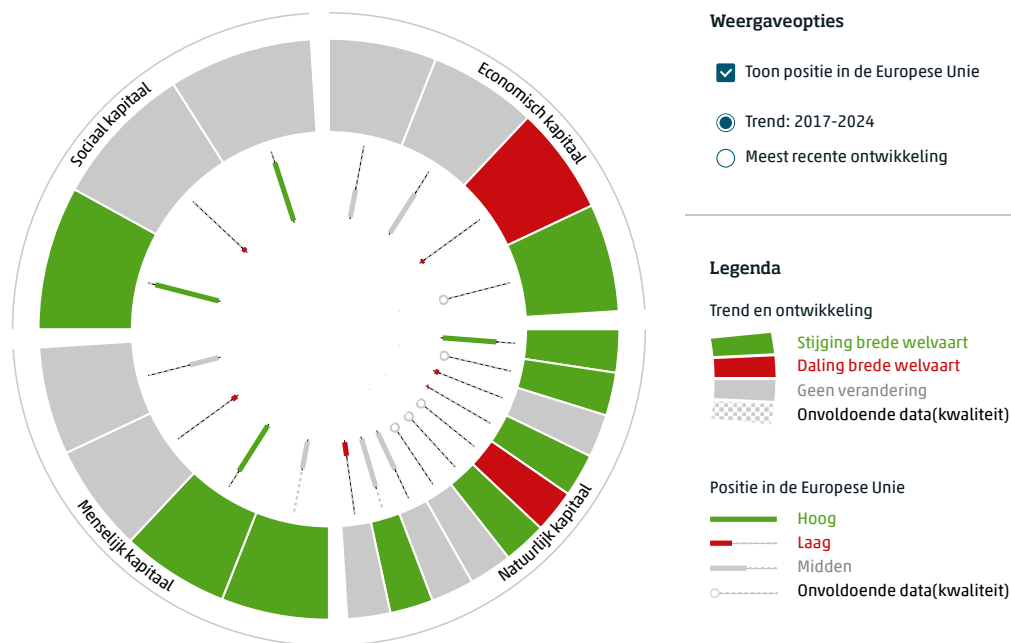
Later: Samenvatting

Brede welvaart 'later' gaat over de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om een zelfde niveau van brede welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie. Er zijn economische, natuurlijke, menselijke en sociale hulpbronnen. Ze worden ook wel 'kapitalen' genoemd. De hoeveelheden moeten minstens constant blijven over de lange termijn om te spreken van duurzaamheid.

[← Naar het overzicht van 'Later'](#)

[Wielweergave](#)

[Lijstweergave](#)

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

De brede welvaart lijkt duurzamer te worden maar het niveau is niet hoog. Op twee indicatoren na blijven economisch, menselijk, natuurlijk en sociaal kapitaal gelijk of nemen ze toe. Vergeleken met de andere landen in de EU zijn de hulpbronnen die beschikbaar zijn voor latere generaties gemiddeld of zelfs klein. Dit wijst erop dat, ondanks de gunstige ontwikkelingen, de brede welvaart 'later' onder druk staat.

Economisch kapitaal

Economisch kapitaal omvat de machines en werktuigen, de ICT, het kenniskapitaal en de infrastructuur die nodig zijn voor het opbouwen van materiële welvaart en het genereren van economische groei. Ook wordt bij economisch kapitaal gekeken naar vermogens en schulden. Schuld wordt daarbij gezien als negatief kapitaal, waartegenover bezittingen staan.

De hoeveelheid economisch kapitaal lijkt op peil te blijven: de trends zijn stabiel. De fysieke- en de kenniskapitaalgoederenvoorraad per gewerkt uur hebben een stabiele middellange-termijntrend. Wordt gekeken naar een langere periode dan ontstaat een minder rooskleurig beeld. De voorraden groeiden weliswaar in reële termen maar het aantal gewerkte uren steeg harder. Nederland verliest heel geleidelijk haar voorsprong op de dertien andere landen in de EU waarmee vergeleken kan worden.

De investeringen om het economisch kapitaal op peil te houden laten eveneens een matig beeld zien, wanneer ze worden uitgedrukt als percentage van het bbp. Investerings in materiële vaste activa (zoals machines en gebouwen) en in R&D blijven gelijk, terwijl investeringen in ICT en in grond-, weg- en waterbouw afnemen. Alleen de private R&D-uitgaven nemen toe. Het niveau van de investeringen is voor Europese begrippen gemiddeld (R&D en ICT) of laag (materiële vaste activa). Investerings in nieuwe kapitaalgoederen, kennis en technologische innovaties zijn nodig om het verdienvermogen van de Nederlandse economie op peil te houden. Dit is onder andere nodig omdat vergrijzing de financiële houdbaarheid van pensioenen en publieke voorzieningen voor de volgende generatie onder druk zet. De economie groeit nog, maar vooral doordat Nederlanders in totaal meer uren werken. De groei van de arbeidsproductiviteit neemt al een tijd af en in 2023 en 2024 daalde deze zelfs.

Het vermogen van huishoudens stijgt trendmatig. Het mediane vermogen was in 2023 wel lager dan in 2022. Deze daling komt met name door de daling van huizenprijzen en door de instroom van Oekraïners die nauwelijks tot geen (in Nederland geregistreerd) vermogen hebben. De schulden van huishoudens zijn hoog vergeleken met de EU27 en nemen toe.

Natuurlijk kapitaal

Natuurlijk kapitaal gaat over de natuurlijke hulpbronnen die door mens, maatschappij en economie worden gebruikt. Dit omvat bodem, water en lucht, evenals de bijbehorende ecosystemen zoals bossen, heide en akkers, en de daarin voorkomende planten en dieren. De natuur draagt bij aan allerlei aspecten van brede welvaart, zoals welzijn en gezondheid, verwarming, voedselproductie en vrijetijdsbesteding.

De druk op de ruimte neemt toe door een groeiende bevolking. De ruimte voor de natuur is iets gegroeid. De druk op de natuur is echter nog steeds hoog door fosfor- en stikstofoverschotten. Het stikstofoverschot neemt wel af, het was in 2023 en 2024 het laagst sinds het begin van de meting in 2000. Vergeleken met 18 andere EU-landen had Nederland in 2019 met afstand het hoogste stikstofoverschot. Meer dan 70 procent van de landnatuur heeft last van te veel stikstof.

De kwaliteit van het oppervlaktewater schiet tekort. In 2024 voldeed 0,0 procent van het areaal van zoete oppervlaktewateren aan de chemische kwaliteitsnorm en was 5,1 procent van goede biologische kwaliteit. De luchtkwaliteit verbetert. De stedelijke blootstelling aan fijnstof en de uitstoot van verzurende stoffen nemen af.

De druk op de natuur heeft effect op de biodiversiteit. De populaties van weide-, akker- en ervogels en van stadsvogels nemen af. Hetzelfde geldt voor zoogdieren, broedvogels, reptielen en vlinders die kenmerkend zijn voor bos, hei, duin en extensief beheerde graslanden. Sommige soorten doen het beter. Het aandeel niet bedreigde soorten is geleidelijk toegenomen, tot 61 procent in 2024. De populaties van diersoorten die aan zoutwater zijn gebonden groeien sinds 2010. Ook bij diersoorten die typerend zijn voor zoetwater en moeras, is sprake van een populatietoename. Achter de gemiddelde ontwikkeling van de biodiversiteit kunnen grote verschillen per soort schuilgaan.

Het Nederlandse aandeel in de wereldwijde historische CO₂-uitstoot is groot vergeleken met andere EU-landen. De uitstoot van broeikasgassen neemt wel af, zowel in totaal als per inwoner. In 2024 was de uitstoot van broeikasgassen 36,6 procent lager dan in 1990. Het opgestelde vermogen voor hernieuwbare elektriciteit uit wind, water en zon groeit sterk, onder andere door de aanleg van windmolenparken op land en voor de kust, en door de snelle groei van het vermogen van installaties om zonnestroom op te wekken. In 2017 stond Nederland nog 22e op de EU-ranglijst met een totaal opgesteld vermogen van 416 megawatt per miljoen inwoners. In 2024 was het opgestelde vermogen gegroeid naar 2000 megawatt per miljoen inwoners en behoort Nederland tot de kopgroep met een zevende plaats.

Menselijk kapitaal

Menselijk kapitaal gaat over de kennis en vaardigheden die mensen tijdens hun leven opbouwen en de gezondheid waarin ze verkeren, waardoor ze in staat zijn hun mogelijkheden zo goed mogelijk te gebruiken en verder te ontwikkelen, goed te functioneren in de maatschappij en regie te houden over hun eigen leven.

In 2024 was de gezonde levensverwachting van mannen 63,5 jaar en van vrouwen 62,0 jaar. De gezonde levensverwachting geeft aan hoe lang mensen vanaf hun geboorte kunnen verwachten in een goede gezondheid te leven. In de EU stond Nederland in 2022 bij mannen in het midden van de ranglijst maar bij vrouwen bijna onderaan. In 2024 beoordeelde 76,6 procent van de Nederlanders de eigen gezondheid als goed of zeer goed; meer dan vier miljoen Nederlanders ervaren hun gezondheid kennelijk als minder

dan goed. In 2024 kampte 4,5 procent van de bevolking (van 16 jaar en ouder) als gevolg van problemen met de gezondheid langdurig met ernstige beperkingen bij activiteiten die mensen gewoonlijk doen. Het percentage daalt, al gaat het nog altijd om meer dan 650 duizend mensen.

Per inwoner worden steeds meer uren gewerkt. Het aandeel van de bevolking van 15 tot 75 jaar met een hbo- of wo-diploma nam toe, tot 37 procent in 2024. Ongeveer een kwart van de bevolking van 15 tot 75 jaar had in 2024 echter geen startkwalificatie. Dit aandeel is hoog vergeleken met de EU27, al daalt het wel. De groep met als behaald onderwijsniveau havo, vwo of mbo-2-4 nam af tot 36,7 procent van de 15- tot 75-jarigen in 2024. De rekenvaardigheden van 15-jarigen zijn groot vergeleken met andere EU-landen, terwijl hun leesvaardigheden juist lager zijn dan die van leeftijdgenoten in de meeste andere EU-landen. De leesvaardigheid neemt al sinds 2012 af.

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal gaat over de kwaliteit van sociale verbanden in de samenleving. Vertrouwen en sterke sociale relaties zijn een randvoorwaarde voor een functionerende samenleving en economie.

Ongeveer tweederde van de bevolking van 15 jaar en ouder heeft vertrouwen in andere mensen. Dit percentage stijgt en is groot vergeleken met andere EU-landen. Sociale activiteiten leiden tot onderling vertrouwen. Het deel van de bevolking dat minstens een keer in de week contact heeft met familie, vrienden of burens is voor het eerst sinds jaren niet meer dalend. Daarnaast verleende een groeiend percentage van de bevolking in hun vrije tijd onbetaald hulp aan anderen buiten het eigen huishouden.

Het vertrouwen in instituties is groot. Het vertrouwen in rechters en de politie is groot en groeit. Het vertrouwen in ambtenaren, de Tweede Kamer, gemeenteraden en de Europese Unie is van 2023 op 2024 toegenomen. Internationale cijfers over deugdelijk bestuur laten zien dat de kwaliteit van de Nederlandse publieke instituties hoog is in vergelijking met andere landen.

Relatief veel mensen voelen zich gediscrimineerd. In 2023 beschouwde 12 procent van de mensen van 15 jaar en ouder zich als lid van een gediscrimineerde groep. Dit is het op-een-na hoogste percentage van de 19 EU-landen waarvoor de vergelijking mogelijk is. Sociale cohesie in de woonbuurt was in 2023 iets lager dan in 2021. Op de lange termijn is de sociale cohesie vrij constant. Gedeelde normen en waarden bevorderen de sociale cohesie en werken als een lijm in de samenleving. In 2024 vond ongeveer 20 procent van de volwassen bevolking dat normen en waarden de goede kant op gaan of gelijk blijven.

Economisch kapitaal

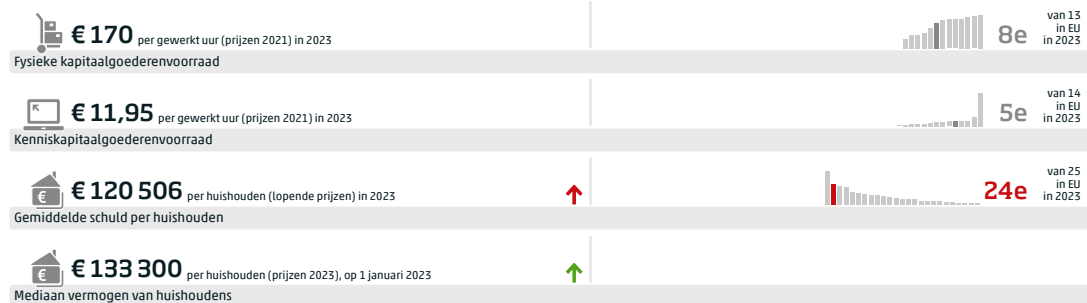
Economisch kapitaal omvat de machines en werktuigen, de ICT, het kenniskapitaal en de infrastructuur die nodig zijn voor het opbouwen van materiële welvaart en het genereren van economische groei. Ook wordt bij economisch kapitaal gekeken naar vermogens en schulden. Schuld wordt daarbij gezien als negatief kapitaal, waartegenover bezittingen staan.

← Naar het overzicht van 'Later'

- Het voor inflatie gecorrigeerde doorsnee vermogen van huishoudens stijgt trendmatig.
- De schulden van huishoudens zijn hoog vergeleken met andere EU-landen en ze nemen toe.
- Investerings om het economische kapitaal op peil te houden stagneren of nemen af ten opzichte van het bbp.

Brede welvaart 'later'

Economisch kapitaal

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Sommige van de relevante indicatoren voor economisch kapitaal komen ook aan bod bij thema's onder [brede welvaart 'hier en nu'](#). Bij dit thema wordt er gekeken naar de hulpbronnen onderliggend aan economisch kapitaal die toekomstige generaties nodig hebben om hun brede welvaart vorm te geven. Wanneer de huidige generatie de beschikbare kapitalen uitput of verslechtert, kan de volgende generatie niet een zelfde niveau van brede welvaart 'hier en nu' bereiken. Indicatoren die zijn uitgedrukt in euro zijn gecorrigeerd voor prijsveranderingen. Het basisjaar waarvan het prijspeil constant wordt gehouden is niet overal gelijk.

De fysieke- en de kenniskapitaalgoederenvoorraad per gewerkt uur hebben een stabiele [middellangetermijntrend](#). Wordt gekeken naar een langere periode dan ontstaat een minder rooskleurig beeld. De fysieke kapitaalgoederenvoorraad groeide tot 2013 naar 177 euro per gewerkt uur, maar is sindsdien geleidelijk gedaald naar 170 euro in 2023. De voorraad groeide weliswaar in reële termen maar de gewerkte uren stegen harder. Eenzelfde ontwikkeling vond plaats bij de kenniskapitaalgoederenvoorraad. Tussen 1995 en 2015 nam de kenniskapitaalgoederenvoorraad nog toe van 7,1 euro naar 13 euro per gewerkt uur, waarna een lichte daling te zien is. Nederland verliest heel geleidelijk haar voorsprong op de dertien andere landen in de EU waarmee vergeleken kan worden.

De investeringen om het economisch kapitaal op peil te houden, laten eveneens een matig beeld zien, wanneer ze worden uitgedrukt als percentage van het bbp. Uitgaven aan R&D en materiële vaste activa stagneren en investeringen in ICT nemen af. Ook hier verliest Nederland terrein op andere landen in de EU27. De investeringen in grond-, weg- en waterbouw – noodzakelijk voor het onderhoud en de verbetering van de infrastructuur – nemen trendmatig af ([SDG 9.1 Infrastructuur en mobiliteit](#)). Alleen de private uitgaven aan R&D stijgen trendmatig ([SDG 9.3 Kennis en innovatie](#)). [SDG 9.2 Duurzame bedrijvigheid](#) laat zien dat van alle mkb-ondernemers die financiering nodig hebben, 51 procent belemmeringen ervoer; bij het grootbedrijf was dit 21 procent.

Het vermogen van huishoudens stijgt trendmatig. Op 1 januari 2023 bedroeg het mediane vermogen van Nederlandse huishoudens 133 300 euro. Dat is minder dan in 2022, toen het 144 500 euro bedroeg. Deze afname komt met name door de daling van huizenprijzen en door de instroom van Oekraïners die nauwelijks tot geen (in Nederland geregistreerd) vermogen hebben.

De schulden van huishoudens zijn relatief hoog en ze nemen toe. Alleen in Luxemburg is de gemiddelde schuld van huishoudens hoger. Tegenover de schulden staat het spaargeld van huishoudens dat nog steeds toeneemt, maar waarvan de sterke stijging van eerdere jaren afvlakt ([SDG 10.2 Financiële houdbaarheid](#)).

Natuurlijk kapitaal

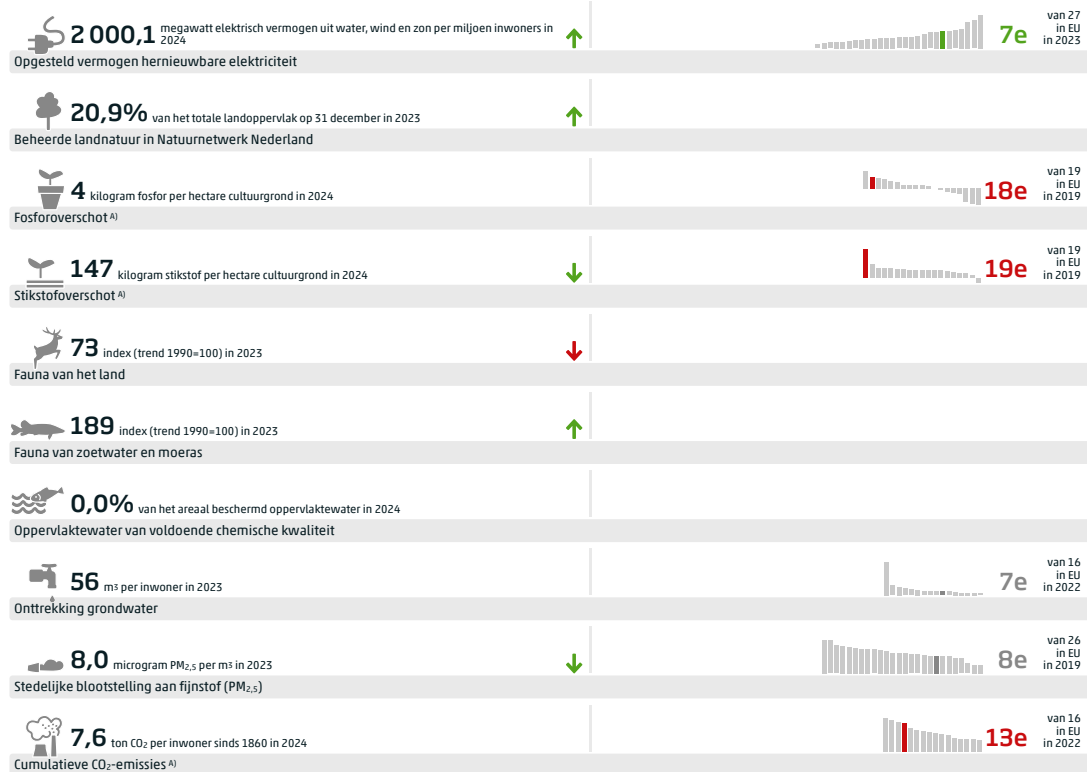
Natuurlijk kapitaal gaat over de natuurlijke hulpbronnen die door mens, maatschappij en economie worden gebruikt. Dit omvat bodem, water en lucht, evenals de bijbehorende ecosystemen zoals bossen, heide en akkers, en de daarin voorkomende planten en dieren. De natuur draagt bij aan allerlei aspecten van brede welvaart, zoals welzijn en gezondheid, voedselproductie en vrijetijdsbesteding.

[← Naar het overzicht van 'Later'](#)

- De druk op de natuur heeft effect op de biodiversiteit.
- De economische groei en broeikasgasemissies zijn ontkoppeld, ook in absolute zin: het bbp (in constante prijzen) groeit en de totale uitstoot van broeikasgassen neemt af.

Brede welvaart 'later'

Natuurlijk kapitaal

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Sommige van de relevante indicatoren voor natuurlijk kapitaal komen ook aan bod bij thema's onder [brede welvaart 'hier en nu'](#). Bij dit thema wordt er gekeken naar de hulpbronnen onderliggend aan natuurlijk kapitaal die toekomstige generaties nodig hebben om hun brede welvaart vorm te geven. Wanneer de huidige generatie de beschikbare kapitalen uitput of verslechtert, kan de volgende generatie niet een zelfde niveau van brede welvaart 'hier en nu' bereiken. Wanneer natuurlijk kapitaal wordt uitgeput, helemaal wanneer dat wereldwijd gebeurt, komt de basis van het menselijk leven in gevaar.

Water, lucht en bodem

Een overschot aan fosfor en stikstof heeft negatieve gevolgen voor de kwaliteit van oppervlaktewater en ecosystemen zoals heide, bos en duinen. Een teveel aan stikstof in de bodem leidt tot achteruitgang van zeldzame planten- en diersoorten, en vergroot de kans dat kwetsbare soorten verdwijnen.

Het fosforoverschot is deze eeuw sterk afgenomen. De laatste jaren is het stabiel: het fluctueert rond de 4 kilogram per hectare cultuurgrond. Het stikstofoverschot neemt af en was in 2023 en 2024 het laagst sinds het begin van de meting in 2000. Vergeleken met 18 andere EU-landen waarvoor deze cijfers beschikbaar zijn, had Nederland in 2019 echter met afstand het hoogste stikstofoverschot. Ter illustratie: het overschot in Nederland was meer dan tweemaal zo hoog als het overschot in het land dat op de een-na-laatste plaats staat (Tsjecho). De cijfers in [SDG 15 Leven op het land](#) laten zien dat het aandeel van de landnatuur dat kampt met stikstofoverschrijving trendmatig daalt, maar het gaat nog altijd om 71,4 procent van de landnatuur.

De kwaliteit van het oppervlaktewater schiet tekort. In 2024 was het deel van het areaal van zoete oppervlaktewateren dat aan de chemische kwaliteitsnorm voldoet 0,0 procent. Wanneer de grens voor minimaal een van de chemische stoffen of groepen van stoffen waarop onderzocht wordt is overschreden, voldoet de chemische kwaliteit niet. Ook was 5,1 procent van het totale areaal oppervlakte van goede biologische kwaliteit ([SDG 6 Schoon water en sanitair](#)) en is de kwaliteit van het zeewater laag vergeleken met andere landen in de Europese Unie ([SDG 14 Leven in het water](#)).

Er wordt zoet en zout water onttrokken aan de natuur voor verschillende doeleinden zoals drinkwaterproductie, irrigatie in de landbouw en voor het koelen van industriële processen. De totale hoeveelheid onttrokken grondwater hangt sterk samen met het weer. Door de droge zomers werd in 2018, 2019, 2020 en 2022 per inwoner relatief veel grondwater onttrokken door landbouw en drinkwaterbedrijven, en in de relatief natte jaren 2021 en 2023 juist minder. In 2023 was ook de onttrekking van zoet oppervlaktewater lager dan in 2022. Deze daling kwam voornamelijk doordat elektriciteitscentrales in 2023 minder koelwater hebben gebruikt vanwege de lagere elektriciteitsproductie.

De luchtkwaliteit verbetert. De stedelijke blootstelling aan fijnstof (PM_{2,5} ofwel deeltjes met een diameter kleiner dan 2,5 micrometer) en de hoeveelheid verzurende stoffen (zwaveloxide, stikstofoxide en ammonia) nemen af ([SDG 11.2 Leefomgeving](#)).

Natuur en ecosystemen

De omvang van het areaal beheerde natuurgebieden neemt toe. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) omvat het Nederlandse areaal van bestaande en nieuw in te richten natuurgebieden op het land. In 2023 besloeg het beheerde NNN-areaal 20,9 procent van het landoppervlak.

De populaties of de verspreiding (afhankelijk van de soort) van Nederlandse landfauna nemen af. Het gaat om 203 inheemse soorten zoogdieren, broedvogels, reptielen en vlinders die kenmerkend zijn voor bos, hei, duin en extensief beheerde graslanden. Ook de populatie boerenlandvogels neemt af ([SDG 15 Leven op het land](#)). De trendmatige daling duidt op sterk verslechterde leefomstandigheden voor de 27 soorten weide-, akker- en ervogels die worden gevolgd. Het aandeel diersoorten dat niet bedreigd wordt neemt heel geleidelijk toe (Rode Lijst Indicator). In 2024 werd 61 procent niet-bedreigd. Vogelpopulaties in de stad zijn sinds het begin van de meting in 2007 bijna 15 procent gedaald ([SDG 11.2 Leefomgeving](#)).

De biodiversiteit in zoetwater en moeras neemt toe. Bij 173 soorten vissen, broedvogels, amfibieën, libellen, zoogdieren en vlinders die typerend zijn voor zoetwater en moeras, is sprake van een toename. De oorzaken van deze stijging zijn divers en per soortgroep verschillend. In 2024 heeft een herziening van de soortselectie plaatsgevonden waardoor er een toename zichtbaar is in plaats van de afname die in eerdere publicaties werd gezien.

De fauna in de Noordzee is eveneens verbeterd. De gemiddelde trend in de populatie-omvang van 140 aan zout water gebonden soorten daalde iets meer dan 20 procent tussen 1990 en 2010, maar is in de jaren daarna toegenomen. In 2021 was de biodiversiteit in de Noordzee iets hoger dan in 1990 (een index van 106,6). De ontwikkeling van soorten kan sterk verschillen. Zeevogels, kwallen en de bruinvis zijn toegenomen in aantal, terwijl met name bodemfaunasoorten achteruit zijn gegaan ([SDG 14 Leven in het water](#)).

Energieverbruik en klimaatverandering

De cumulatieve CO₂-emissies geven een indicatie van het Nederlandse aandeel in de wereldwijde historische CO₂-uitstoot. Dit aandeel is groot vergeleken met andere EU-landen. De uitstoot van broeikasgassen neemt wel af, zowel in totaal als per inwoner. In 2024 was de uitstoot van broeikasgassen 36,6 procent lager dan in 1990. Ook de broeikasgasintensiteit van de economie neemt af. Daarbij zijn economische groei en broeikasgasemissies niet alleen in relatieve, maar ook in absolute zin ontkoppeld: het bbpvolume groeit en de totale uitstoot van broeikasgassen neemt af ([SDG 13 Klimaatactie](#)).

Het opgestelde vermogen voor hernieuwbare elektriciteit uit wind, water en zon groeit sterk, onder andere door de aanleg van windmolenparken op land en voor de kust, en door de snelle groei van het vermogen van installaties om zonnestroom op te wekken. Hier heeft Nederland een inhaalslag gemaakt. In 2017 stond Nederland nog 22^e op de EU-ranglijst met een totaal opgesteld vermogen van 416 megawatt per miljoen inwoners. In

2024 was het opgestelde vermogen gegroeid naar 2000 megawatt per miljoen inwoners en daarmee behoort Nederland tot de kopgroep met een zevende plaats. Het opgestelde vermogen geeft aan hoeveel elektriciteit maximaal kan worden opgewekt bij de gunstigste weersomstandigheden. De daadwerkelijke productie ligt lager, met name bij zonnestroom. In [SDG 7 Betaalbare en duurzame energie](#) is te zien dat het gebruik van energie afneemt en dat het aandeel van hernieuwbare energie in het totale energieverbruik sterk is gegroeid, van 6,5 procent in 2017 naar 17,4 procent in 2023. Ook nemen de investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparingen toe. In 2023 ging het om 1,6 procent van het bbp.

Menselijk kapitaal

Menselijk kapitaal gaat over de kennis en vaardigheden die mensen tijdens hun leven opbouwen en de gezondheid waarin ze verkeren, waardoor ze in staat zijn hun mogelijkheden zo goed mogelijk te gebruiken en verder te ontwikkelen, goed te functioneren in de maatschappij en regie te houden over hun eigen leven.

[← Naar het overzicht van 'Later'](#)

- Meer dan vier miljoen Nederlanders ervaren in 2024 hun gezondheid als minder dan goed.
- Per inwoner worden steeds meer uren gewerkt.
- Ongeveer een kwart van de bevolking van 15 tot 75 jaar had in 2024 geen startkwalificatie.

Brede welvaart 'later'

Menselijk kapitaal

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Sommige van de relevante indicatoren voor menselijk kapitaal komen ook aan bod bij thema's onder [brede welvaart 'hier en nu'](#). Bij dit thema wordt er gekeken naar de hulpbronnen onderliggend aan menselijk kapitaal die toekomstige generaties nodig hebben om hun brede welvaart vorm te geven. Wanneer de huidige generatie de beschikbare kapitalen uitput of verslechtert, kan de volgende generatie niet een zelfde niveau van brede welvaart 'hier en nu' bereiken.

Een gezonde bevolking is gunstig voor latere generaties. De gezonde levensverwachting geeft aan hoe lang mensen vanaf hun geboorte kunnen verwachten in een goede gezondheid te leven. De indicator is een combinatie van de levensverwachting bij geboorte en de ervaren gezondheid. In 2024 was de gezonde levensverwachting van mannen 63,5 jaar en van vrouwen 62,0 jaar. In de Europese cijfers over levensverwachting zonder beperkingen, stond Nederland in 2022 bij mannen in het midden van de EU-ranglijst (16^e van de 27) maar bij vrouwen bijna onderaan (25^e van de 27).

In [SDG 3 Goede gezondheid en welzijn](#) is te zien dat 76,6 procent van de Nederlanders in 2024 de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelde. Meer dan vier miljoen Nederlanders ervaren hun gezondheid kennelijk als minder dan goed. In 2024 kampte 4,5 procent van de bevolking (van 16 jaar en ouder) als gevolg van problemen met de gezondheid langdurig met ernstige beperkingen bij activiteiten die mensen gewoonlijk doen. Het percentage daalt, al gaat het nog altijd om meer dan 650 duizend mensen.

Per inwoner worden steeds meer uren gewerkt. Deze stijging van de gewerkte uren per inwoner past bij de stijging van de netto-arbeidsparticipatie en de daling van het onbenut arbeidspotentieel ([SDG 8.2 Arbeid en vrije tijd](#)).

Het aandeel van de bevolking van 15 tot 75 jaar met een hbo- of wo-diploma nam toe, tot 37 procent in 2024. Dit aandeel is groot vergeleken met andere Europese landen. Om goed mee te komen in de maatschappij is een startkwalificatie belangrijk. Ongeveer een kwart van de bevolking van 15 tot 75 jaar had in 2024 geen startkwalificatie. Dit aandeel is hoog vergeleken met de EU27, al daalt het wel. De groep die als onderwijsniveau havo, vwo, mbo-2-4 behaalde nam af tot 36,7 procent van de 15- tot 75-jarigen in 2024. Vergeleken met andere EU-landen is dit aandeel klein. Het percentage van de volwassen bevolking dat een opleiding of cursus volgt ('leven lang ontwikkelen') is daarentegen relatief hoog ([SDG 4 Kwaliteitsonderwijs](#)). [Verdeling](#) laat onder andere de verschillen tussen bevolkingsgroepen met andere onderwijsniveaus zien bij aspecten van brede welvaart.

De rekenvaardigheden van 15-jarigen zijn groot vergeleken met andere EU-landen, terwijl hun leesvaardigheden juist relatief lager zijn. De leesvaardigheid daalt sinds 2012 en is tussen 2018 en 2022 verder afgenomen. Bijna 83 procent van de inwoners in de leeftijd van 16 tot 75 jaar heeft ten minste digitale vaardigheden op basisniveau. Dit is het hoogste percentage in de EU.

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal gaat over de kwaliteit van sociale verbanden in de samenleving. Vertrouwen en sterke sociale relaties zijn een randvoorwaarde voor een functionerende samenleving en economie.

← [Naar het overzicht van 'Later'](#)

- Vergeleken met andere EU-landen heeft een relatief groot deel van de bevolking vertrouwen in andere mensen en in instituties.
- Vergeleken met andere EU-landen voelen relatief veel mensen zich gediscrimineerd.
- Sociale cohesie in de woonbuurt was in 2023 iets minder dan in 2021.

Brede welvaart 'later'

Sociaal kapitaal

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Sommige van de relevante indicatoren voor sociaal kapitaal komen ook aan bod bij thema's onder [brede welvaart 'hier en nu'](#). Bij dit thema wordt er gekeken naar de hulpbronnen onderliggend aan sociaal kapitaal die toekomstige generaties nodig hebben om hun brede welvaart vorm te geven. Wanneer de huidige generatie de beschikbare kapitalen uitput of verslechtert, kan de volgende generatie niet een zelfde niveau van brede welvaart 'hier en nu' bereiken.

Onderling vertrouwen draagt niet alleen bij aan welzijn maar het is ook nodig voor een functionerende samenleving en daarom belangrijk voor toekomstige generaties. Ongeveer tweederde van de bevolking van 15 jaar en ouder heeft vertrouwen in andere mensen. Dit percentage stijgt en is hoog vergeleken met andere EU-landen. Nederland stond in 2023 op de tweede plaats na Finland. Sociale activiteiten leiden tot onderling vertrouwen. Het deel van de bevolking dat minstens een keer in de week contact heeft met familie, vrienden of burens, is voor het eerst sinds jaren niet meer dalend. Daarnaast verleende een groeiend percentage van de bevolking in haar vrije tijd onbetaald hulp aan anderen buiten het eigen huishouden. Bijna 80 procent van de bevolking is tevreden of zeer tevreden met het sociale leven ([SDG 10.1 Sociale samenhang en ongelijkheid](#)). Ook hier is de trend niet langer dalend.

Het vertrouwen in instituties is groot. Het vertrouwen in rechters en de politie is groot en groeit. Het vertrouwen in ambtenaren, de Tweede Kamer, gemeenteraden en de Europese Unie is van 2023 op 2024 toegenomen ([SDG 16.1 Veiligheid en vrede](#) en [SDG 16.2 Instituties](#)). Internationale cijfers over deugdelijk bestuur (van de Wereldbank) laten zien dat de kwaliteit van de Nederlandse publieke instituties hoog is in vergelijking met andere landen ([SDG 16.2](#)).

Relatief veel mensen voelen zich echter gediscrimineerd. In 2023 beschouwde 12 procent van de mensen van 15 jaar en ouder zich als lid van een gediscrimineerde groep. Dit is ongeveer evenveel als in 2020 en het op-een-na hoogste percentage van de 19 EU-landen waarvoor vergelijking mogelijk is. Sociale cohesie in de woonbuurt was in 2023 iets lager dan in 2021 ([SDG 11.2 Leefomgeving](#)). In 2023 waardeerden mensen de sociale cohesie met een 6,5 tegenover een 6,6 in 2021. Op de lange termijn is de sociale cohesie vrij constant. Gedeelde normen en waarden bevorderen de sociale cohesie en werken als lijm in de samenleving. In 2024 vond ongeveer 20 procent van de volwassen bevolking dat normen en waarden de goede kant op gaan of gelijk blijven ([SDG 10.1 Sociale samenhang en ongelijkheid](#)). Van de overige mensen vond 35 procent dat ze duidelijk de verkeerde kant op gaan en 44 procent dat ze iets meer de verkeerde dan de goede kant op gaan.

Elders

Brede welvaart 'elders' gaat over de gevolgen van keuzes van Nederlanders voor mensen elders in de wereld. Handel en hulp leveren banen en inkomens op. Nederland heeft ook een grote voetafdruk op (niet-hernieuwbare) hulpbronnen en het milieu in andere landen.

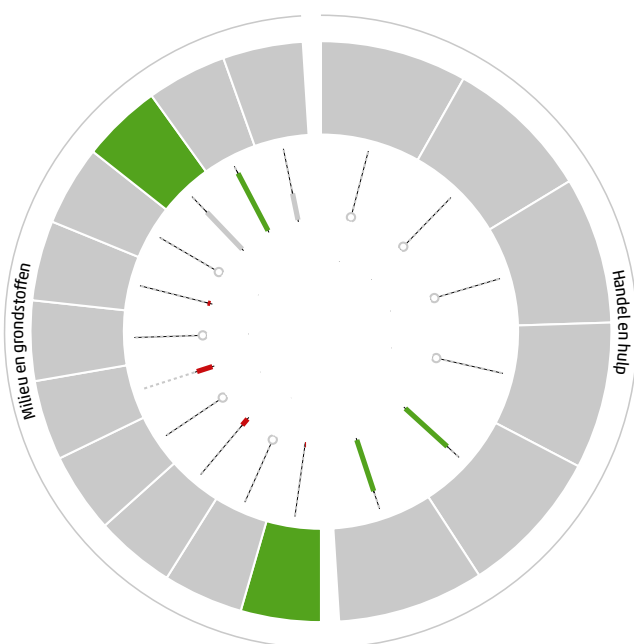
Elders: Samenvatting

Brede welvaart 'elders' gaat over de gevolgen van keuzes die Nederlanders maken voor de brede welvaart 'hier en nu' en 'later' van mensen elders in de wereld. Nederland heeft een grote voetafdruk in de wereld, die positieve en negatieve effecten heeft op de brede welvaart van huidige en toekomstige generaties in andere landen.

[← Naar het overzicht van 'Elders'](#)

[Wielweergave](#)

[Lijstweergave](#)

Weergaveopties

- ☒ Toon positie in de Europese Unie
- ☒ Trend: 2017-2024
- ☐ Meest recente ontwikkeling

Legenda

Trend en ontwikkeling

- Stijging brede welvaart
- Daling brede welvaart
- Geen verandering
- Onvoldoende data(kwaliteit)

Positie in de Europese Unie

- Hoog
- Laag
- Midden
- Onvoldoende data(kwaliteit)

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

De meeste indicatoren in brede welvaart 'elders' laten geen stijgende of dalende trend zien. De invoer van fossiele brandstoffen daalt wel en de hoeveelheid land die wereldwijd nodig is om producten voor Nederlandse consumenten te produceren, neemt ook af. De grondstofvoetafdruk is relatief laag, terwijl de landvoetafdruk en de broeikasgasvoetafdruk binnen de EU gemiddeld zijn. Het overgrote deel van de invoer komt nog steeds uit welvarende landen. Het relatief kleine deel uit de lageinkomenslanden is in het meest recente jaar wel gestegen. Ontwikkelingshulp en inkomensoverdrachten aan het buitenland zijn relatief hoog vergeleken met andere EU-landen.

Het beeld van de brede welvaart 'elders' is waarschijnlijk te positief. Veel aspecten zijn ingewikkeld om te meten. Het is bijvoorbeeld moeilijk te bepalen wat de kwaliteit is van de banen die elders ontstaan door de Nederlandse invoer. Zo is het nog niet mogelijk om slechte arbeidsomstandigheden, kinderarbeid en gedwongen arbeid in de waardeketens van Nederlandse consumptiegoederen te kwantificeren.

Bovendien worden de cijfers over milieu en grondstoffen vergeleken met landen die, net als Nederland, horen bij de landen die wereldwijd de hoogste voetafdrukken hebben. De Spillover Index van de Verenigde Naties meet de positieve en negatieve effecten die ieder land heeft op alle andere landen. De Spillover Index is niet goed genoeg om te worden gebruikt voor statistische monitoring, maar geeft wel een indruk van de positie van de 27 EU-lidstaten (Sachs, Lafortune & Fuller, 2024; zie ook Fanning et al., 2022). Nederland staat in de ranglijst op de 162^e plaats van de 166 landen die worden vergeleken: Nederland heeft veel meer negatieve dan positieve effecten op andere landen, vooral via de sociale- en milieueffecten van handel. De andere EU-lidstaten staan ook aan de onderkant van de ranglijst. Bulgarije is het land met de beste score en staat op de 110^e plaats.

Handel en hulp

Handel en hulp gaat over de manieren waarop Nederland verbonden is met het buitenland. De brede welvaart in andere landen wordt beïnvloed door handel en ontwikkelingssamenwerking en door het geld dat mensen vanuit Nederland overmaken aan familie en vrienden in het buitenland.

De invoer uit lageinkomenslanden is in het meest recente jaar gestegen. Meer dan 70 procent van het volume van de goedereninvoer komt echter uit hogeinkomenslanden en iets meer dan 20 procent uit hogemiddeninkomenslanden. Hier komen dus ook de effecten op banen en inkomens terecht. Slechts 0,3 procent van de goedereninvoer komt uit lageinkomenslanden.

Ontwikkelingshulp bedroeg in 2023 0,7 procent van het bruto nationaal inkomen. Daarmee heeft Nederland de OESO-norm gehaald en stond Nederland aan de bovenkant van de EU-ranglijst (6^e van de 27 landen). De andere landen die de OESO-norm halen zijn Denemarken, Duitsland, Ierland, Luxemburg en Zweden. De inkomensoverdrachten door mensen die in Nederland wonen (ingezetenen) aan mensen die in andere landen wonen (niet-ingezetenen) bedroegen 1,5 procent van het bbp. Ook hierbij stond Nederland in 2023 aan de bovenkant van de EU-ranglijst (7^e van de 27 landen).

Milieu en grondstoffen

Milieu en grondstoffen gaat over de invoer van hulpbronnen en de gevolgen van de winning en handel van deze grondstoffen voor de brede welvaart van mensen elders in de wereld. Voor productie en consumptie in Nederland worden grondstoffen, land en water in andere landen gebruikt. Dit heeft gevolgen voor arbeidsomstandigheden, natuur en milieu, en het klimaat, vooral in de armste landen van de wereld.

Voetafdrukken meten de hoeveelheid hulpbronnen en de effecten op natuur, klimaat en andere aspecten van brede welvaart die wereldwijd worden veroorzaakt door de consumptie door burgers en overheid in Nederland. De landvoetafdruk daalt trendmatig. In 2022 was voor de consumptiebehoefte van iedere inwoner 0,7 hectare land nodig. Dit komt neer op ongeveer driemaal de oppervlakte van Nederland. De broeikasgasvoetafdruk is stabiel. De grondstofvoetafdruk daalde in het meest recente jaar (van 2021 op 2022) met 2,7 procent. De trend is stabiel.

De fysieke invoer per inwoner van biomassa, fossiele brandstoffen, metalen en niet-metaal mineralen is hoger dan in de meeste landen van de EU27. Hierbij spelen de zeehavens een rol. De invoer neemt echter trendmatig af. De invoer van grondstoffen uit de 45 Least Developed Countries is stabiel. Over het geheel genomen kwam minder dan een procent van de invoer van grondstoffen uit de LDC's.

Milieu en grondstoffen

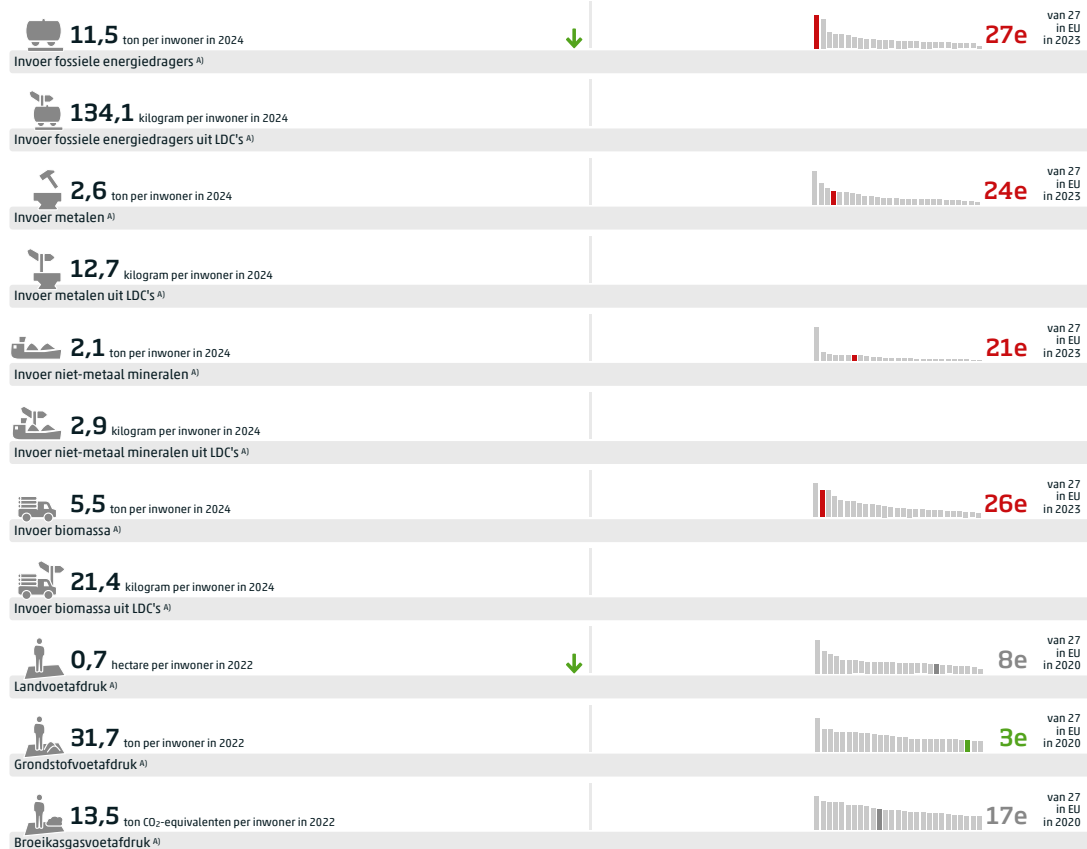
Milieu en grondstoffen gaat over de invoer van hulpbronnen en de gevolgen die dat heeft voor de brede welvaart van mensen elders in de wereld. Voor productie en consumptie in Nederland worden namelijk grondstoffen, land en water in andere landen gebruikt. Dit heeft gevolgen voor arbeidsomstandigheden, natuur en milieu, en het klimaat, vooral in de armste landen van de wereld.

[← Naar het overzicht van 'Elders'](#)

- De invoer per inwoner van biomassa, fossiele brandstoffen, metalen en niet-metaal mineralen is hoger dan in de meeste landen van de EU27.
- De landvoetafdruk daalt trendmatig maar blijft ongeveer driemaal de oppervlakte van Nederland.
- De grondstofvoetafdruk daalde in het meest recente jaar (van 2021 op 2022) met 2,7 procent.

Brede welvaart 'elders'

Milieu en grondstoffen

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Veel van de goederen die nodig zijn voor consumptie en productie in Nederland worden ingevoerd uit andere landen. De invoer van grondstoffen draagt bij aan de uitputting van de grondstofvoorraden en natuurlijke hulpbronnen in de landen van herkomst.

Voetafdrukken meten de hoeveelheid hulpbronnen waarop beslag gelegd wordt en de effecten daarvan op natuur, klimaat en andere aspecten van brede welvaart die wereldwijd worden veroorzaakt door de consumptie van burgers en overheid in Nederland. Zo meet de grondstofvoetafdruk de hoeveelheid grondstoffen (biomassa, fossiele brandstoffen, metalen en niet-metaal mineralen) die wereldwijd wordt gebruikt ten behoeve van consumptie in Nederland. Vergelijkenderwijs gaat het bij de landvoetafdruk om de hoeveelheid land die wereldwijd nodig is en bij de

broeikasgasvoetafdruk om de hoeveelheid broeikasgassen (koolstofdioxide, methaan en distikstofoxide) die wereldwijd wordt uitgestoten.

De landvoetafdruk daalt trendmatig. In 2022 was voor de consumptiebehoefte van iedere inwoner 0,7 hectare land nodig. Dit komt neer op ongeveer driemaal de oppervlakte van Nederland. De broeikasgasvoetafdruk is stabiel. In 2022 werd per inwoner 13,5 ton CO₂-equivalenten uitgestoten, wat neerkomt op een totale wereldwijde uitstoot van 239 miljoen ton CO₂-equivalenten. De grondstofvoetafdruk daalde in het meest recente jaar (van 2021 op 2022) met 2,7 procent. In 2022 werd per inwoner wereldwijd 31,7 ton aan biomassa, fossiele brandstoffen, metalen en niet-metaal mineralen verbruikt voor de Nederlandse consumptie. Dit komt neer op 561 miljoen ton. In 2022 was de Nederlandse grondstofvoetafdruk een van de laagste in de EU27. Dit beeld past bij de observatie in [SDG 12 Verantwoorde consumptie en productie](#) dat vergeleken met de EU het binnenlands materiaalverbruik per hoofd van de bevolking relatief laag is en de grondstoffenproductiviteit relatief hoog. In 2023 droeg iedere kilogram materialen 5,46 euro bij aan het bbp (uitgedrukt in constante prijzen 2015). Dit was het hoogste niveau in de EU27. Een relatief lage voetafdruk vergeleken met andere EU-landen laat waarschijnlijk een te positief beeld zien. De landen van de EU zijn net als Nederland hogeinkomenslanden met een hogere voetafdruk op milieu en klimaat dan de meeste andere landen in de wereld.

De invoer per inwoner van biomassa, fossiele brandstoffen, metalen en niet-metaal mineralen is hoger dan in de meeste landen van de EU27. Met 11,5 ton per inwoner was de invoer van fossiele brandstoffen in 2024 de hoogste van de EU. De invoer neemt echter trendmatig af. De hoge invoer van grondstoffen hangt voor een deel samen met de rol van de Nederlandse zeehavens. De cijfers zijn inclusief wederuitvoer. Dat is de uitvoer van goederen die zonder noemenswaardige bewerking te hebben ondergaan, na invoer in Nederland weer worden uitgevoerd naar andere landen.

De invoer van grondstoffen uit de 45 [Least Developed Countries](#) is stabiel. Deze invoer maakt een zeer bescheiden deel uit van de totale invoer van grondstoffen. Over het geheel genomen kwam in 2024 minder dan een procent van de invoer van grondstoffen (in fysieke hoeveelheden) uit de LDC's.

Handel en hulp

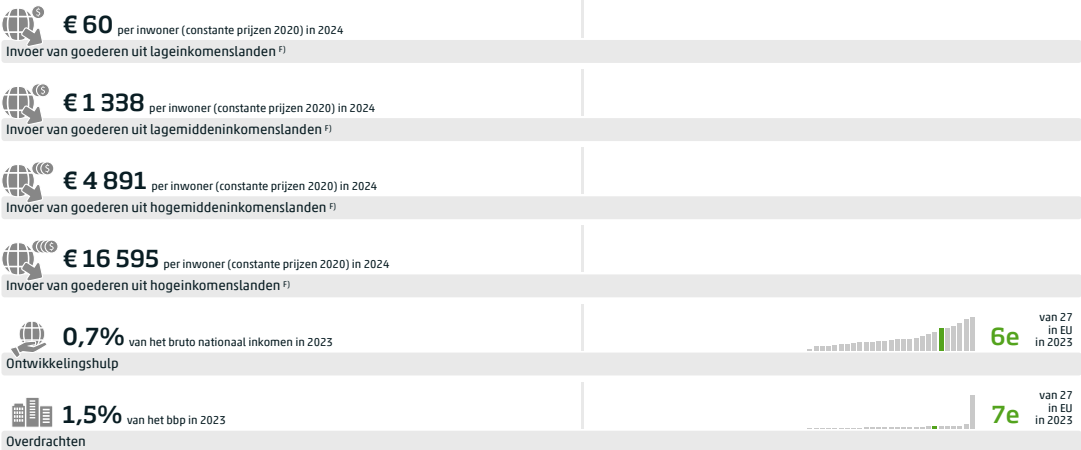
Handel en hulp gaat over de manieren waarop Nederland verbonden is met het buitenland. De brede welvaart in andere landen wordt beïnvloed door handel en ontwikkelingssamenwerking en door het geld dat mensen vanuit Nederland overmaken aan familie en vrienden in het buitenland.

[← Naar het overzicht van 'Elders'](#)

- De Nederlandse invoer komt voor het grootste deel uit hoge- en hogemiddeninkomenslanden.
- Nederland heeft de OESO-norm voor ontwikkelingshulp gehaald in 2023.

Brede welvaart 'elders'

Handel en hulp

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Met de invoer van goederen heeft Nederland invloed op banen en inkomens in andere landen. In dit thema, Handel en hulp, wordt deze invloed positief geïnterpreteerd: meer invoer betekent meer banen en hogere inkomens. Het is echter niet bekend om wat voor banen het gaat en welke maatschappelijke en ecologische effecten de economische activiteiten hebben. Deze effecten worden voor een deel gemeten in het thema [Milieu en grondstoffen](#).

Om een indruk te geven waar de effecten gevoeld worden, zijn de landen waarmee Nederland handelt ingedeeld in vier groepen: lageinkomenslanden, lagemiddeninkomenslanden, hogemiddeninkomenslanden en hogeinkomenslanden. Deze indeling is gemaakt door de Wereldbank en is gebaseerd op het bruto nationaal inkomen per hoofd van de bevolking van een land. De invoerwaarde is voor prijsveranderingen gecorrigeerd, alle bedragen zijn uitgedrukt in prijzen van het jaar 2020.

De invoer van goederen uit de vier groepen landen is redelijk stabiel. Alleen de invoer uit lageinkomenslanden is in het meest recente jaar gestegen (met 3,6 procent). Meer dan 70 procent van het volume van de goedereninvoer komt uit hogeinkomenslanden en iets meer dan 20 procent uit hogemiddeninkomenslanden. Hier komen dus ook de effecten op banen en inkomens terecht. Slechts 0,3 procent van de goedereninvoer komt uit lageinkomenslanden.

Ontwikkelingshulp en inkomensoverdrachten dragen op een vergelijkbare manier bij aan de brede welvaart van mensen elders in de wereld. In 1970 kwamen VN-leden overeen jaarlijks 0,7 procent van hun bruto nationaal inkomen (bni) aan ontwikkelingssamenwerking te besteden (de OESO-norm). Ontwikkelingshulp bedroeg in 2023 0,7 procent van het bni. Daarmee stond Nederland aan de bovenkant van de EU-ranglijst (6^e van de 27 landen). De andere landen die de OESO-norm halen zijn Denemarken, Duitsland, Ierland, Luxemburg en Zweden. De inkomensoverdrachten door mensen die in Nederland wonen (ingezetenen) aan mensen die in andere landen wonen (niet-ingezetenen) bedroegen 1,5 procent van het bbp. Ook hierbij stond Nederland in 2023 aan de bovenkant van de EU-ranglijst (7^e van de 27 landen). De feitelijke effecten op brede welvaart 'elders' hangen af van de manier waarop de ontvanger het geld besteedt. De aanname is dat ontwikkelingshulp en inkomensoverdrachten een positieve bijdrage leveren aan de bestaansmogelijkheden in de ontvangende landen.

Verdeling

Actuele cijfers over de verdeling van de brede welvaart naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en migratieachtergrond. De brede welvaart is niet gelijk verdeeld over verschillende bevolkingsgroepen. Soms stapelen gunstige en ongunstige uitkomsten zich op bij dezelfde mensen.

Verdeling: Samenvatting

Hier wordt informatie over de verdeling van de brede welvaart verder uitgediept. Dit gebeurt door voor 13 brede welvaartsindicatoren te kijken hoe de verdeling over groepen is, waarbij groepen worden samengesteld op basis van geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst. Daarnaast kijken we op individueel niveau of en in welke mate stapeling van gunstige en ongunstige uitkomsten op de bredewelvaartsaspecten optreedt bij personen uit die groepen.

[← Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

Geslacht:

- Tussen en mannen en vrouwen zijn er op een aantal indicatoren verschillen. De verschillen zijn niet allemaal heel groot, maar duidelijk is wel dat brede welvaart voor mannen gunstiger is dan gemiddeld en voor vrouwen juist wat minder gunstig.
- Sinds 2019 is er zowel voor mannen als vrouwen weinig veranderd in de brede welvaart. De ontwikkeling was voor mannen net iets gunstiger en voor vrouwen net iets ongunstiger dan gemiddeld.

Leeftijd:

- Het beeld voor brede welvaart is het minst gunstig voor 25- tot 35-jarigen, maar ook mensen jonger dan 25 hebben een lagere brede welvaart dan gemiddeld. De brede welvaart is veel gunstiger voor 55- tot 65-jarigen.
- Sinds 2019 is de ontwikkeling van de brede welvaart ongunstiger voor de leeftijdsgroepen tot 55 jaar. Bij mensen jonger dan 25 jaar is de ontwikkeling het minst gunstig. De ontwikkeling is juist relatief gunstig bij 55- tot 65-jarigen.

Opleiding:

- Er zijn grote verschillen in brede welvaart tussen hbo'ers en universitair geschoolden aan de ene kant (hoge brede welvaart) en mensen met basisonderwijs en een vmbo-diploma aan de andere kant (lagere brede welvaart).
- Hbo'ers en universitair geschoolden hebben meer ongunstige dan gunstige ontwikkelingen sinds 2019.

Herkomst:

- Mensen die in Nederland zijn geboren waarvan beide ouders dat ook zijn hebben een relatief hoge brede welvaart en eveneens een relatief gunstige ontwikkeling sinds 2019.
- Mensen die buiten Europa zijn geboren hebben meer ongunstige dan gunstige ontwikkelingen sinds 2019.

Stapeling:

- Op individueel niveau stapelden gunstige en ongunstige uitkomsten zich soms op.
- Bij hbo'ers en universitair geschoolden stapelen gunstige uitkomsten veel vaker dan bij mensen met hoogstens een vmbo-diploma, bij die laatste stapelen ongunstige uitkomsten juist vaak.
- Ook naar leeftijd en herkomst zijn er behoorlijke verschillen in stapeling. Zo komt een stapeling van ongunstige uitkomsten relatief vaak voor onder 65- tot 75-jarigen.
- Verder zitten mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn relatief vaak aan de bovenkant van de verdeling en juist niet vaak aan de onderkant. Mensen die in Nederland zijn geboren, maar 1 of 2 ouders hebben die elders in Europa zijn geboren bevinden zich ook relatief vaak aan de bovenkant van de verdeling. In deze groep zitten echter beduidend meer mensen met een ongunstige stapeling dan onder mensen met een Nederlandse herkomst. Mensen die buiten Europa zijn geboren zitten duidelijk vaker onderin en minder vaak bovenin de verdeling.

Samenvattend beeld

De analyses over verdeling van de brede welvaart leveren voor de geselecteerde indicatoren inzicht in de situatie in 2024 (2023 voor inkomen, vermogen, slachtofferschap en de woonquote) en de ontwikkeling sinds 2019 voor bevolkingsgroepen naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst. Daarnaast ontstaat een beeld van of en hoe gunstige en ongunstige uitkomsten zich stapelen bij individuen en wat de kenmerken van die individuen zijn.

Indicatoren: overzicht

Indicatoren voor de verdeling van de brede welvaart

Thema	Indicator voor verdeling	CES-thema
Subjectief welzijn	Tevredenheid met het leven	subjectief welzijn (HWB1)
Materiële welvaart	Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen	consumptie en inkomen (HWB2)
	Vermogen	consumptie en inkomen (HWB3)
Gezondheid	Ervaren gezondheid	gezondheid (HWB4)
Arbeid en vrije tijd	Nettoarbeidsparticipatie	arbeid (HWB5)
	Tevredenheid met werk	arbeid (HWB5)
	Tevredenheid met vrije tijd	vrije tijd (HWB8)
Wonen	Tevredenheid met de woning	wonen (HWB7)
Samenleving	Vrijwilligerswerk	vertrouwen (HWB13)
	Vertrouwen in mensen	vertrouwen (HWB13)
	Vertrouwen in instituties	instituties (HWB14)
Veiligheid	Slachtofferschap van criminaliteit	fysieke veiligheid (HWB9)
Milieu	Last van milieuproblemen in woonomgeving	land en ecosystemen (HWB10)

[Download CSV](#)

Indicatoren in 2024

Op basis van de geselecteerde indicatoren zien we dat de brede welvaart sterk samenhangt met herkomst, onderwijsniveau en in iets mindere mate met leeftijd.

- **Geslacht:** de verschillen tussen mannen en vrouwen zijn niet zo groot als tussen de andere bevolkingsgroepen, maar het beeld is voor mannen gunstiger dan voor vrouwen. Op zes indicatoren is de uitkomst voor mannen gunstiger dan gemiddeld, op één aspect van brede welvaart zien we voor vrouwen een bovengemiddeld gunstige uitkomst. Als rekening gehouden wordt met de samenhang van geslacht met leeftijd, onderwijsniveau en herkomst (de multivariate analyse), verandert er niets aan bovenstaand patroon.
- **Leeftijd:** het beeld voor de jongste groepen (jonger dan 25 en 25 tot 35 jaar) is relatief vaak ongunstig. Voor de mensen in de leeftijdsgroep tussen 55 en 65 jaar zijn er juist veel gunstige uitkomsten; zeven stuks, tegen twee ongunstige. Als rekening gehouden wordt met de samenhang van leeftijd met geslacht, onderwijsniveau en herkomst verandert het beeld enigszins. Op basis van de gecorrigeerde cijfers verbetert vooral voor de 75-plussers het beeld. Bij leeftijdsgroepen van 25 tot 55 jaar treden enkele ongunstige verschuivingen op. Bij de 25- tot 35-jarigen wordt hierdoor het beeld na correctie duidelijk het minst gunstig.
- **Onderwijsniveau:** net als in eerdere edities van de MBW & SDG's zien we grote verschillen naar onderwijsniveau. Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma, en in mindere mate met een havo-, vwo- of mbo-diploma, hebben meer ongunstige dan gunstige uitkomsten. Bij hbo'ers en universitair opgeleiden komen twee ongunstige uitkomsten voor terwijl op tien indicatoren de uitkomst gunstig uitvalt. Als rekening gehouden wordt met de samenhang van onderwijsniveau met geslacht, leeftijd en herkomst wordt bovenstaand beeld nog wat versterkt. Het beeld voor mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma wordt nog iets ongunstiger, voor hbo'ers en universitair geschoolden iets gunstiger.
- **Herkomst:** Bij mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die ook in Nederland geboren zijn is het beeld zeer positief: tien keer een gunstige uitkomst, drie neutrale en geen ongunstige. Bij de groepen die geboren zijn in Nederland, maar met ouder(s) die elders geboren zijn is het beeld veel ongunstiger. Dit is ook het geval bij de groepen die zelf in het buitenland, en vooral buiten Europa, zijn geboren. Als rekening gehouden wordt met de samenhang van herkomst met geslacht, leeftijd en onderwijsniveau blijft dit beeld grotendeels ongewijzigd.

Indicatoren: verschil tussen 2019 en 2024

Als we kijken naar de gehele bevolking is er bij de meeste van de 13 indicatoren een verandering opgetreden sinds 2019. Bij elke indicator is voor elke bevolkingsgroep gekeken of de ontwikkeling van die groep gunstiger of ongunstiger was dan de gemiddelde ontwikkeling voor de gehele bevolking. De volgende afwijkende ontwikkelingen vielen daarbij op:

- **Geslacht:** hier gebeurde weinig. Alleen bij de indicator last van milieuproblemen was de ontwikkeling voor mannen gunstiger dan voor vrouwen.
- **Leeftijd:** bij de leeftijdsgroepen tot 55 jaar en vooral bij de jongste leeftijdsgroep (tot 25 jaar) was het aantal relatief ongunstige ontwikkelingen groter dan het aantal gunstige. Bij deze groepen nam de brede welvaart dus wat af. De groep 55- tot 65-jarigen zag juist veel relatief gunstige ontwikkelingen ten opzichte van 2019.
- **Onderwijsniveau:** Voor mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma waren er meer gunstige ontwikkelingen dan ongunstige. Bij hbo'ers en universitair geschoolden was het beeld juist ongunstig, met één relatief gunstige ontwikkeling tegenover zes ongunstige.

- **Herkomst:** De positie van mensen die zelf geboren zijn in Nederland en hun ouders ook ontwikkelde zich in positieve richting, met vier indicatoren waarop een relatief gunstige ontwikkeling te zien was, tegenover één met een ongunstige ontwikkeling. Bij de mensen die buiten Europa geboren zijn was het beeld wat negatief; bij hen waren er drie ongunstige ontwikkelingen tegenover twee gunstige.

Ook als er geen significante relatief gunstige/ongunstige ontwikkeling was, kan een cijfer sinds 2019 zijn veranderd. Dat geldt zowel voor de totaalcijfers als de cijfers per groep. De precieze cijfers, per onderzoeksjaar, per indicator en per bevolkingsgroep zijn te vinden in [Maatwerk Monitor Brede Welvaart 2025](#).

Verdeling van brede welvaart in meest recente jaar en relatieve ontwikkeling sinds 2019

De bolletjes geven per indicator aan waar bevolkingsgroepen een significant gunstiger (groen) of ongunstiger (rood) beeld laten zien dan het nationaal gemiddelde (grijs). De ruitjes geven aan of het cijfer van een bevolkingsgroep zich sinds 2019 (2022 voor tevredenheid met werk) bij een indicator gunstiger (groen) of ongunstiger (rood) heeft ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde.

Verdeling: Subjectief welzijn

Subjectief welzijn gaat over hoe mensen hun leven waarderen. Het gaat om tevredenheid met het leven als geheel en met specifieke aspecten van het leven. Het gaat ook om positieve en negatieve gevoelens die mensen ervaren en de mate waarin ze het gevoel hebben dat hun leven doel en betekenis heeft.

← [Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

Belangrijkste uitkomsten

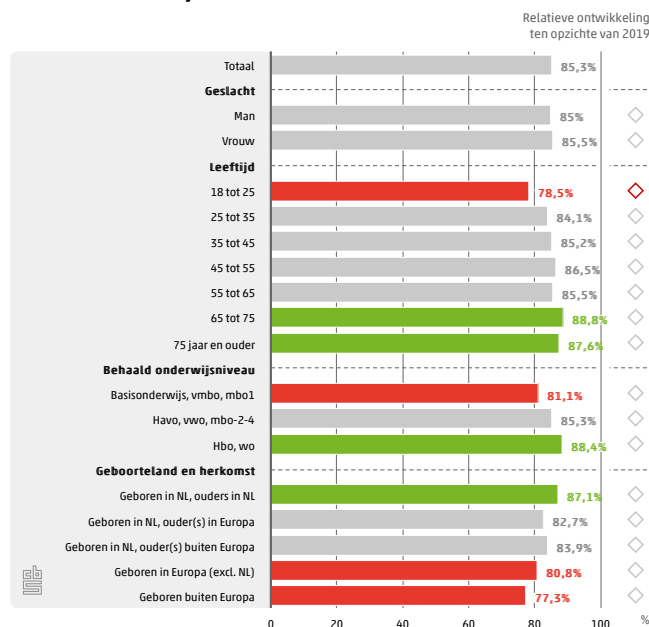
- 18- tot 35-jarigen, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en mensen die zelf in een land buiten Nederland zijn geboren, zijn minder vaak dan gemiddeld tevreden met hun leven.
- Volwassenen van 65 jaar of ouder, hbo'ers en universitair geschoolden en mensen die zelf in Nederland zijn geboren en waarvan de beide ouders dat ook zijn, zijn vaker dan gemiddeld tevreden met het leven.
- Het totale aandeel mensen dat aangeeft tevreden te zijn met het leven is in 2024 2 procentpunt lager dan in 2019. Bij de jongste leeftijdsgroep (18 tot 25 jaar) was de daling, met bijna 8 procentpunten, aanmerkelijk sterker dan gemiddeld.

Subjectief welzijn wordt sterk bepaald door de mate waarin mensen regie over hun leven ervaren. De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met de tevredenheid met het leven.

Subjectief welzijn – of het welbevinden van de bevolking – is een belangrijk aspect van brede welvaart, omdat het sterk verweven is met de kwaliteit van leven. Informatie over het welbevinden van mensen geeft inzicht in hoe zij hun eigen leven in het algemeen waarderen, dus relatief los van objectieve maatstaven zoals inkomen of positie op de arbeidsmarkt.

Tevredenheid met het leven

Hoeveel mensen zijn tevreden met het leven?

Situatie in 2024

In 2024 zei 85,3 procent van de volwassenen in Nederland tevreden te zijn met hun leven. 12,0 procent was niet tevreden en niet ontevreden en een relatief kleine groep van 2,7 procent zei [ontevreden met het leven te zijn](#).

- 18- tot 25-jarigen zijn minder vaak tevreden met het leven dan de Nederlandse bevolking als geheel. Onder hen geeft 78,5 procent aan tevreden te zijn met het leven. Volwassenen van 65 jaar of ouder zijn daarentegen vaker tevreden met het leven dan gemiddeld. Onder de 65- tot 75-jarigen geeft 88,8 procent aan tevreden te zijn met het leven, onder de 75-plussers is dat 87,6 procent.
- Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma zijn minder vaak dan gemiddeld tevreden met het leven. Hbo'ers en universitair geschoolden zijn juist bovengemiddeld vaak tevreden met het leven.
- Mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die ook in Nederland geboren zijn, zijn met 87,1 procent bovengemiddeld vaak tevreden over het leven. Inwoners die buiten Nederland geboren zijn, zijn minder vaak dan gemiddeld tevreden met het leven.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen met elkaar samen. Het percentage met een hbo- of wo-opleiding is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers kan hiermee rekening gehouden worden: er wordt gecorrigeerd voor verschillen tussen groepen in genoemde kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over de tevredenheid met het leven blijven bovenstaande conclusies over verschillen ten opzichte van het gemiddelde grotendeels in stand. 25- tot 35-jarigen blijken dan echter minder vaak dan gemiddeld tevreden te zijn met het leven.

Verskil tussen 2019 en 2024

Het totale aandeel mensen dat aangeeft tevreden te zijn met het leven is in 2024 2 procentpunten lager dan in 2019. Bij de jongste leeftijdsgroep (18 tot 25 jaar) was de daling sterker dan gemiddeld. In 2024 is het aandeel dat tevreden is met het leven in deze groep bijna 8 procentpunten lager dan in 2019.

Verdeling: Materiële welvaart

Materiële welvaart gaat over de mate waarin mensen in staat zijn om te voorzien in hun eerste levensbehoeften en invulling te geven aan hun leven.

[← Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

Belangrijkste uitkomsten

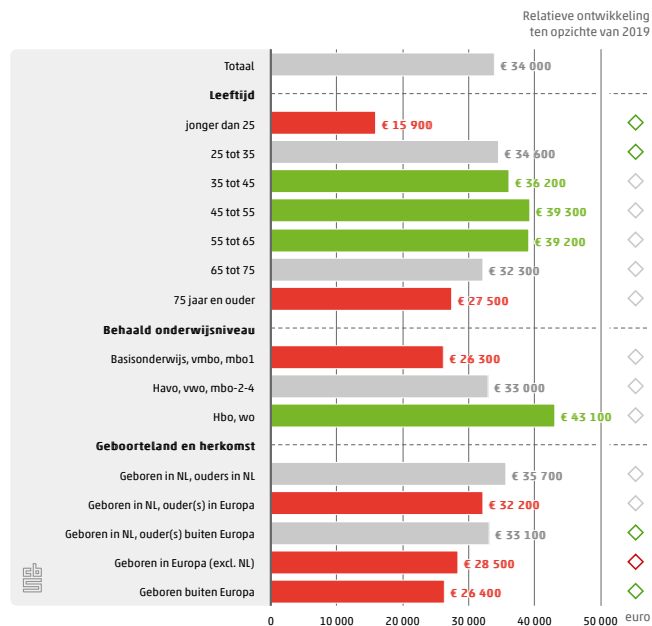
- Huishoudens met een hoofdkostwinner tot 25 jaar, met basisonderwijs of een vmbo-diploma een laag onderwijsniveau of met een hoofdkostwinner die geboren is in het buitenland hebben een relatief laag mediaan huishoudensinkomen.
- Hoe ouder de hoofdkostwinner van een huishouden, hoe hoger het vermogen. Huishoudens met een hoofdkostwinner die in Nederland is geboren met ouders die dat ook zijn hebben een substantieel hoger mediaan vermogen. Huishoudens met een hoofdkostwinner met basisonderwijs of een vmbo-diploma en huishoudens met een hoofdkostwinner die in het buitenland is geboren of met ouders die in een land buiten Europa zijn geboren hebben de laagste mediane vermogens.

De materiële situatie is van belang voor meerdere aspecten van iemands leven. Een hoger welvaartsniveau biedt meer kansen en keuzemogelijkheden, bijvoorbeeld op het terrein van wonen, sociale activiteiten en gezondheid. Daarnaast zorgt een goede financiële positie voor meer zekerheid.

De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met het mediane gestandaardiseerd besteedbaar inkomen en het mediane vermogen. De materiële welvaartspositie wordt uiteindelijk bepaald door het samenspel tussen inkomen, bestedingen en vermogen van een huishouden. Met het besteedbaar inkomen betalen huishoudens hun uitgaven. Wordt het inkomen niet helemaal uitgegeven dan kunnen huishoudens sparen en hun vermogen vergroten. Kunnen ze niet alles bekostigen uit hun inkomen, dan moeten ze ontsparen en wordt hun vermogen kleiner. Omdat deze indicatoren worden gemeten op het niveau van huishoudens, wordt hier gekeken naar de kenmerken van de hoofdkostwinner van het huishouden. Daarom worden er geen cijfers voor mannen en vrouwen apart weergegeven.

Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen

Hoe hoog is het mediane inkomen van huishoudens?

Situatie in 2023

In 2023 bedroeg het mediane inkomen van huishoudens in Nederland 34 duizend euro. Het gemiddelde inkomen was hoger: 38,3 duizend euro. Het rekenkundig gemiddelde ligt hoger dan de mediaan doordat inkomens aan de bovenkant van de inkomensladder het gemiddelde naar boven trekken. Om de invloed van die hoge inkomens te beperken, wordt hierna steeds het mediane inkomen beschreven.

- Hoe hoog het inkomen van een huishouden is, is mede afhankelijk van hoe oud de hoofdkostwinner is. Jongere huishoudens hebben over het algemeen minder te besteden: de volwassenen in deze huishoudens staan nog aan het begin van hun carrière. Het mediane inkomen in de groep tot 25 jaar ligt duidelijk onder het gemiddelde. Vervolgens loopt het mediane inkomen op met de leeftijd. Huishoudens met een 35- tot 65 jarige hoofdkostwinner hebben meer dan gemiddeld te besteden. Als mensen met pensioen gaan neemt het inkomen weer wat af: 65 plus-huishoudens hebben minder dan gemiddeld te besteden.
- Onderwijsniveau laat ook een duidelijke relatie zien met de hoogte van het inkomen. Als de hoofdkostwinner alleen basisonderwijs of een vmbo-diploma heeft is het mediane inkomen het laagst en als dit hbo- of universitair niveau of daarmee vergelijkbaar is, is het mediane inkomen het hoogst. Voor mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma ligt het inkomen daar tussenin.
- Huishoudens met een hoofdkostwinner van Nederlandse herkomst hebben het hoogste mediane inkomen, migrantenhuishoudens het laagste. Daarbij maakt het verschil of de hoofdkostwinner afkomstig is uit een Europees land of uit een niet-Europees land. Migrantenhuishoudens van buiten Europa kwamen lager uit dan migrantenhuishoudens uit een Europees land. Het inkomen van de tweede generatie huishoudens was hoger dan van migrantenhuishoudens, maar lager dan dat van mensen die in Nederland geboren zijn en van wie de ouders dat ook zijn.

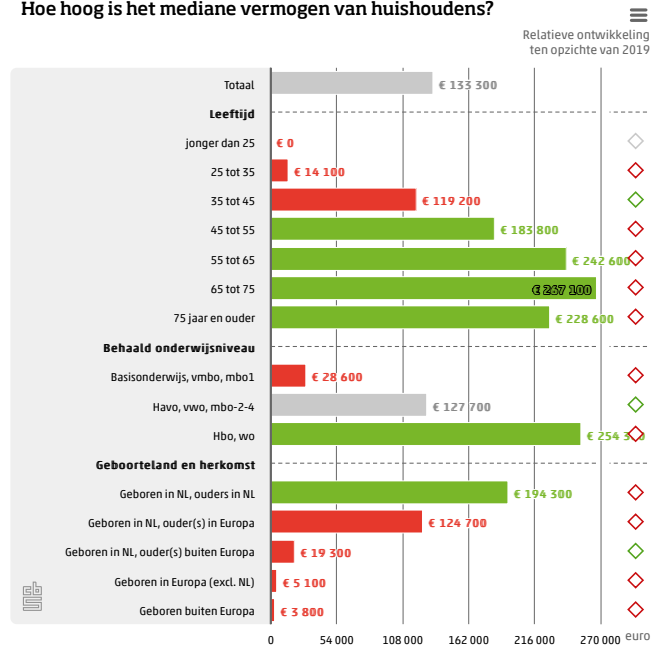
De kenmerken leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen samen. Het percentage hbo'ers en universitair geschoolden is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Ook de gemiddelde leeftijd van hoofdkostwinners van verschillende herkomst en geboorteland is ongelijk. Als rekening wordt gehouden met de samenhang tussen deze kenmerken blijft overigend dat hoofdkostwinners van middelbare leeftijd vaker een inkomen boven de mediaan hebben dan jongere en oudere huishoudens en dat dat bij huishoudens met een hbo- of universitair geschoolde hoofdkostwinner vaker het geval is dan bij mensen die ander onderwijs hebben genoten. Ook blijft gelden dat huishoudens met een hoofdkostwinner die zelf geboren is in Nederland en waarvan de ouders dat ook zijn vaker een hoger inkomen hebben dan andere huishoudens. Wel worden de verschillen na deze correctie vaak wat kleiner.

Veranderingen tussen 2019 en 2023

Het mediane inkomen was voor de bevolking van 2023 3,7 procent hoger dan voor de bevolking van 2019. Bij de jongere groepen (kostwinners tot 35 jaar) groeide het mediane inkomen tussen 2019 en 2023 substantieel meer dan die van de gehele bevolking. Dit gold ook voor de mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die buiten Europa zijn geboren en voor mensen die zelf buiten Europa geboren zijn.

Vermogen

Hoe hoog is het mediane vermogen van huishoudens?

Vermogen is het saldo van bezittingen en schulden. Op 1 januari 2023 kwam het gezamenlijke vermogen van de 8,2 miljoen Nederlandse huishoudens uit op 2,6 miljard euro: tegenover 3 623 miljard euro aan gezamenlijke bezittingen stond 989 miljard aan gezamenlijke schulden. Het mediane vermogen van Nederlandse huishoudens bedroeg 133,3 duizend euro. Dit is minder dan een jaar eerder, toen dat 144,5 duizend euro was. De stijging in de afgelopen jaren, die vooral samenhangt met de toen sterk gestegen huizenprijzen, is daarmee ten einde. Prijsstijgingen en -dalingen van woningen hebben grote invloed op het vermogen van huishoudens. Bijna zes op de tien huishoudens hadden in 2023 een eigen woning, en dit vormde met 59 procent van de bezittingen het grootste vermogensbestanddeel. Daarna volgen aanmerkelijk belang in vennootschappen en bank- en spaartegoeden. De hypotheekschuld is de grootste schuldenpost.

Situatie in 2023

- Hoe ouder, hoe hoger het vermogen. Jonge mensen aan het begin van hun arbeidscarrière verdienen relatief weinig, kunnen weinig geld opzij zetten en nemen zeker door de fors gestegen woningprijzen van de afgelopen jaren een flinke schuldenlast op zich als zij een huis kopen. Met gezinsuitbreiding komen extra kosten en wordt het vervolgens moeilijker om vermogen op te bouwen. De jongste huishoudens hadden begin 2023 dan ook geen vermogen opgebouwd. Naarmate de hoofdkostwinner ouder wordt, wordt de financiële positie doorgaans ook merkbaar beter. Meer werkervaring en beter betaalde functies verhogen het arbeidsinkomen, en ook nalatenschappen dragen in de levensloop bij aan een verdere vermogensopbouw. Tegelijkertijd wordt vaak een steeds groter deel van de hypotheek afgelost. Bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd vallen de oudere huishoudens weliswaar terug in inkomen, maar zij zijn wel vaak woningbezitter en hebben ook relatief vaak nagenoeg hun hypotheek afgelost. De groep van 75 jaar en ouder was minder vermogend dan de voorgaande leeftijdsgroep: hun aanvullende pensioenen zijn een stuk lager dan bij de 65- tot 75-jarigen en het woningbezit is ook lager.
- In 2023 hadden huishoudens met een hoofdkostwinner met basisonderwijs of een vmbo-diploma, gemiddeld relatief weinig vermogen. In mindere mate gold dat ook voor huishoudens met hoofdkostwinners met een havo-, vwo- of mbo-diploma. Huishoudens met hbo- of universitair geschoolde hoofdkostwinners hadden juist veel vermogen.
- Het doorsnee vermogen van huishoudens waarvan de hoofdkostwinner in Nederland was geboren en waarvan de ouders ook in Nederland zijn geboren lag substantieel hoger dan het doorsnee vermogen van de totale bevolking. Bij huishoudens met een in Nederland geboren hoofdkostwinner waarvan tenminste 1 ouder een herkomst in Europa (exclusief Nederland) had, was het doorsnee vermogen wat lager dan dat van de totale bevolking. Bij de andere herkomstgroepen lag het mediane vermogen ver onder dat van de totale bevolking.

Net als bij inkomen is er een aanvullende analyse uitgevoerd om rekening te houden met de samenhang tussen de kenmerken leeftijd, onderwijsniveau en herkomst. Daaruit blijkt dat de verschillen na correctie soms wat kleiner uitvallen, maar de gevonden verbanden blijven in stand. Dus ook dan blijft gelden dat het mediane vermogen van ouderen hoger is dan van jongeren, en van hbo'ers en universitair geschoolden hoger dan van mensen met

een ander onderwijsniveau. Ook blijft gelden dat het mediane vermogen van mensen met een herkomst buiten Nederland relatief laag is.

Het doorsnee vermogen loopt ook op met het stijgen van het besteedbaar inkomen: van 1,3 duizend euro in de eerste inkomensdecielgroep naar 504,7 duizend euro in de tiende en hoogste inkomensgroep. Van het totale vermogen van Nederlandse huishoudens was ruim 4 procent in handen van de laagste-inkomensgroep, terwijl de [hoogste inkomensgroep](#) over 34 procent beschikte.

Veranderingen tussen 2019 en 2023

Het mediane vermogen van de totale bevolking lag in 2023 meer dan twee maal zo hoog als in 2019. Die toename komt vooral doordat woningen in waarde zijn gestegen.

Vergeleken met die verandering in het cijfer voor de gehele bevolking ging de ontwikkeling bij de meeste groepen anders:

- Het mediane vermogen van de huishoudens met een hoofdkostwinner van 35 tot 45 jaar liet, met bijna een verdriedubbeling van het mediane vermogen, een bovengemiddelde toename van het vermogen zien. De andere huishoudens zagen hun mediane vermogen juist minder dan gemiddeld toenemen. Overigens was ook bij deze huishoudens wel overal sprake van een toename.
- Zowel bij huishoudens met een kostwinner met alleen basisonderwijs of vmbo als met hbo- of universitair niveau of daarmee vergelijkbaar nam het mediane vermogen minder dan gemiddeld toe. Bij de kostwinners met een mbo-niveau of daarmee vergelijkbaar ging het juist bovengemiddeld hard.
- Bij huishoudens met een in Nederland geboren hoofdkostwinner met in Nederland geboren ouders, nam het mediane vermogen minder dan gemiddeld toe. Dat geldt ook voor de groep huishoudens van in Nederland geboren kostwinners met een ouder geboren in Europa (excl. Nederland). Bij huishoudens met een in Nederland geboren hoofdkostwinner waarvan de ouder(s) buiten Europa zijn geboren was er een relatief grote stijging van het mediane vermogen. Het is wel zo dat deze huishoudens een andere uitgangssituatie hadden. Een klein vermogen dat procentueel fors groeit, blijft een klein vermogen.

Verdeling: Gezondheid

Gezondheid gaat over gezond zijn en je gezond voelen en heeft betrekking op fysiek, mentaal en sociaal welzijn.

[← Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

Belangrijkste uitkomsten

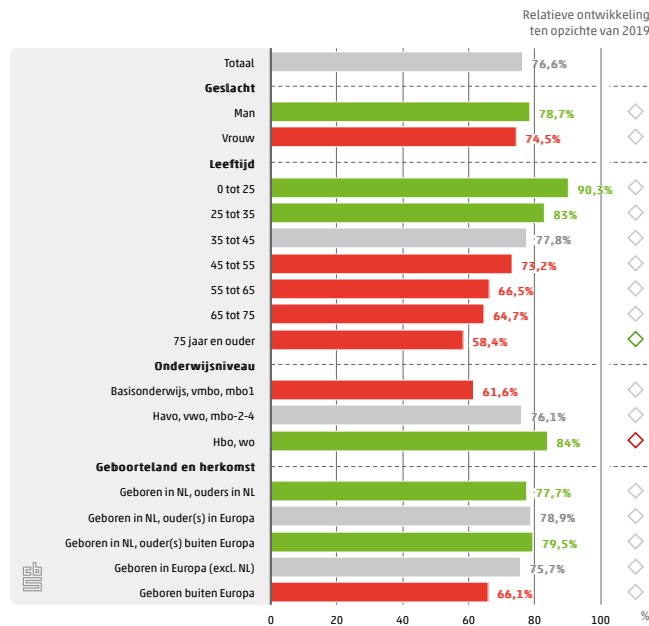
- In 2024 vond 77 procent van de Nederlandse bevolking de eigen gezondheid goed of zeer goed.
- Mannen, mensen in de leeftijdsgroepen tot 35 jaar, hbo'ers en universitair geschoolden, mensen die in Nederland geboren zijn en hun ouders ook en mensen die in Nederland geboren zijn met een ouder die geboren is buiten Europa beoordelen hun gezondheid meer dan gemiddeld als (zeer) goed.
- In 2024 was het aandeel mensen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beschrijft 2 procentpunt lager dan in 2019.

Goede gezondheid heeft intrinsieke waarde voor mensen, het stelt mensen in staat regie op hun leven te houden en het vergroot de kansen om actief en gelijkwaardig deel te nemen aan de samenleving.

De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met de ervaren gezondheid. Hoe mensen hun gezondheid ervaren hangt sterk samen met hun welzijn: een slechte gezondheid gaat vaak samen met een lager welzijn (CBS, 2016) en kan zorgen voor problemen op het gebied van bijvoorbeeld werk, sociaal leven en wonen. Meer informatie over de gezondheid van de Nederlandse bevolking is te vinden op Statline (CBS, 2024a).

Ervaren gezondheid

Hoeveel mensen vinden hun gezondheid (zeer) goed?

Situatie in 2024

Hoe mensen over hun eigen gezondheid denken is een goede indicator voor de algemene gezondheidstoestand. Concreet gaat het om het percentage dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt. In 2024 vond 77 procent van de Nederlandse bevolking de eigen gezondheid goed of zeer goed.

- Relatief meer mannen dan vrouwen hebben een (zeer) goede ervaren gezondheid. Er zijn ook meer vrouwen dan mannen met langdurige aandoeningen, lichamelijke beperkingen en belemmeringen door pijn (CBS, 2024b).
- Het percentage mensen dat de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart neemt af met het ouder worden. Tot en met de leeftijdsgroep van 25 tot 35 jaar oordelen meer mensen dan gemiddeld positief; mensen in de leeftijdsgroepen vanaf 45 jaar juist minder. Er zijn ook meer ouderen met gezondheidsklachten zoals langdurige aandoeningen, lichamelijke beperkingen en belemmeringen door pijn.
- Hbo- en universitair geschoolden rapporteren meer dan gemiddeld een (zeer) goede gezondheid. Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma komen ruim onder het gemiddelde uit.
- Mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn, zijn iets meer dan gemiddeld positief over de eigen gezondheid. Dit geldt ook voor degenen die geboren zijn in Nederland met minstens een ouder die geboren is in een land buiten Europa. Mensen die zelf in een land buiten Europa geboren zijn, zijn juist minder dan gemiddeld positief.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen samen. Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma zijn bijvoorbeeld gemiddeld ouder dan hbo'ers en universitair geschoolden. Door standaardisatie van de cijfers wordt hiermee rekening gehouden: er wordt gecorrigeerd voor de verschillen tussen groepen in bovenstaande kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers is het verschil in ervaren gezondheid tussen hbo'ers of universitair geschoolden en mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma kleiner. Maar ook op basis van gestandaardiseerde cijfers blijft de ervaren gezondheid van mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma relatief laag en die van hbo'ers of universitair geschoolden relatief hoog. Ook de andere hierboven beschreven verschillen tussen bevolkingsgroepen blijven na standaardisatie statistisch significant. De enige uitzondering daarop is de ervaren gezondheid van mensen die geboren zijn in Nederland, maar waarvan de ouder(s) buiten Europa is/zijn geboren. In deze groep zitten relatief veel jongere mensen, die over het algemeen vaker een (zeer) goede ervaren gezondheid hebben. Na standaardisatie, waarbij gecorrigeerd wordt voor deze relatief lage leeftijd, valt de ervaren gezondheid van deze groep fors minder gunstig en beneden gemiddeld uit.

Veranderingen tussen 2019 en 2024

In 2024 was het aandeel mensen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beschrijft 2 procentpunt lager dan in 2019. Vergeleken met die ontwikkeling voor de gehele bevolking hebben de volgende groepen zich afwijkend ontwikkeld:

- Het aandeel met een goede of zeer goede ervaren gezondheid ontwikkelde zich bij 75-plussers, met een toename van ruim 3 procentpunt, relatief gunstig.
- De ervaren gezondheid van hbo's en universitair geschoolden ontwikkelde zich relatief ongunstig, met een daling van bijna 4 procentpunt.

Verdeling: Arbeid en vrije tijd

Arbeid en vrije tijd gaat over de hoeveelheid en kwaliteit van werk en over de balans tussen werk en vrije tijd.

[← Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

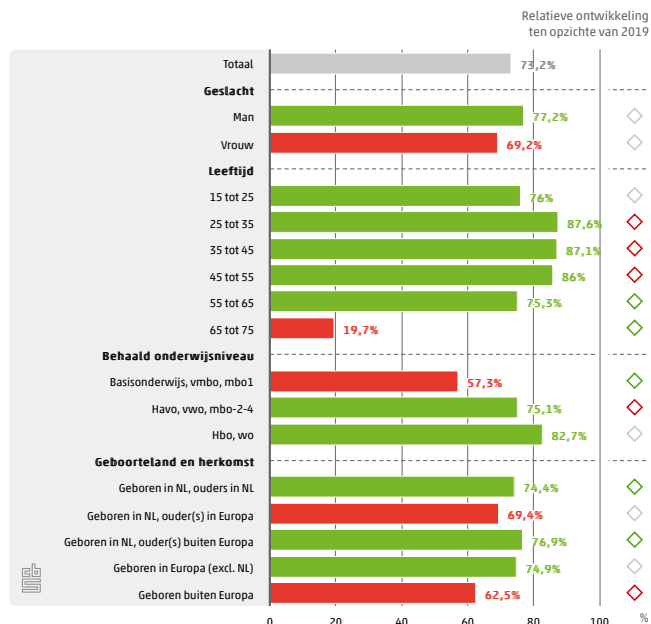
Belangrijkste uitkomsten

- Mannen, 25- tot 55-jarigen, hbo'ers en universitair geschoolden, mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma, mensen geboren in Nederland met beide ouders geboren in Nederland of minstens een van de ouders geboren buiten Europa, en mensen geboren in Europa, hadden bovengemiddeld vaak betaald werk.
- Met name mensen in de leeftijdsgroepen tussen 45 en 75 jaar, hbo'ers en universitair geschoolden en mensen geboren in Nederland met beide ouders ook geboren in Nederland waren bovengemiddeld vaak tevreden met hun werk.
- Driekwart van de volwassenen in Nederland was in 2024 tevreden met de hoeveelheid vrije tijd. Vooral 55-plussers, mensen met een vmbo-diploma of daarmee vergelijkbaar en mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn, zijn vaker dan gemiddeld tevreden met de hoeveelheid vrije tijd die zij hebben.

Betaald en onbetaald werk geeft mensen controle over hun leven, helpt bij het ontwikkelen van vaardigheden en van een gevoel van eigenwaarde en nut voor de samenleving. Vrije tijd draagt bij aan gezondheid, tevredenheid met het leven en sociale relaties. De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met de nettoarbeidsparticipatie, de tevredenheid met het werk en de tevredenheid over de hoeveelheid vrije tijd.

Nettoarbeidsparticipatie

Hoeveel mensen hebben betaald werk?

De nettoarbeidsparticipatie is het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking. De werkzame beroepsbevolking bestaat uit personen die betaald werk hebben. De gegevens over nettoarbeidsparticipatie hebben betrekking op de bevolking van 15 tot 75 jaar.

Voor meer informatie over de arbeidsmarktpositie van de Nederlandse bevolking, zie [De arbeidsmarkt in cijfers 2024](#) en [SDG 8.2 Arbeid en vrije tijd](#).

Situatie in 2024

In 2024 had 73,2 procent van de bevolking van 15 tot 75 jaar betaald werk. Hierbij gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur. Ook werkenden met een kleine deeltijdbaai worden meegeteld.

- In 2024 was de nettoarbeidsparticipatie van mannen met 77,2 procent bovengemiddeld, die van vrouwen ondergemiddeld (69,2 procent).
- De nettoarbeidsparticipatie was met respectievelijk 87,6 procent, 87,1 procent en 86,0 procent het hoogst onder 25- tot 35-jarigen, 35- tot 45-jarigen en 45- tot 55-jarigen. Onder 55- tot 65-jarigen (75,3 procent) en jongeren van 15 tot 25 jaar (76,0 procent) was dat lager, maar nog altijd bovengemiddeld. Van de 65- tot 75-jarigen had 19,7 procent betaald werk. Het grootste deel van deze groep is dan ook al gepensioneerd.
- Bij hbo'ers en universitair geschoolden (82,7 procent) en mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma (75,1 procent) was de nettoarbeidsparticipatie hoger dan gemiddeld. Van de mensen met een vmbo-diploma of daarmee vergelijkbaar had 57,3 procent betaald werk; dat is lager dan gemiddeld.
- Mensen die in Nederland zijn geboren met ouders die beide ook in Nederland zijn geboren, hadden vergeleken met het gemiddelde een hogere nettoarbeidsparticipatie (74,4 procent). Dat gold ook voor personen die in Nederland zijn geboren met één of beide ouders die buiten Europa zijn geboren (76,9 procent), en migranten die in Europa zijn geboren (74,9 procent). Bij personen die in Nederland zijn geboren, met één of beide ouders die in Europa (excl. Nederland) zijn geboren (69,4 procent) en migranten die buiten Europa zijn geboren (62,5 procent) lag de arbeidsparticipatie juist onder het gemiddelde.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen met elkaar samen. Het percentage hbo'ers of universitair geschoolden is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers kan hiermee rekening worden gehouden: er wordt dan gecorrigeerd voor verschillen tussen groepen in bovenstaande kenmerken. Op basis van deze gestandaardiseerde cijfers blijkt dat zowel personen die in Nederland zijn geboren met één of beide ouders die buiten Europa zijn geboren, als migranten die zelf in Europa zijn geboren, juist minder vaak betaald werk hebben dan gemiddeld. Dat hun participatie ongestandaardiseerd toch hoger of gelijk is aan het gemiddelde, heeft vooral met hun leeftijd te maken. Zo is de tweede generatie met één of beide ouders die buiten Europa zijn geboren, een relatief jonge groep met veel 15- tot 45-jarigen. En migranten die in Europa zijn geboren, hebben vaker een leeftijd tussen de 25 en 55 jaar. Dat zijn juist de leeftijdsgroepen waarin relatief veel personen betaald werk hebben.

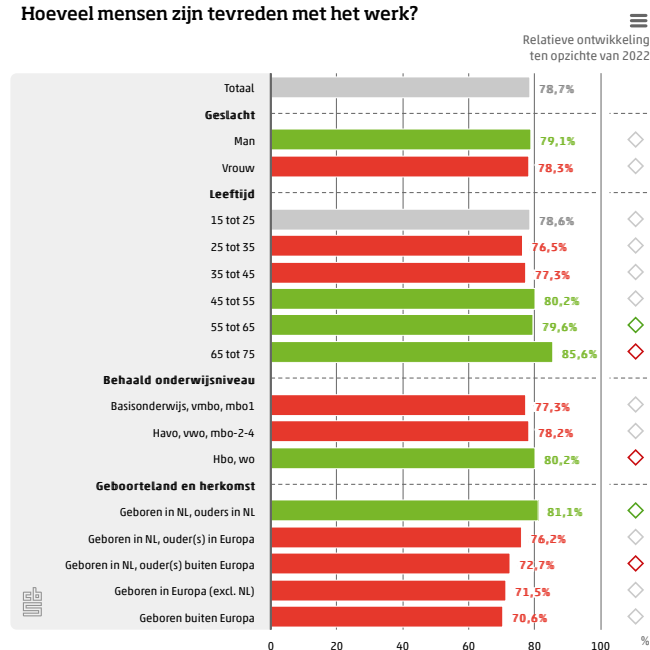
Ontwikkelingen ten opzichte van 2019

Ondanks een afname in 2020, in het eerste jaar van de coronacrisis, steeg de nettoarbeidsparticipatie tussen 2019 en 2024 van 70,0 naar 73,2 procent. De volgende groepen hebben zich ten opzichte hiervan afwijkend ontwikkeld:

- Bij 25- tot 55-jarigen bleef de toename van de nettoarbeidsparticipatie tussen 2019 en 2024 achter bij het gemiddelde. Onder 55- tot 75-jarigen was die toename juist sterker dan gemiddeld. De nettoarbeidsparticipatie van 15- tot 25-jarigen nam even sterk toe als gemiddeld.
- Onder mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma bleef de toename van de nettoarbeidsparticipatie achter bij het gemiddelde. Bij de groep mensen met een vmbo-diploma of daarmee vergelijkbaar nam de nettoarbeidsparticipatie juist sterker toe dan gemiddeld.
- De toename in het aandeel personen met betaald werk was sterker dan gemiddeld bij personen die in Nederland zijn geboren met ouders die beide ook in Nederland zijn geboren. Dat gold ook voor personen die in Nederland zijn geboren, met één of beide ouders die buiten Europa zijn geboren. Bij migranten die buiten Europa zijn geboren, is de nettoarbeidsparticipatie in 2024 maar beperkt toegenomen ten opzichte van 2019 en bleef de stijging bleef achter bij de gemiddelde toename van de arbeidsparticipatie.

Tevredenheid met werk

Hoeveel mensen zijn tevreden met het werk?

Situatie in 2024

In 2024 was 78,7 procent van alle werknemers van 15 tot 75 jaar (zeer) tevreden met hun werk. Dit blijkt uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) van het CBS en TNO.

- Werknemers van 25 tot 35 jaar (76,5 procent) en 35 tot 45 jaar (77,3 procent) waren minder vaak dan gemiddeld tevreden met hun werk. Werknemers van 45 tot 55 jaar (80,2 procent), 55 tot 65 jaar (79,6 procent) en met name die van 65 tot 75 jaar (85,6 procent) waren juist vaker dan gemiddeld (zeer) tevreden.
- Werknemers met een afgeronde bachelor- of masteropleiding (80,2 procent) waren bovengemiddeld tevreden met hun werk. Werknemers met een vmbo-diploma of daarmee vergelijkbaar (77,3 procent) en werknemers met een havo-, vwo- of mbo-diploma (78,2 procent) zaten juist onder het gemiddelde.
- Werknemers die in Nederland zijn geboren met twee in Nederland geboren ouders (81,1 procent) waren vaker dan gemiddeld tevreden met hun werk. Bij werknemers die in Nederland zijn geboren met één of beide ouders die in Europa (excl. Nederland) zijn geboren (76,2 procent), werknemers die in Nederland zijn geboren met één of beide ouders die buiten Europa zijn geboren (72,7 procent) en werknemers die in Europa (excl. Nederland) (71,5 procent) of buiten Europa (70,6 procent) zijn geboren was dat juist minder dan gemiddeld het geval.

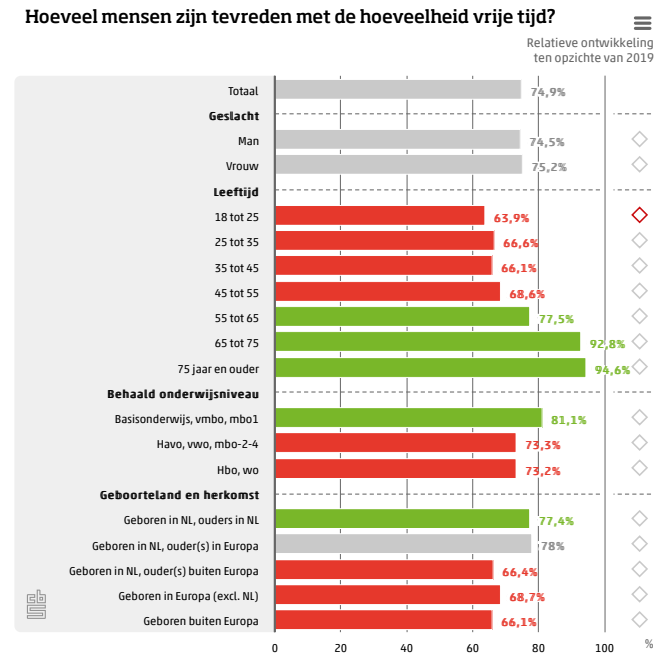
De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen met elkaar samen. Het percentage hbo'ers of universitair geschoolden is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers kan hiermee rekening gehouden worden. De gestandaardiseerde cijfers bevestigen de hierboven beschreven conclusies over de groepen die boven- en ondergemiddeld tevreden zijn met het werk.

Veranderingen tussen 2022 en 2024

Het percentage (zeer) tevreden werknemers was in 2024 hoger dan in 2022 (77,9 procent). De volgende groepen werknemers hebben zich ten opzichte hiervan afwijkend ontwikkeld:

- Bij 55- tot 65-jarige werknemers was de toename in de werktevredenheid sterker dan gemiddeld. Daarentegen was er bij 65- tot 75-jarige werknemers in deze periode juist een afname zichtbaar in de tevredenheid met het werk.
- Bij werknemers met een hbo- of universitair-niveau of daarmee vergelijkbaar veranderde de werktevredenheid niet significant tussen 2022 en 2024.
- De werktevredenheid van werknemers met een Nederlandse herkomst is tussen 2022 en 2024 significant sterker toegenomen dan gemiddeld. Bij werknemers die in Nederland zijn geboren, met één of beide ouders die buiten Europa zijn geboren nam de werktevredenheid in deze periode juist af.

Tevredenheid met vrije tijd

Situatie in 2024

In 2024 was 74,9 procent van de volwassenen in Nederland tevreden met de hoeveelheid vrije tijd die ze hadden.

- Mensen van verschillende leeftijden oordelen verschillend over de hoeveelheid beschikbare vrije tijd. Mensen van 18 tot 55 jaar zijn minder vaak dan gemiddeld tevreden met hun hoeveelheid vrije tijd (ongeveer tweederde), terwijl 55-plussers juist vaker dan gemiddeld tevreden zijn. Bij de 75-plussers is bijna 95 procent tevreden met hun vrije tijd.
- Mensen met een vmbo-niveau of daarmee vergelijkbaar zijn met 81,1 procent vaker dan gemiddeld tevreden met de hoeveelheid vrije tijd. Mensen met andere onderwijsniveaus zijn minder vaak dan gemiddeld tevreden met de hoeveelheid vrije tijd.
- Mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn, zijn meer dan gemiddeld content met de beschikbare vrije tijd: 77,4 procent geeft aan hiermee tevreden zijn. Inwoners van Nederland die niet geboren zijn in Nederland, of waarvan minstens één ouder buiten Europa is geboren, zijn minder dan gemiddeld tevreden.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst kunnen samenhangen. Het percentage met een hbo- of wo-opleiding is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers kan hiermee rekening gehouden worden: er wordt gecorrigeerd voor verschillen tussen groepen in bovenstaande kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over de tevredenheid met de vrije tijd blijven de hierboven beschreven bevindingen over het boven- of ondergemiddeld tevreden zijn met de vrije tijd voor de leeftijdsgroepen in stand. Echter:

- Als voor de opleidingsgroepen gecorrigeerd wordt voor de ongelijke samenstelling naar geslacht, leeftijd en herkomst-/geboorteland, blijkt de tevredenheid met de vrije tijd voor de verschillende onderwijsniveaus niet langer af te wijken van het gemiddelde. Het verschil in de ongecorrigeerde cijfers hangt dus samen met de samenstelling van de groepen naar bovengenoemde kenmerken.
- Als voor de herkomst-/geboortelandgroepen gecorrigeerd wordt voor de ongelijke samenstelling naar geslacht, leeftijd en onderwijsniveau, blijkt de tevredenheid met de vrije tijd voor de mensen die geboren zijn in Nederland waarvan minstens één ouder buiten Europa is geboren niet langer af te wijken van het gemiddelde. Dit geldt ook voor de mensen die in Europa zijn geboren.

Verskil tussen 2019 en 2024

Het totale aandeel mensen dat aangeeft tevreden te zijn met de hoeveelheid vrije tijd is in 2024 niet significant veranderd ten opzichte van 2019. Vergeleken met die verandering in de cijfers voor de gehele bevolking hebben de volgende groepen zich afwijkend ontwikkeld:

- 18- tot 25-jarigen: in deze groep ontwikkelde de tevredenheid met de hoeveelheid vrije tijd zich sinds 2019 ongunstig, met een daling van 6,0 procentpunt.

Verdeling: Wonen

Wonen gaat over de woonsituatie van mensen.

← Naar het overzicht van 'Verdeling'

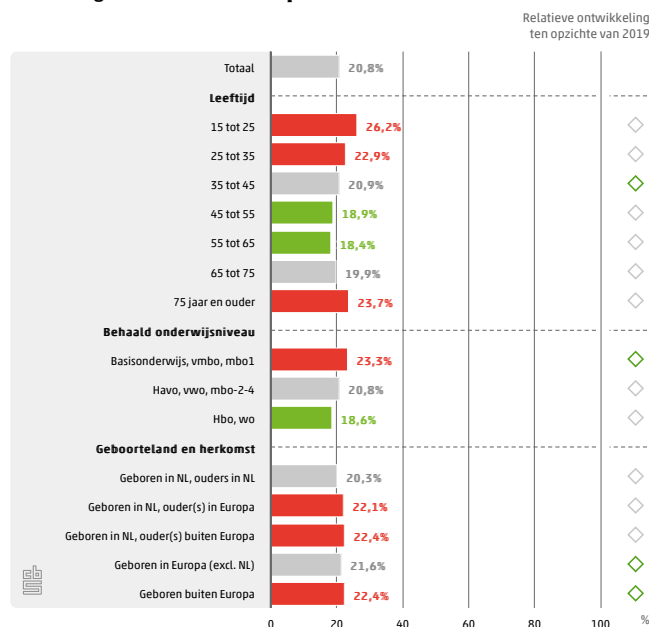
Belangrijkste uitkomsten

- Het deel van het inkomen dat besteed wordt aan wonen, de woonquote, is relatief hoog voor de leeftijdsgroepen tot 35 jaar en 75-plussers, referentiepersonen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en voor huishoudens waarvan de referentiepersoon zelf of de ouders in een land buiten Europa geboren zijn.
- Voor huishoudens met een referentiepersoon tussen de 45 en 65 jaar, met een hbo- of universitair diploma of daarmee vergelijkbaar of is geboren in Nederland met ouders die dat beiden ook zijn, ligt de woonquote relatief laag.
- De woonquote was in 2023 een stuk lager dan in 2019. Deze ontwikkeling is met name te zien in de groep met de lagere inkomens.

Een woning biedt onderdak, veiligheid, privacy en persoonlijke ruimte. Een goed en betaalbaar huis in een prettige buurt met toegang tot verschillende diensten draagt bij aan de kwaliteit van leven. Daarbij gaat het om sociale cohesie in de buurt, buurtvoorzieningen, maar ook om kenmerken van de woning zelf en de betaalbaarheid van wonen. De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met de mediane woonquote. Deze beschrijft het percentage van het inkomen dat besteed wordt aan wonen; de helft van de huishoudens geeft maximaal dit percentage van hun inkomen uit aan woonlasten. De woonlasten omvatten het totale bedrag aan woonkosten, zoals huur- of hypotheeklasten maar ook alle bijkomende woonuitgaven zoals onroerendezaakbelasting, premies voor woonverzekeringen, rioolrechten, gas, water en elektra. Hoe lager het aandeel van het inkomen dat men aan wonen besteedt, hoe gunstiger.

Woonquote

Hoe hoog is de mediane woonquote van huishoudens?

Situatie in 2023

In januari 2023 had de helft van de huishoudens een woonquote tot 20,8 procent en de andere helft een quote van 20,8 procent of meer.

- De hoogte van de woonquote hangt samen met de leeftijd van de referentiepersoon. Als deze 35 jaar of jonger is, dan is de woonquote relatief hoog. Dit geldt ook voor 75-plussers. Voor de leeftijdsgroepen tussen 45 en 65 jaar ligt de woonquote juist relatief laag.

- Ook het onderwijsniveau is gerelateerd aan de hoogte van de woonquote. Huishoudens met een referentiepersoon die basisonderwijs of een vmbo-diploma heeft, hebben een relatief hoge woonquote. Hbo- of universitair geschoolden hebben een relatief laag aandeel van het inkomen dat aan wonen wordt besteed.
- De mediane woonquote is relatief hoog voor huishoudens waarvan de referentiepersoon zelf of de ouders in een land buiten Europa geboren zijn.

De kenmerken leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen samen. Als rekening wordt gehouden met deze [samenhang](#) blijft overeind dat huishoudens van referentiepersonen tussen 55 en 65 jaar vaker een lagere woonquote hebben dan de jongste en alleroudste groepen. Ook blijft gelden dat een lage woonquote vaker voorkomt bij huishoudens waarvan de referentiepersoon hbo- of universitair geschoold is dan bij huishoudens waarvan de referentiepersoon basisonderwijs of een vmbo-diploma heeft. Ook blijft staan dat huishoudens met een referentiepersoon die zelf geboren is in Nederland en waarvan de ouders dat ook zijn vaker een relatief laag aandeel van hun inkomen kwijt zijn aan woonlasten.

Veranderingen tussen 2019 en 2023

[De mediane woonquote was in 2023 lager dan in 2019](#). Deze ontwikkeling is met name te zien bij huishoudens met referentiepersonen tussen 35 en 45 jaar en in de populatie met de lagere inkomens. Die laatste zijn veelal huishoudens met referentiepersonen met een vmbo-diploma of daarmee vergelijkbaar en huishoudens waarvan de referentiepersonen zelf buiten Nederland geboren zijn. Deze daling van de woonquote bij groepen huishoudens aan de onderkant van de inkomensverdeling houdt mede verband met cumulerende maatregelen ter compensatie van de hoge inflatie. Zo ging het minimumloon in 2023 omhoog en hieraan gekoppeld ook de bijstandsuitkering en de AOW-uitkering. Daarnaast werden kindgebonden budget en zorgtoeslag extra verhoogd en werd de energietoeslag voor de laagste inkomens gecontinueerd.

Verdeling: Samenleving

Samenleving gaat over sociale relaties en maatschappelijke participatie.

[← Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

Belangrijkste uitkomsten

- Mensen tussen 65 tot 75 jaar, hbo'ers en universitair geschoolden en mensen die in Nederland geboren zijn en van wie de ouders dat ook zijn, doen meer dan gemiddeld aan vrijwilligerswerk. Mensen van 25 tot 35 jaar, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma of mensen die zelf niet in Nederland geboren zijn of waarvan minstens een van de ouders buiten Europa is geboren doen dit juist minder dan gemiddeld.
- Vrouwen, 15- tot 25-jarigen en 75-plussers, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en mensen die in Nederland zijn geboren met ouders die buiten Europa zijn geboren of die zelf buiten Europa geboren zijn, hebben minder dan gemiddeld vertrouwen in andere mensen.
- Oudere mensen (vanaf 55 jaar) hebben minder vertrouwen in instituties dan de jongere leeftijdsgroepen (tot 45 jaar). Ook mensen met basisonderwijs of een vmbo-, havo-, vwo of mbo-diploma hebben minder vaak vertrouwen in instituties dan gemiddeld. Er zijn geen verschillen in het vertrouwen in instituties naar herkomst.

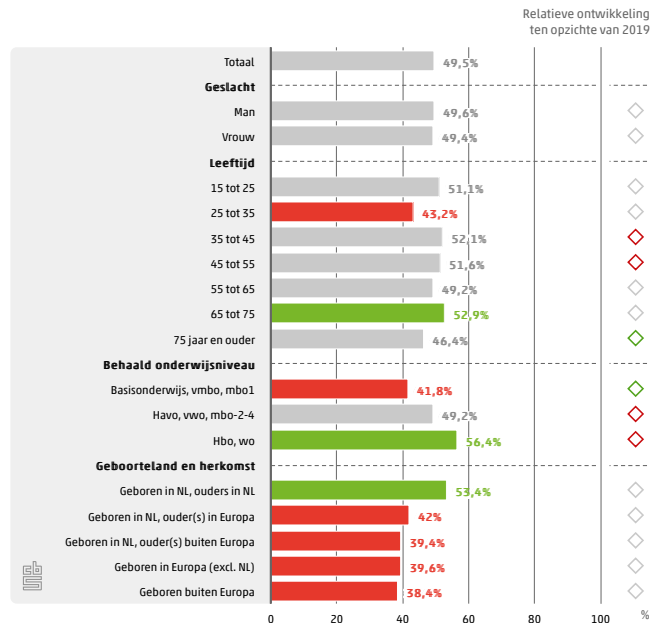
Sociale netwerken geven ondersteuning en dragen bij aan de kwaliteit van leven. Het gaat ook om een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen en waarin mensen kunnen vertrouwen op elkaar en op de overheid en andere instituties

De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met deelname aan vrijwilligerswerk, vertrouwen in anderen en vertrouwen in instituties, belangrijke aspecten van sociale cohesie. Vertrouwen is van belang voor mensen afzonderlijk, maar ook voor de samenleving. Voor het individu draagt vertrouwen bij aan een hoger welbevinden: het is prettiger om omgeven te worden door mensen en instellingen die men vertrouwt. [Binnen de samenleving betekent vertrouwen vaak dat mensen meer geneigd zijn samen te werken en anderen te helpen](#). Dat laatste kan onder meer afgelezen worden aan een hogere deelname aan vrijwilligerswerk, [tegelijktijd een belangrijke graadmeter voor de participatie en het welzijn van mensen](#).

Voor meer informatie over participatie en vertrouwen in Nederland, zie [Schmeets \(2018\)](#) en [Schmeets en Exel, \(2020\)](#).

Vrijwilligerswerk

Hoeveel mensen doen vrijwilligerswerk?

Situatie in 2024

In 2024 zei 49,5 procent van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder in het voorafgaande jaar tenminste één keer vrijwilligerswerk voor een organisatie of vereniging te hebben gedaan.

- Mensen van 65 tot 75 jaar doen meer dan gemiddeld aan vrijwilligerswerk (52,9 procent). Mensen van 25 tot 35 jaar doen dit juist minder dan gemiddeld (43,2 procent).
- Mensen met een hbo- of universitair niveau of daarmee vergelijkbaar doen met 56,4 procent vaker dan gemiddeld vrijwilligerswerk. Mensen met een vmbo-niveau of daarmee vergelijkbaar doen dat met 41,8 procent juist minder dan gemiddeld.
- Mensen die in Nederland zijn geboren met ouders die dat ook zijn, doen met 53,4 procent vaker dan gemiddeld vrijwilligerswerk. Mensen die niet in Nederland zijn geboren of wiens ouders dat niet zijn doen dit minder dan gemiddeld.

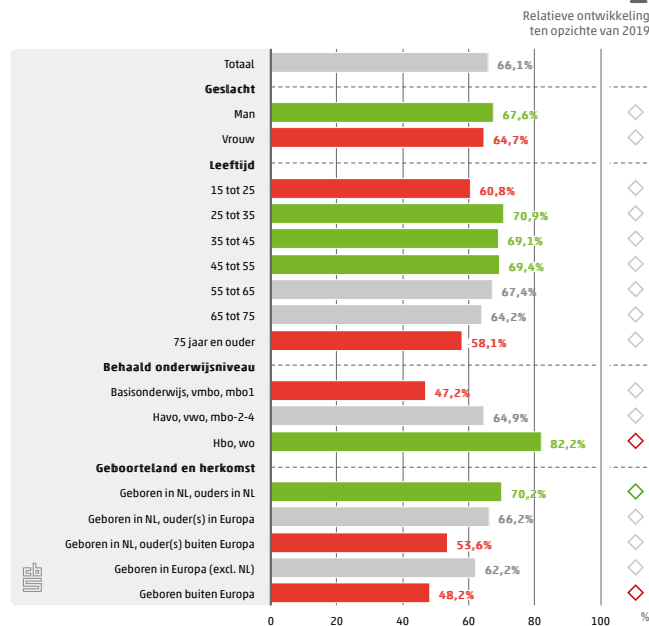
De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen met elkaar samen. Het percentage met een hbo- of wo-opleiding is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers wordt hiermee rekening gehouden: er wordt gecorrigeerd voor verschillen tussen groepen in genoemde kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over het doen van vrijwilligerswerk blijven bovenstaande bevindingen grotendeels in stand. Als echter wordt gecorrigeerd voor de ongelijke samenstelling naar geslacht, onderwijsniveau en herkomst, dan blijken 15- tot 25-jarigen ten opzichte van de andere leeftijdsgroepen wat meer dan gemiddeld aan vrijwilligerswerk te doen.

Verschil tussen 2019 en 2024

Het totale aandeel mensen dat aangeeft vrijwilligerswerk te hebben gedaan is in 2024 bijna 3 procentpunt hoger dan in 2019. Vergeleken met de stijging van het gemiddelde aandeel mensen dat vrijwilligerswerk heeft gedaan tussen 2019 en 2024 ontwikkelde het aandeel mensen tussen 35 en 55 jaar dat vrijwilligerswerk heeft gedaan zich relatief ongunstig, met een daling van 2,6 procentpunt voor de 35- tot 45-jarigen en een daling van 1,8 procentpunt voor de 45- tot 55-jarigen. Het aandeel onder 75-plussers dat vrijwilligerswerk heeft gedaan steeg relatief sterk (14,7 procentpunt), net als onder mensen met een vmbo-diploma of daarmee vergelijkbaar (7,1 procentpunt). Het aandeel onder de andere opleidingsniveaus ontwikkelde zich relatief ongunstig.

Vertrouwen in andere mensen

Hoeveel mensen hebben vertrouwen in anderen?

Situatie in 2024

Van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder had in 2024 ongeveer twee derde vertrouwen in de medemens, de rest vond dat je in de omgang met anderen niet voorzichtig genoeg kan zijn.

- Vrouwen hebben iets minder dan gemiddeld vertrouwen in de anderen (64,7 procent), mannen juist iets meer dan gemiddeld (67,6 procent).
- Van de verschillende leeftijdsgroepen heeft 58,1 procent van de 75-plussers vertrouwen in andere mensen en 60,8 procent van de 15- tot 25-jarigen; dat is minder dan gemiddeld. Mensen in de leeftijd van 25 tot 55 jaar hebben juist vaker vertrouwen in anderen dan gemiddeld.
- Mensen met een hbo- of universitair niveau of daarmee vergelijkbaar hebben met 82,2 procent bovengemiddeld vaak vertrouwen in de medemens. Mensen met een vmbo-niveau of daarmee vergelijkbaar (47,2 procent) hebben dit vertrouwen juist minder dan gemiddeld.
- Mensen die in Nederland zijn geboren en waarvan de ouders dat ook zijn hebben relatief vaak vertrouwen in anderen (70,2 procent). Mensen die buiten Europa geboren zijn, of van wie de ouders buiten Europa geboren zijn, hebben minder dan gemiddeld vertrouwen in de medemens.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen met elkaar samen. Het percentage hbo'ers en universitair geschoolden is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers wordt hiermee rekening gehouden: er wordt gecorrigeerd voor verschillen tussen groepen in bovengenoemde kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over het vertrouwen in andere mensen verandert het hierboven beschreven beeld voor een aantal leeftijdsgroepen.

Na standaardisatie blijkt dat de leeftijdsgroepen tussen 15 en 55 jaar een gemiddeld vertrouwen in andere mensen laten zien. Dat de 15- tot 25-jarigen ondergemiddeld vertrouwen lieten zien in de ongecorrigeerde cijfers hangt samen met de andere samenstelling naar onderwijsniveau van deze groep vergeleken met andere leeftijdsgroepen. In deze groep zijn er meer mensen die hun opleiding nog niet afgerond hebben en (daardoor) minder mensen met een hbo- of universitaire opleiding.

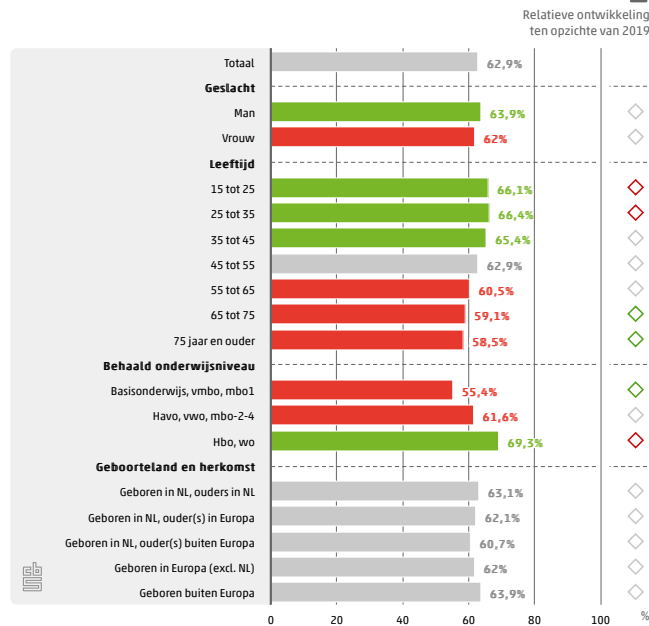
Verschil tussen 2019 en 2024

Het totale aandeel mensen dat aangeeft vertrouwen te hebben in anderen is in 2024 4,3 procentpunt hoger dan in 2019. Vergeleken met die verandering in het cijfer voor de gehele bevolking hebben de volgende groepen zich afwijkend ontwikkeld:

- Hbo'ers en universitair geschoolden: in deze groep ontwikkelde het vertrouwen in de medemens zich sinds 2019 relatief minder gunstig dan gemiddeld, ondanks een stijging van 2,2 procentpunt.
- Mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn: in deze groep ontwikkelde het aandeel mensen met vertrouwen in andere mensen sinds 2019 relatief gunstig, met een stijging van 5,5 procentpunt.
- Onder mensen die buiten Europa zijn geboren ontwikkelde het aandeel met vertrouwen in de medemens zich sinds 2019 juist relatief ongunstig, met een daling van 1,9 procentpunt.

Vertrouwen in instituties

Hoeveel mensen hebben vertrouwen in instituties?

Situatie in 2024

Bij het vertrouwen in instituties gaat het om hoeveel mensen vertrouwen hebben in de politie, rechters en de Tweede Kamer. Gemiddeld had 62,9 procent van de 15 plussers in 2024 vertrouwen in deze drie instituties. Dit is niet het percentage dat in alle drie de instituties vertrouwen heeft, maar het gemiddelde over de drie instituties. Het vertrouwen in de politie en in rechters was met respectievelijk 78,8 procent en 78,3 procent het hoogste. [Het vertrouwen in de Tweede Kamer was met 31,3 procent duidelijk lager.](#)

- Vrouwen hebben iets minder vertrouwen in instituties dan mannen (respectievelijk 62,0 procent en 63,9 procent).
- Oudere mensen hebben minder vertrouwen in instituties dan jongeren: in de leeftijdsgroepen vanaf 55 jaar lag het vertrouwen in instituties onder het gemiddelde. 15- tot 45-jarigen hadden juist meer dan gemiddeld vertrouwen in instituties.
- Hbo'ers en universitair geschoolden hebben met 69,3 procent bovengemiddeld vaak vertrouwen in instituties. Mensen met een ander onderwijsniveau hebben minder vaak vertrouwen in instituties.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen met elkaar samen. Het percentage met een hbo- of wo-opleiding is bijvoorbeeld niet gelijk in elk van de leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers wordt hiermee rekening gehouden: er wordt gecorrigeerd voor de verschillen tussen groepen in genoemde kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over het vertrouwen in instituties veranderen de hierboven beschreven verbanden voor enkele leeftijdsgroepen als volgt:

- Als gecorrigeerd wordt voor de niet-gelijke samenstelling naar onderwijsniveau en herkomst, verdwijnen de verschillen tussen mannen en vrouwen.
- Als gecorrigeerd wordt voor de niet-gelijke samenstelling naar geslacht, onderwijsniveau en herkomst in elk van de leeftijdsgroepen, blijkt het vertrouwen in instituties voor de meeste leeftijdsgroepen niet meer af te wijken van het gemiddelde. Alleen 15- tot 25-jarigen hebben nog relatief vaak vertrouwen in instituties.
- Mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma opgeleiden blijken na correctie een gemiddeld vertrouwen te hebben in instituties.

Verskil tussen 2019 en 2024

Ten opzichte van 2019 is het vertrouwen in instituties in 2024 nagenoeg gelijk gebleven. Vergeleken met de bevolking als geheel hebben de volgende groepen zich afwijkend ontwikkeld:

- 15- tot 35-jarigen ontwikkelden zich minder gunstig. Bij hen daalde het vertrouwen in instituties relatief sterk.
- 65-plussers: bij deze groep nam het vertrouwen in instituties juist toe, waarmee ze meer naar het gemiddelde zijn opgeschoven.
- Mensen met een vmbo-niveau of daarmee vergelijkbaar kenden een relatief gunstige ontwikkeling; het vertrouwen steeg met 2 procentpunt. Hbo'ers en universitair geschoolden kenden een afname van bijna 5 procentpunt.

Verdeling: Veiligheid

Veiligheid gaat over het vrij zijn van schade door misdaad, conflict, geweld, terrorisme, onderdrukking, ongelukken of natuurrampen.

← Naar het overzicht van 'Verdeling'

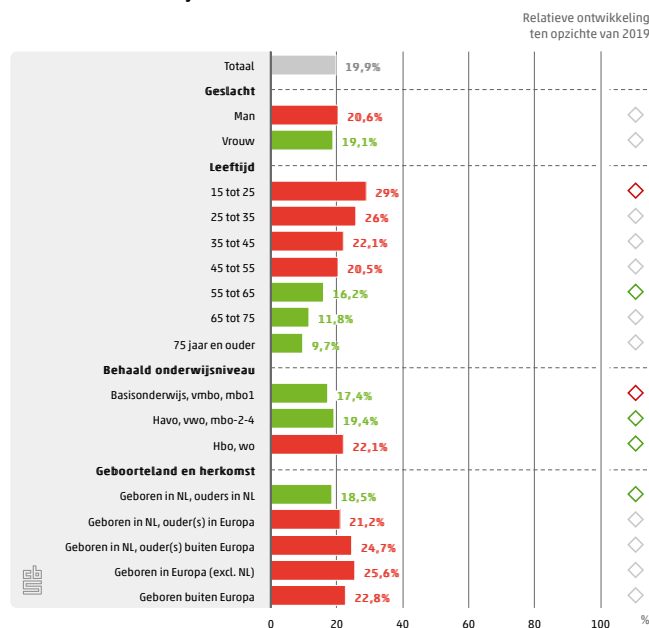
Belangrijkste uitkomsten

- Mannen, mensen in de leeftijdsgroepen tot 55 jaar, hbo'ers en universitair geschoolden en mensen die in het buitenland zijn geboren of waarvan tenminste een ouder dat is, zijn vaker dan gemiddeld slachtoffer van criminaliteit. In de leeftijdsgroep van 15 tot 25 jaar worden de meeste slachtoffers gerapporteerd.
- Bij de 75-plussers, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en met een havo-, vwo- of mbo-diploma en mensen die zelf zijn geboren in Nederland en waarvan beide ouders dat ook zijn worden de minste slachtoffers gerapporteerd.

Het gevoel van veiligheid is even belangrijk als het feitelijke risico op slachtofferschap. De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met slachtofferschap van criminaliteit. [Slachtoffers van criminaliteit kunnen – naast lichamelijke – ook financiële of emotionele schade oplopen die de kwaliteit van leven negatief beïnvloedt.](#)

Slachtofferschap van criminaliteit

Hoeveel mensen zijn slachtoffer van criminaliteit?

Situatie in 2023

In 2023 zei 19,9 procent van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder in de twaalf voorafgaande maanden slachtoffer te zijn geweest van 'traditionele' criminaliteit. Daarbij gaat het om gewelds-, vermogens- en vandalismedelicten. Vermogensdelicten waren hiervan het meest voorkomend (10,8 procent); vernielingen (6,5 procent) en geweld (6,4 procent) kwamen minder vaak voor. Het gaat hierbij niet om cybercriminaliteit.

- Mannen zijn iets vaker slachtoffer van criminaliteit dan vrouwen.
- Het percentage slachtoffers van criminaliteit neemt af naarmate de leeftijd hoger is. Het slachtofferpercentage is hoger dan gemiddeld in de leeftijdsgroepen tot 55 jaar, terwijl dit in de leeftijdsgroepen vanaf 55 jaar lager is. In de leeftijdsgroep 15 tot 25 jaar worden de meeste slachtoffers gerapporteerd, bij de 75-plussers de minste.
- Het percentage slachtoffers van criminaliteit is hoger dan gemiddeld onder hbo'ers en universitair geschoolden en lager onder mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma.

- Mensen met een Nederlandse herkomst (zelf geboren in Nederland en ouders geboren in Nederland) geven minder vaak dan gemiddeld aan slachtoffer van criminaliteit te zijn geweest. Mensen die in het buitenland geboren zijn of waarvan tenminste één ouder dat is, zijn relatief vaak slachtoffer.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen samen. Het percentage hbo'ers en universitair geschoolden is bijvoorbeeld niet gelijk in alle leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers wordt hiermee rekening gehouden: er wordt gecorrigeerd voor de verschillen tussen groepen in genoemde kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over het slachtofferschap van criminaliteit blijven de bovenstaande bevindingen grotendeels in stand. Daarop is een uitzondering: het aandeel mensen tussen 45 en 55 jaar dat slachtoffer is geweest is na correctie niet meer hoger dan gemiddeld.

Ook blijken de verschillen in slachtofferschap tussen groepen met verschillende herkomst na standaardisatie wat kleiner. Het beeld wordt dan met name minder ongunstig voor mensen die zelf in Nederland zijn geboren maar waarvan tenminste één ouder buiten Europa is geboren. Deze groep bevat relatief veel jongeren en jongeren zijn vaker slachtoffer. Maar ook op basis van de gestandaardiseerde cijfers zijn mensen uit deze groep nog steeds bovengemiddeld vaak slachtoffer van criminaliteit.

Veranderingen tussen 2019 en 2023

Het totale aandeel mensen dat aangeeft slachtoffer te zijn geweest van criminaliteit is in 2023 1,0 procentpunt lager dan in 2019. Vergeleken met die verandering in het cijfer voor de gehele bevolking hebben de volgende groepen zich afwijkend ontwikkeld:

- Het percentage jongere mensen (tot 25 jaar) dat slachtoffer werd was in 2023 met 2,4 procentpunt toegenomen. Het percentage 55- tot 65-jarigen dat slachtoffer was ontwikkelde zich met een daling van 2,8 procentpunt gunstiger dan gemiddeld.
- De ontwikkeling in het slachtofferschap was bij mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma ongunstig: bij hen nam het slachtofferschap toe met 1,0 procentpunt. Bij mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma was de ontwikkeling juist relatief gunstig met dalingen van 2,0 en 2,5 procentpunt.

Verdeling: Milieu

Milieu gaat over de kwaliteit van de omgeving waarin mensen leven. Een gezonde leefomgeving wordt gekenmerkt door schone lucht, schoon water, voldoende en gezonde natuur en biodiversiteit, en een bodem zonder vervuiling.

← Naar het overzicht van 'Verdeling'

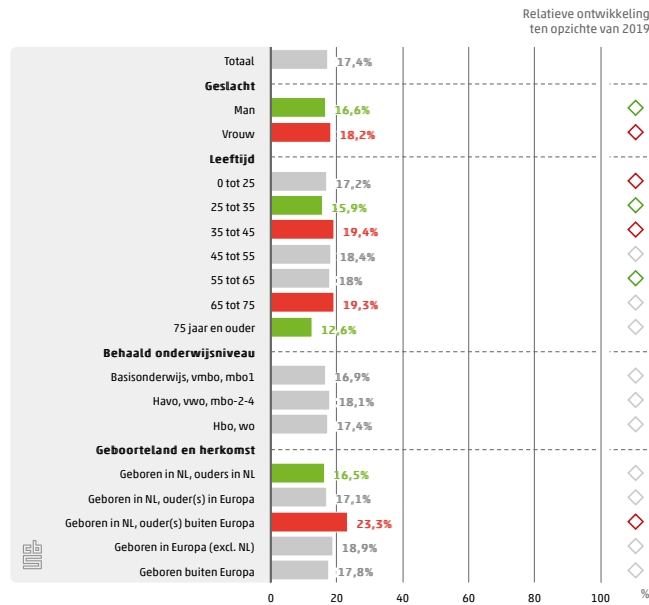
Belangrijkste uitkomsten

- In 2024 behoorde 17,5 procent van de Nederlandse bevolking tot een huishouden dat aangaf last te hebben van vervuiling of andere milieuproblemen, zoals rook, stof, stank of vervuild water.
- Vooral vrouwen, de leeftijdsgroepen tussen 35 en 45 jaar en tussen 65 en 75 jaar en mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die in een land buiten Europa geboren zijn, ervaren bovengemiddeld vaak milieuproblemen.
- Het totale aandeel mensen in huishoudens die aangeven last te ervaren van vervuiling in de woonomgeving is in 2024 niet significant hoger dan dat in 2019.

De verschillen tussen bevolkingsgroepen worden gemeten met de door hen ervaren last van vervuiling in de woonomgeving. Milieuv vervuiling in de omgeving kan gezondheidsproblemen veroorzaken door een verslechtering van de kwaliteit van lucht, water en aarde. Ook kan [vervuiling van het milieu een negatief effect hebben op de kwaliteit van leven](#) doordat mensen minder goed kunnen profiteren van alles wat de leefomgeving te bieden heeft.

Last van milieuproblemen in woonomgeving

Hoeveel mensen hebben last van milieuvervuiling in hun woonomgeving?

Situatie in 2024

In 2024 behoorde 17,5 procent van de Nederlandse bevolking tot een huishouden dat aangaf last te hebben van vervuiling in de woonomgeving. Daarbij gaat het specifiek om vervuiling of andere milieuproblemen, zoals rook, stof, stank of vervuild water.

- Vrouwen ervaren bovengemiddeld vaak milieuvervuiling, mannen juist minder dan gemiddeld.
- 25- tot 35-jarigen behoren minder vaak dan gemiddeld tot een huishouden dat aangeeft last te hebben van milieuvervuiling, evenals 75 plussers. Mensen in de leeftijdsgroepen van 35 tot 45 jaar en tussen 65 en 75 jaar hebben hier juist vaker last van dan gemiddeld.
- Mensen die in Nederland geboren zijn en hun ouders ook, rapporteren minder dan gemiddeld last te hebben van milieuvervuiling in de woonomgeving. Mensen die zelf in Nederland geboren zijn, maar met ouders die geboren zijn in een land buiten Europa ervaren juist relatief vaak vervuiling.

De kenmerken geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst hangen samen. Het percentage hbo'ers en universitair geschoolden is bijvoorbeeld niet gelijk in alle leeftijdsgroepen. Door standaardisatie van de cijfers wordt hiermee rekening gehouden: er wordt gecorrigeerd voor de verschillen tussen groepen in genoemde kenmerken. Op basis van gestandaardiseerde cijfers over de ervaren last van milieuproblemen in de woonomgeving blijven bovenstaande bevindingen grotendeels in stand. Uitzondering vormen mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma. Na standaardisering ervaren zij vaker dan gemiddeld milieuhinder in de woonomgeving.

Veranderingen tussen 2019 en 2024

Het totale aandeel mensen in huishoudens die aangeven last te ervaren van vervuiling in de woonomgeving is in 2024 met 17,5 procent hoger dan in 2019 (15 procent). Ook bij een aantal bevolkingsgroepen is sprake van ontwikkelingen.

- Mannen hebben vergeleken met gemiddeld een wat minder ongunstige ontwikkeling doorgemaakt; het aandeel van hen dat last heeft van milieuvervuiling is met 1,6 procentpunt toegenomen tegenover 2,4 gemiddeld. Bij vrouwen is het met 3,2 procentpunt, en daarmee sterker dan gemiddeld, toegenomen.
- De leeftijdsgroepen tussen 25 en 35 jaar en tussen 55 en 65 jaar laten ten opzichte van gemiddeld een relatief gunstige ontwikkeling zien. Het aandeel dat milieuvervuiling ervaart is bij hen respectievelijk met 0,1 en 0,5 procentpunt gedaald ten opzichte van 2019. De leeftijdsgroep tot 25 jaar en de 35- tot 45-jarigen ondervinden met een stijging van respectievelijk 4,1 en 4,6 procentpunt juist een relatief ongunstige ontwikkeling.
- De groep die in Nederland geboren is, maar waarvan de ouders in een land buiten Europa geboren zijn, laat een relatief ongunstige ontwikkeling zien. Het aandeel dat milieuvervuiling ervaart is bij hen met 5,2 procentpunt gestegen. Bij de andere groepen wekt de ontwikkeling niet noemenswaardig af van de gemiddelde ontwikkeling.

Verdeling: Stapeling

De verschillen tussen bevolkingsgroepen die bij individuele indicatoren te zien zijn, gaan niet per se over dezelfde mensen.

[← Naar het overzicht van 'Verdeling'](#)

Belangrijkste uitkomsten

- De stapeling van gunstige uitkomsten concentreert zich vooral bij hbo'ers en universitair geschoolden, maar ook bij mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn en bij mensen in de leeftijd van 45 tot 65 jaar. Mannen zitten iets vaker bovenin de verdeling dan vrouwen.
- De stapeling van ongunstige uitkomsten komt vooral voor bij mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma, mensen die buiten Europa zijn geboren en 65- tot 75-jarigen. Onderin komt bij vrouwen de stapeling van ongunstige uitkomsten iets vaker voor dan bij mannen.
- Als we rekening houden met de onderlinge samenhang tussen indicatoren blijkt dat gezondheid het meest samenhangt met het aantal gunstige uitkomsten. Vervolgens hangt het hebben van betaald werk sterk samen met de stapeling van gunstige uitkomsten. Gezondheid en het hebben van werk zijn eveneens het sterkst gerelateerd aan het aantal ongunstige uitkomsten. Daarnaast hangt ook vertrouwen in anderen sterk samen met de stapeling van ongunstige uitkomsten.

Op individueel niveau kunnen uitkomsten op verschillende thema's stapelen. Veel mensen hebben een hogere brede welvaart op een paar thema's en lagere brede welvaart op andere. Bij een deel van de mensen is een stapeling van uitkomsten te zien: zij hebben op veel thema's een hoge brede welvaart of juist een lage brede welvaart.

Stapeling van gunstige en ongunstige uitkomsten

Bij de [indicatoren](#) is gekeken naar de mate waarin de brede welvaart 'hier en nu' van verschillende bevolkingsgroepen op afzonderlijke indicatoren afwijkt van die voor de totale bevolking. Als een bevolkingsgroep op een indicator gemiddeld lager dan de totale bevolking scoort betekent dat echter niet dat alle mensen in deze groep laag scoren op deze indicator. Gemiddeld is bijvoorbeeld 85,3 procent van de mensen tevreden met het leven, terwijl dit onder 18- tot 25-jarigen 78,5 procent is. Hoewel dit lager is dan gemiddeld, zijn ook de meeste jongeren tevreden.

Daarnaast is het zo dat niet alle mensen die ondergemiddeld scoren op één van die indicatoren dat ook doen op andere indicatoren waarop de desbetreffende groep relatief laag scoort. Het is wel mogelijk dat gunstige of ongunstige uitkomsten van afzonderlijke indicatoren vaker voorkomen bij dezelfde mensen.

Dit roept de vraag op of gunstige en ongunstige uitkomsten evenwichtig verdeeld zijn over alle personen in een bevolkingsgroep, of dat telkens dezelfde mensen boven- en ondergemiddeld scoren. In dat laatste geval is sprake van een stapeling – of cumulatie – van gunstige of ongunstige uitkomsten. Die stapeling van (on)gunstige uitkomsten brengen we in beeld door een selectie van indicatoren voor de brede welvaart 'hier en nu' tezamen te bekijken per individu. Als (on)gunstige uitkomsten zich opstapelen bij personen, kijken we in welke mate deze stapeling voorkomt en wat de kenmerken zijn van de personen bij wie dit voorkomt.

De gegevens over hoeveel gunstige en ongunstige uitkomsten zich stapelen op individueel niveau zijn gebaseerd op het CBS-onderzoek Sociale samenhang en welzijn 2024, met hieraan gekoppeld cijfers uit de Integrale inkomens- en vermogensstatistiek van het voorafgaande jaar. Per persoon is bepaald wat de 'score' is op diverse indicatoren van brede welvaart. De indicatoren die daarbij geselecteerd zijn, vallen onder de acht thema's van de 'Brede welvaart hier en nu'.

Het uitgangspunt is om voor elk van de acht thema's tenminste één indicator mee te nemen. In de praktijk is dat gelukt voor zes van de acht thema's, waarbij voor de thema's Materiële welvaart en Samenleving twee indicatoren zijn meegenomen. Het thema Arbeid en vrije tijd betreft twee onderwerpen en wordt ook met twee indicatoren beschreven. In totaal zijn er dus 9 indicatoren, die staan weergegeven in de tabel hieronder, waarin ook staat aangegeven wanneer een uitkomst als gunstig of als ongunstig wordt gezien. Hoewel de indicatorenset onveranderd is ten opzichte van de editie van 2024, dient opgemerkt te worden dat er wel wijzigingen zijn in vergelijking met het referentiejaar 2019. Daarom zijn, voor vergelijkingsdoeleinden, enkele analyses herhaald voor het referentiejaar 2019. Uitgebreidere informatie is te vinden in de [Technische toelichting](#).

Indicatoren voor stapeling van gunstige en ongunstige uitkomsten

Monitor-thema	Indicator	Ongunstig
Subjectief welzijn	Tevredenheid met het leven	
Materiële welvaart	Gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen	
	Vermogen van huishouden	
Gezondheid	Ervaren gezondheid	
Arbeid en vrije tijd	Arbeidsparticipatie	Heeft geen be
	Tevredenheid met de hoeveelheid vrije tijd	
Wonen	Tevredenheid met de woning	
Samenleving	Vertrouwen in mensen	
	Vertrouwen in instituties (politie, rechters, Tweede Kamer)	Vertrouwen

 Download CSV

Totaalbeeld

Gemiddeld hadden mensen in 2024 op 5,2 van de 9 indicatoren een gunstige, op 2,2 indicatoren een neutrale en op 1,4 indicatoren een ongunstige uitkomst. De groep mensen die bij 7 of meer indicatoren een gunstige brede welvaartsuitkomst heeft, wordt hier de bovenkant van de verdeling genoemd. Deze groep beslaat 24,3 procent van de bevolking. De groep mensen met minimaal 3 ongunstige uitkomsten wordt hier de onderkant van de verdeling genoemd; 18,1 procent van de bevolking behoort tot deze groep. De rest van de mensen (57,6 procent) vormt het midden van de verdeling.

Door aanpassingen in de indicatorenset en de afbakening van de boven- en onderkant van de verdeling zijn cumulatiecijfers uit edities van deze monitor van vóór 2022 niet één op één vergelijkbaar met de cijfers uit deze editie. Als de nieuwe selectie en afbakening toegepast wordt op de data van 2019, blijkt dat de groep mensen voor wie gunstige uitkomsten samenkomen nagenoeg gelijk is (in 2024 24,3 procent tegen 24,7 procent in 2019). De groep mensen bij wie de ongunstige uitkomsten zich opstapelen is iets kleiner geworden (nu 18,1 procent tegen 20,1 procent in 2019). De middengroep – bij wie noch gunstige noch ongunstige uitkomsten stapelen – is daardoor gegroeid (van 55,2 procent in 2019 naar 57,6 procent in 2024). Hoewel de omvang van de groep aan de bovenkant van de verdeling vrijwel onveranderd is, dient wel opgemerkt te worden dat deze groep in de tussenliggende coronajaren 2020 en 2021 groter was (respectievelijk 27,5 procent en 25,7 procent) en in de daaropvolgende jaren 2022 en 2023 juist lager (respectievelijk 22,7 procent en 23,3 procent).

<<Stapeling ontwikkeling 2019-2024>>

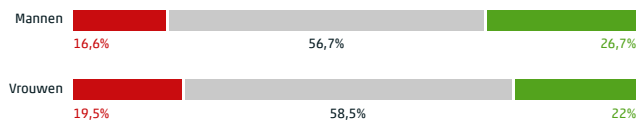
Situatie bevolkingsgroepen in 2024

Uit de gegevens over de verschillen tussen bevolkingsgroepen voor de afzonderlijke indicatoren bleek dat zowel het onderwijsniveau als de herkomst van mensen sterk samenhangen met het hebben van een boven- of ondergemiddelde brede welvaart. Ook tussen leeftijdsgroepen zijn er behoorlijke verschillen. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn relatief klein, maar ook hier is te zien dat mannen vaker gunstige uitkomsten hebben. Hieronder wordt voor dezelfde bevolkingsgroepen beschreven in hoeverre er sprake is van cumulatie van (on)gunstige uitkomsten bij individuele personen binnen die groepen.

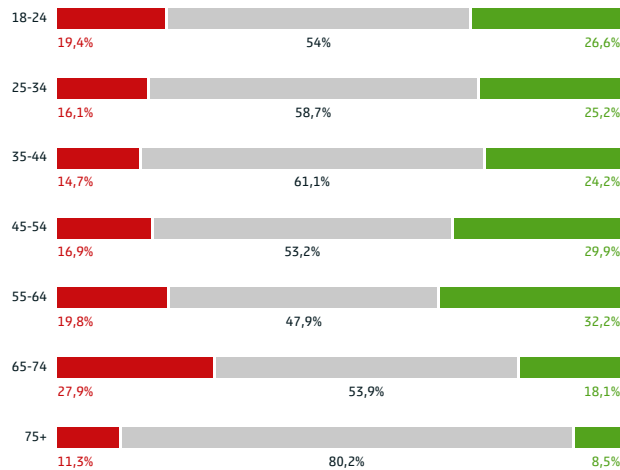
Stapeling van gunstige en ongunstige uitkomsten bij individuen binnen groepen

Percentage van iedere bevolkingsgroep dat aan de bovenkant, in het midden of aan de onderkant van de verdeling van de brede welvaart zit

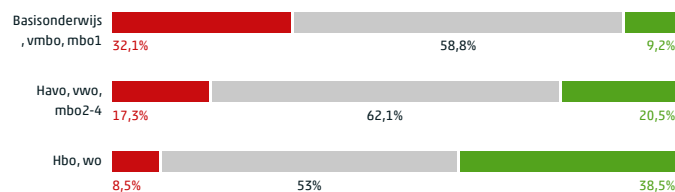
Geslacht

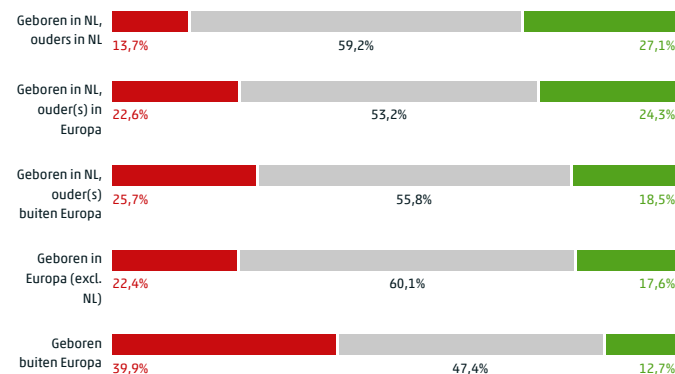
Leeftijd

Behaald onderwijsniveau

Geboorteland en herkomst

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

Onderwijsniveau. Wanneer gekeken wordt naar de stapeling van gunstige en ongunstige uitkomsten blijken de verschillen tussen onderwijsniveaus groot. Van de mensen met een hbo- of universitair niveau behoort 39 procent tot de bovenkant van de verdeling met een hoge brede welvaart, tegenover 21 procent van de mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma en 9 procent van de mensen met basisonderwijs of een

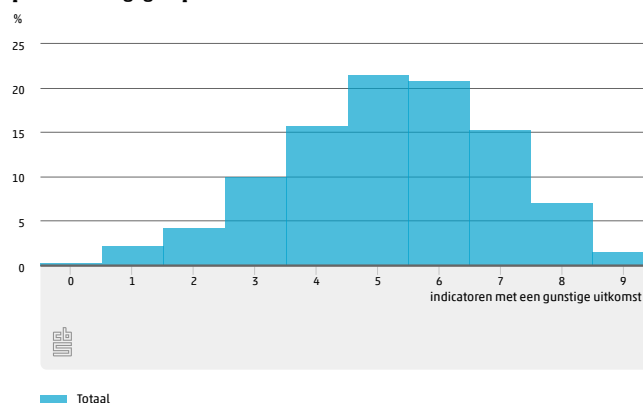
vmbo-diploma. Deze laatste groep zit vaker aan de onderkant van de verdeling; dat geldt voor 32 procent. Onder de andere twee groepen liggen die aandelen met respectievelijk 9 en 17 procent beduidend lager. De stapeling van gunstige uitkomsten concentreert zich dus sterk bij de hbo'ers en universitair geschoolden, terwijl de stapeling van ongunstige uitkomsten vooral voorkomt bij de groep met basisonderwijs of een vmbo-diploma. Dit beeld komt overeen met eerdere jaren. De groep met een vmbo-niveau of daarmee vergelijkbaar scoort met name relatief vaak ongunstig op het hebben van betaald werk, vertrouwen in de medemens, inkomen en gezondheid.

Herkomst. Bij de stapeling van gunstige en ongunstige uitkomsten van mensen met een verschillende herkomst is het beeld wat genuanceerder dan uit de beschrijving van de 13 losse indicatoren naar voren komt. De grote lijnen zijn wel vergelijkbaar. Mensen die in Nederland geboren zijn met ouders die dat ook zijn zitten relatief vaak aan de bovenkant van de verdeling en juist niet vaak aan de onderkant. Mensen die in Nederland zijn geboren, maar 1 of 2 ouders hebben die elders in Europa zijn geboren zitten ook relatief vaak aan de bovenkant van de verdeling, maar in deze groep zitten beduidend meer mensen met een ongunstige stapeling dan onder mensen met een Nederlandse herkomst. Mensen die buiten Europa zijn geboren zitten relatief vaak onderin en minder vaak bovenin de verdeling. Met name bij vermogen, inkomen, betaald werk en vertrouwen in anderen scoort de groep die buiten Europa geboren is relatief vaak ongunstig. Het vertrouwen in instituties is bij deze groep juist relatief hoog. De overige herkomstsgroepen vallen tussen deze groepen in.

Leeftijd. Mensen van 45 tot 65 jaar zitten relatief vaak aan de bovenkant van de verdeling: voor bijna 1 op de 3 van hen komen gunstige uitkomsten samen. Dat is boven het gemiddelde van 24 procent. Bij 65-plussers is dat juist veel minder vaak het geval: voor 18 procent van de 65- tot 75-jarigen en 8 procent van de 75-plussers stapelen gunstige uitkomsten zich. In laatstgenoemde groep stapelen ongunstige uitkomsten zich echter ook minder vaak dan gemiddeld: 11 procent tegenover gemiddeld 18 procent. Dit betekent dat relatief veel 75-plussers in de middengroep zitten: 80 procent van hen heeft minder dan 3 ongunstige uitkomsten, maar ook minder dan 7 gunstige uitkomsten. Een stapeling van ongunstige uitkomsten komt wel relatief vaak voor onder 65- tot 75-jarigen, bij wie dit voor 28 procent het geval is (tegen 18 procent gemiddeld). Mensen van 65 jaar of ouder hebben immers minder vaak betaald werk en scoren mede daardoor ook relatief vaak ongunstig op inkomen, maar ook op gezondheid hebben ze relatief vaak een ongunstige uitkomst. Daar staat tegenover dat zij vaker gunstig scoren op vermogen en de tevredenheid met de vrije tijd. Het stapelingsbeeld voor mensen in deze leeftijdsgroep wijkt daarmee wat af van het beeld dat voor de 65- tot 75-jarigen wordt geschetst op basis van de 13 afzonderlijke indicatoren over brede welvaart: daar heeft deze groep wat meer gunstige dan ongunstige uitkomsten.

Geslacht. Mannen zitten iets vaker bovenin de verdeling (27 procent) dan vrouwen (22 procent). Onderin komt bij vrouwen vaker een stapeling van ongunstige uitkomsten voor (20 procent) dan bij mannen (17 procent). Vrouwen zitten eveneens iets vaker dan mannen in de middengroep, waarin geen stapeling van gunstige noch ongunstige uitkomsten is. Vrouwen scoren met name minder vaak dan mannen gunstig op gezondheid, het hebben van betaald werk, inkomen en vertrouwen. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn kleiner dan de verschillen naar andere kenmerken.

Verdeling van het aantal indicatoren met een gunstige uitkomst per bevolkingsgroep

Schokbestendigheid: Samenvatting

Grote schokken, zoals de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne, raken alle aspecten van brede welvaart. Hoe goed is Nederland in staat om een grote schok op te vangen? Schokbestendigheid gaat over de vragen of mensen nog in hun levensonderhoud kunnen voorzien ('hier en nu'), of natuur, samenleving, economie en belangrijke systemen sterk genoeg zijn ('later' en 'kritieke systemen'), en hoe afhankelijk Nederland is van de rest van de wereld ('elders').

← [Naar het overzicht van 'Schokbestendigheid'](#)

- De middelen van huishoudens nemen trendmatig toe of zijn groot vergeleken met andere EU-landen.
- De relatieve omvang van kwetsbare groepen neemt af.
- De Nederlandse samenleving wordt gekenmerkt door groot vertrouwen enerzijds en haarscheurtjes in de sociale samenhang anderzijds.

De middelen van huishoudens nemen trendmatig toe of zijn groot vergeleken met andere EU-landen. De enige uitzondering hierop is de ervaren gezondheid. Deze is stabiel en niet hoog of laag vergeleken met andere EU-landen. In het geval van een schok hebben huishoudens een betere uitgangspositie om in hun levensonderhoud te voorzien dan eerdere jaren of dan huishoudens in andere landen. De relatieve omvang van kwetsbare groepen (geen startkwalificatie, werklozen, arme zzp-ers en mensen met gezondheidsproblemen), die de gevolgen van een schok als eerste voelen, neemt trendmatig af.

De Nederlandse samenleving wordt gekenmerkt door groot vertrouwen enerzijds en haarscheurtjes in de sociale samenhang anderzijds. Het vertrouwen in andere mensen neemt toe en was in 2023 het op-een-na-hoogste van 19 landen in de EU. Het vertrouwen in instituties is eveneens relatief hoog. Daar staat tegenover dat sociale cohesie in de woonbuurt in de meest recente jaren (tussen 2021 en 2023) iets is gedaald. De groep mensen die zich in 2023 gediscrimineerd voelt is relatief groot vergeleken met andere landen in de EU.

Het eigen vermogen van een bank en het risico dat deze loopt met de uitstaande leningen geeft een indicatie of banken voldoende bestand zijn tegen een langdurige periode van lage groei, hoge rentetarieven en hoge inflatie. Nederland staat met 16,5 procent eigen vermogen ten opzichte van het totale risico niet laag op de ranglijst, maar 20^e van de 27 landen is beneden het gemiddelde. De slagkracht van de overheid neemt af. De overheidsschuld daalde weliswaar naar 43,3 procent van het bbp in 2024 maar de effectiviteit van overheidsbestuur en de rechtsorde nemen trendmatig af.

Nederland was in 2024 voor 68,9 procent van het energieverbruik afhankelijk van de invoer van energiebronnen uit andere landen. Het aandeel van hernieuwbare energie in het totale energieverbruik is sterk gegroeid (van 6,5 procent in 2017 naar 17,4 procent in 2023). De afhankelijkheid van energie-invoer neemt niet langer trendmatig toe maar is gestabiliseerd. De export draagt meer dan een derde bij aan het bruto binnenlands product (35,2 procent in 2023).

Schokbestendigheid: Hier en nu

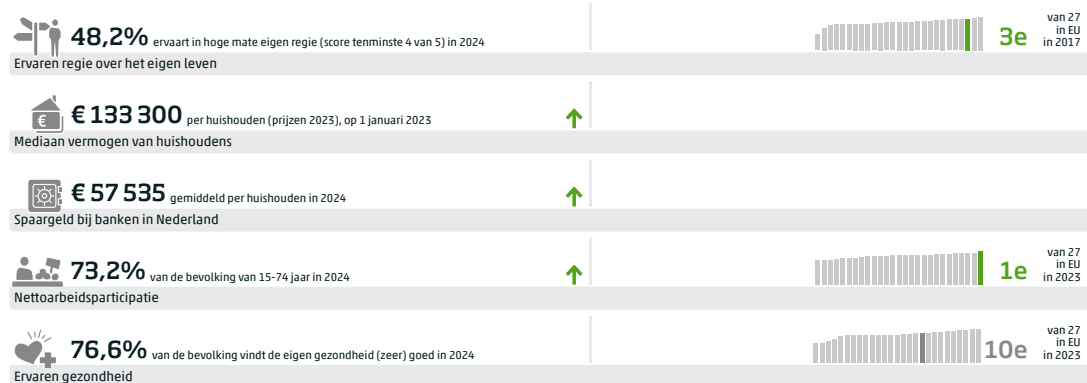
Een grote schok brengt de brede welvaart 'hier en nu' van huishoudens en kwetsbare groepen in gevaar. Zullen huishoudens nog steeds in hun levensonderhoud kunnen voorzien? Hoe groot zijn kwetsbare groepen die in het geval van een schok als eerste de gevolgen zullen merken? Kwetsbare groepen zijn onder meer mensen die als hoogste opleiding basisonderwijs, vmbo of mbo-1 hebben voltooid, werklozen, zzp-ers en mensen met gezondheidsproblemen.

[← Naar het overzicht van 'Schokbestendigheid'](#)

- De middelen van huishoudens nemen trendmatig toe of zijn hoog vergeleken met andere EU-landen, met uitzondering van de ervaren gezondheid.
- De relatieve omvang van de kwetsbare groepen neemt trendmatig af.

Schokbestendigheid van de brede welvaart 'hier en nu'

Levensonderhoud van huishoudens

Omvang van kwetsbare groepen

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Een schok kan grote gevolgen hebben voor de brede welvaart 'hier en nu'. Huishoudens moeten in staat zijn om de gevolgen op te vangen. De lockdown tijdens de coronapandemie en de plotselinge stijging van energieprijzen zijn voorbeelden van zulke situaties. In het thema 'levensonderhoud van huishoudens' wordt gemeten in hoeverre huishoudens gemiddeld genomen de middelen hebben om een eventuele schok op te vangen. In het thema 'omvang van kwetsbare groepen' wordt gemeten welk deel van de bevolking hoort bij bepaalde kwetsbare groepen. Kwetsbare groepen hebben meestal minder middelen om een schok op te vangen. Het gaat om mensen die een opleiding basisonderwijs, vmbo of mbo-1 hebben voltooid, werklozen, arme zzp-ers, en mensen met langdurige beperkingen door gezondheidsproblemen.

De middelen van huishoudens nemen trendmatig toe of zijn hoog vergeleken met andere EU-landen. De enige uitzondering hierop is de ervaren gezondheid. Het netto mediaan vermogen van huishoudens, het gemiddelde spaargeld van huishoudens bij banken in Nederland, en de nettoarbeidsparticipatie nemen trendmatig toe. Het spaargeld van huishoudens is van 2023 op 2024 met 5 procent toegenomen. De ervaren regie over het

eigen leven en de nettoarbeidsparticipatie horen bij de hoogste in de EU27, al ervaart minder dan de helft van de bevolking in hoge mate regie over het eigen leven.

De relatieve omvang van de kwetsbare groepen neemt trendmatig af. De werkloosheid is in 2024 wel iets toegenomen ten opzichte van 2023. De werkloosheid en het percentage mensen met ernstige langdurige beperkingen door gezondheidsproblemen zijn laag in vergelijking met andere EU-landen. Bij beide indicatoren stond Nederland in 2023 op de vijfde plaats van de EU-ranglijst. De omvang van de groep mensen die een opleiding basisonderwijs, vmbo of mbo-1 hebben voltooid is relatief groot (22^e van de EU27 in 2023). In absolute zin gaat het om ongeveer 372 duizend werklozen en 3,4 miljoen mensen zonder startkwalificatie.

Schokbestendigheid: Later

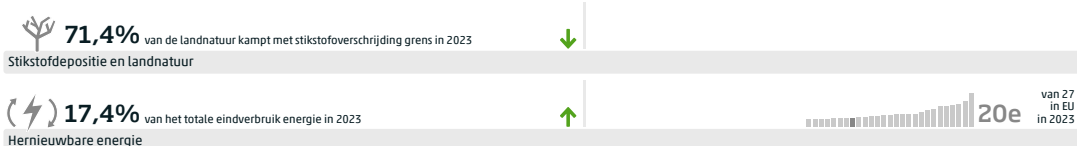
Een grote schok kan gevolgen hebben voor de brede welvaart van latere generaties. Wanneer de natuur verslechtert, de sociale samenhang verdwijnt of de economische infrastructuur verzwakt, is onze samenleving mogelijk niet sterk genoeg om grote schokken op te vangen. Dat maakt het moeilijk voor de volgende generatie om een zelfde niveau van brede welvaart 'hier en nu' te bereiken.

[← Naar het overzicht van 'Schokbestendigheid'](#)

- Het aandeel hernieuwbare energie neemt toe.
- Vergeleken met andere EU-landen wordt de Nederlandse samenleving gekenmerkt door groot vertrouwen, maar er zijn haarscheurtjes in de sociale samenhang.
- De mediane solvabiliteit van niet-financiële bedrijven neemt trendmatig toe.

Schokbestendigheid van de brede welvaart 'later'

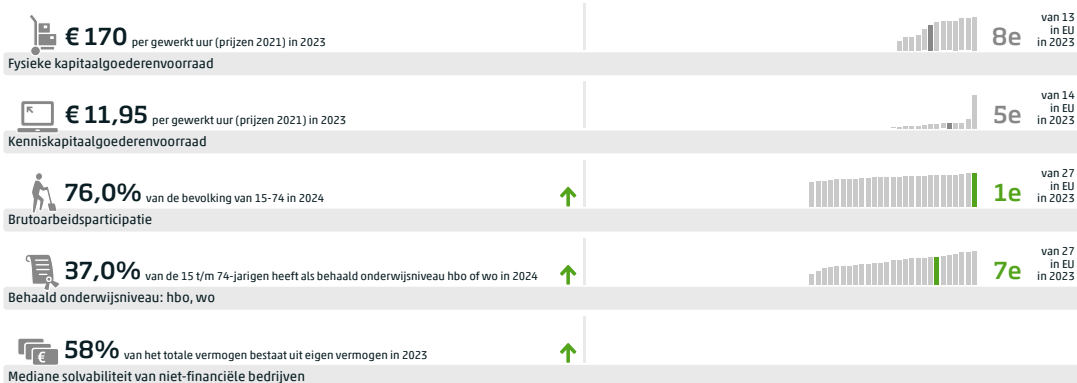
Robuustheid van biosfeer

Robuustheid van samenleving

Robuustheid van economie

Uitleg dashboard, kleuren en noten

De brede welvaart van latere generaties is afhankelijk van hulpbronnen die de huidige generaties op de lange termijn nalaten. De vraag is of de grote systemen die de huidige brede welvaart mogelijk maken – biosfeer, samenleving en economie – robuust genoeg zijn om grote (externe) schokken op te vangen.

De robuustheid van de natuur lijkt te verbeteren. Het aandeel van de landnatuur dat kampt met stikstofoverschrijving daalt trendmatig, maar het gaat nog altijd om 71,4 procent van de landnatuur. Ook neemt het procentueel aandeel hernieuwbare energie in het totale eindverbruik van energie trendmatig toe. Dit betekent dat we in Nederland relatief minder fossiele brandstoffen nodig hebben om in ons energieverbruik te voorzien.

De Nederlandse samenleving wordt gekenmerkt door groot vertrouwen enerzijds en haarscheurtjes in de sociale samenhang anderzijds. Het vertrouwen in andere mensen neemt toe en was in 2023 het op-een-na-hoogste van 19 landen in de EU. Het vertrouwen in instituties is eveneens relatief hoog en is van 2023 op 2024 met 1,7 procentpunt toegenomen naar 62,9 procent. Daar staat tegenover dat sociale cohesie in de woonbuurt in de meest recente jaren (tussen 2021 en 2023) is gedaald. De groep mensen die zich in 2023 gediscrimineerd voelt is, vergeleken met andere landen in de EU, relatief groot. Het gaat om 12 procent van de bevolking ouder dan 15 jaar.

De brutoarbeidsparticipatie, het aandeel mensen met een hbo- of wo-opleiding en de mediane solvabiliteit van niet-financiële bedrijven nemen toe. De brutoarbeidsparticipatie is de hoogste van de EU. De fysieke kapitaalgoederenvoorraad en de kenniskapitaalgoederenvoorraad per gewerkt uur zijn stabiel. De totalen van deze goederenvoorraden, gecorrigeerd voor inflatie, nemen wel gestaag toe maar de gewerkte uren stijgen harder. De ontwikkeling van deze kapitaalgoederenvoorraden op de langere termijn laat wel zien dat Nederland geleidelijk haar voorsprong op andere EU-landen verliest.

Schokbestendigheid: Kritieke systemen

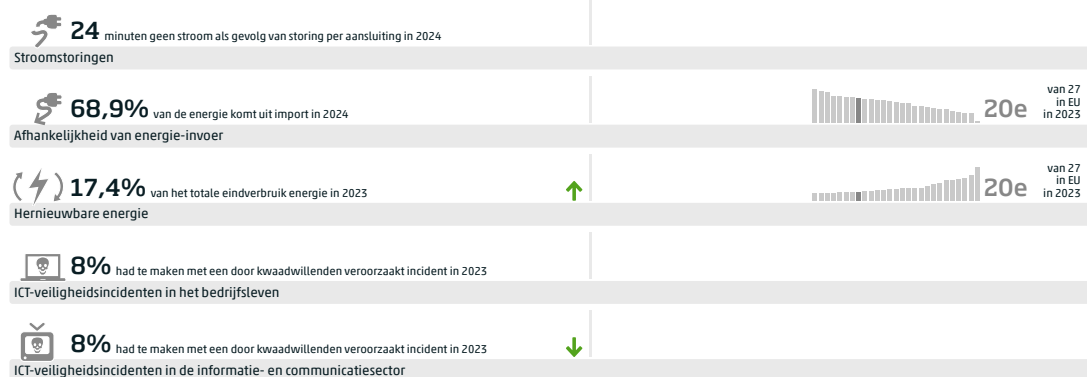
Om een grote schok goed op te kunnen vangen, zijn sommige systemen voor de brede welvaart als geheel of voor bepaalde SDG's van kritiek belang. Kritieke systemen zijn systemen die niet mogen uitvallen of die een maatschappelijke functie hebben die te belangrijk is om te mogen falen. De slagkracht van de overheid is vooral belangrijk wanneer een schok grote delen van de bevolking treft.

[← Naar het overzicht van 'Schokbestendigheid'](#)

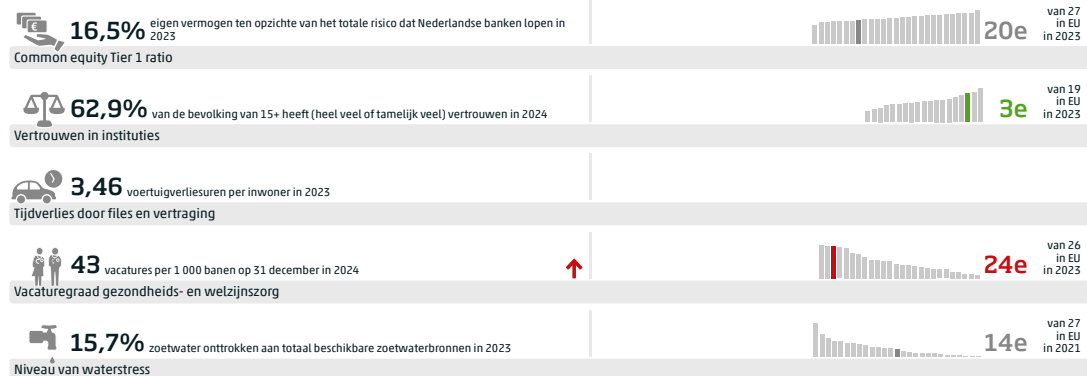
- De afhankelijkheid van energie-invoer neemt niet langer trendmatig toe, maar is gestabiliseerd rond de 70 procent.
- Het aantal ICT-veiligheidsincidenten in de ICT-sector neemt af.
- Het vertrouwen in rechters en politie groeit.
- De effectiviteit van het overheidsbestuur en de rechtsorde dalen.

Schokbestendigheid van kritieke systemen

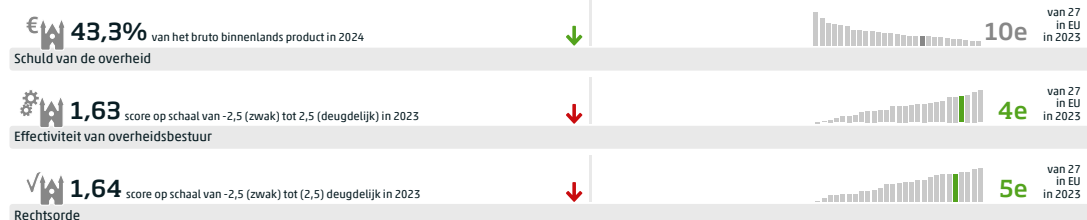
Kritieke systemen: Systeemfalen

Kritieke systemen: Essentiële maatschappelijke functie

Slagkracht van de overheid

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

Systemen die niet mogen uitvallen zijn de energievoorziening en de IT-infrastructuur. De afhankelijkheid van energie-invoer neemt niet langer trendmatig toe maar is gestabiliseerd rond de 70 procent. In 2024 was Nederland voor 68,9 procent van het energieverbruik afhankelijk van de invoer van energiebronnen uit andere landen. Het aandeel van hernieuwbare energie in het totale energieverbruik is tegelijkertijd sterk gegroeid, van minder dan 2 procent aan het begin van de 21e eeuw naar 6,5 procent in 2017 en 17,4 procent in 2023. De afhankelijkheid van energie-invoer is relatief hoog, maar door de sterke groei van hernieuwbare energie is Nederland in de EU27 opgeschoven richting het midden van de ranglijst, van een lage positie in 2022 (24^e van 27 landen) naar een positie in de middengroep in 2023 (20^e van 27 landen). In 2023 had 8 procent van alle bedrijven te maken met een door kwaadwillenden veroorzaakt ICT-incident. ICT-veiligheidsincidenten kwamen even vaak voor in de ICT-sector maar in deze sector nemen de incidenten trendmatig af.

Banken, instituties, verkeer en vervoer, watervoorziening en zorg zijn systemen die een maatschappelijke functie hebben die te belangrijk is om te mogen falen. Het vertrouwen in instituties is relatief hoog en was in 2024 1,7 procentpunt hoger dan in 2023. In [SDG 16.1 Veiligheid en vrede](#) en [SDG 16.2 Instituties](#) is te zien dat het vertrouwen in rechters en politie trendmatig groeit en dat het vertrouwen in ambtenaren, de Tweede Kamer, gemeenteraden en de Europese Unie van 2023 op 2024 is toegenomen.

De schaarste aan personeel in de zorg is groot vergeleken met andere EU-landen. De vacaturegraad in de gezondheids- en welzijnszorg neemt trendmatig toe. Eind 2024 waren er 43 vacatures per duizend banen.

De Common Equity Tier 1 ratio (CET1) meet de verhouding tussen het eigen vermogen van een bank en het risico dat deze loopt met de uitstaande leningen. De CET1 geeft aan of banken voldoende bestand zijn tegen een langdurige periode van lage groei, hoge rentetarieven en hoge inflatie. In het Bazel III Akkoord is een ondergrens afgesproken van 4,5 procent eigen vermogen ten opzichte van het totale risico. Nederland staat met 16,5 procent niet laag op de ranglijst, maar 20^e van de 27 landen is beneden het gemiddelde.

De slagkracht van de overheid is belangrijk wanneer een schok grote delen van de bevolking treft. De schuld van de overheid daalt en bedroeg 43,3 procent van het bbp in 2024. De kwaliteit van Nederlandse publieke instituties is hoog in vergelijking met andere landen. Wel dalen de effectiviteit van overheidsbestuur en de rechtsorde geleidelijk. Dit wijst op een afname van de slagkracht van de overheid.

Schokbestendigheid: Elders

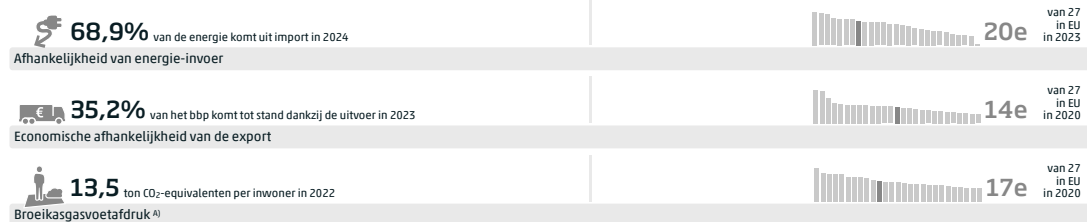
Een schok in de rest van de wereld kan gevolgen hebben voor de brede welvaart van Nederland. Afhankelijkheden van de rest van de wereld maken deze brede welvaart kwetsbaar. Er zijn schaarse grondstoffen die in Nederland niet gevonden worden. Het is ook niet altijd zeker dat deze grondstoffen geleverd kunnen worden, bijvoorbeeld door geopolitieke spanningen.

[← Naar het overzicht van 'Schokbestendigheid'](#)

- Nederland was in 2024 voor 68,9 procent van het energieverbruik afhankelijk van de invoer van energiebronnen uit andere landen.
- Het aandeel van hernieuwbare energie in het totale energieverbruik is sterk gegroeid.

Schokbestendigheid van de brede welvaart 'elders'

Grensoverschrijdende afhankelijkheden

[Download CSV](#)

[Toon tabel](#)

[Uitleg dashboard, kleuren en noten](#)

De brede welvaart van Nederland wordt kwetsbaar wanneer Nederland niet zelf over benodigde grondstoffen beschikt en leveringszekerheid, bijvoorbeeld door geopolitieke spanningen, niet gegarandeerd is. Nederland is sterk afhankelijk van het buitenland voor de energievoorziening, voor zeldzame en kostbare metalen in onmisbare producten als computers, telefoons, zonnepanelen en elektrische auto's, en ook voor de economische opbrengsten van de export van goederen en diensten. De vraag naar schaarse grondstoffen is groot. Hoe meer producten worden ingevoerd, des te groter is de voetafdruk van Nederland elders in de wereld.

Nederland was in 2024 voor 68,9 procent van het energieverbruik afhankelijk van de invoer van energiebronnen uit andere landen. De afhankelijkheid van energie-invoer neemt niet langer trendmatig toe maar is gestabiliseerd. Tegelijkertijd is het aandeel van hernieuwbare energie in het totale energieverbruik sterk gegroeid (van 6,5 procent in 2017 naar 17,4 procent in 2023). Ook is Nederland in de EU27 opgeschoven richting het midden van de ranglijst, van een lage positie (24^e van de 27 in 2022) naar een positie in de middengroep (20^e van 27 in 2023).

De export draagt meer dan een derde bij aan het bruto binnenlands product (35,2 procent in 2023). De broeikasgasvoetafdruk is niet hoog of laag vergeleken met andere EU-landen.

Sustainable Development Goals

De Sustainable Development Goals laten zien hoe het gaat met de brede welvaart in Nederland op specifieke thema's. Voor iedere SDG worden indicatoren gepresenteerd voor middelen en mogelijkheden die er zijn, het gebruik dat mensen ervan maken, relevante uitkomsten en de subjectieve beleving. De focus ligt hierbij op de ontwikkelingsdoelen bekeken vanuit de Nederlandse context.

SDG's: Samenvatting

De Sustainable Development Goals (SDG's) laten zien hoe het gaat met de brede welvaart op specifieke beleidsrelevante thema's. De SDG's raken aan alle ecologische, sociale en economische aspecten van brede welvaart. Ze bieden het CBS een mogelijkheid om neutraal en systematisch deze thema's in kaart te brengen.

[← Naar het overzicht van 'SDG's'](#)

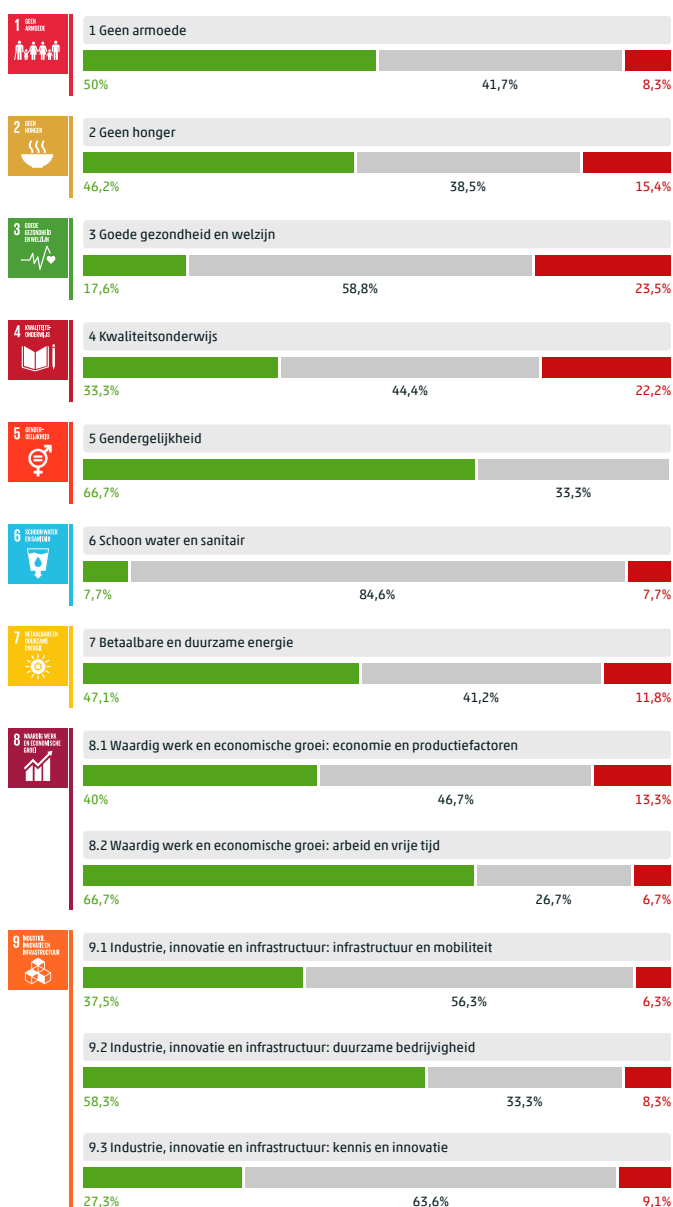
Trends in Nederland van de 17 SDG^{plus}-doelstellingen

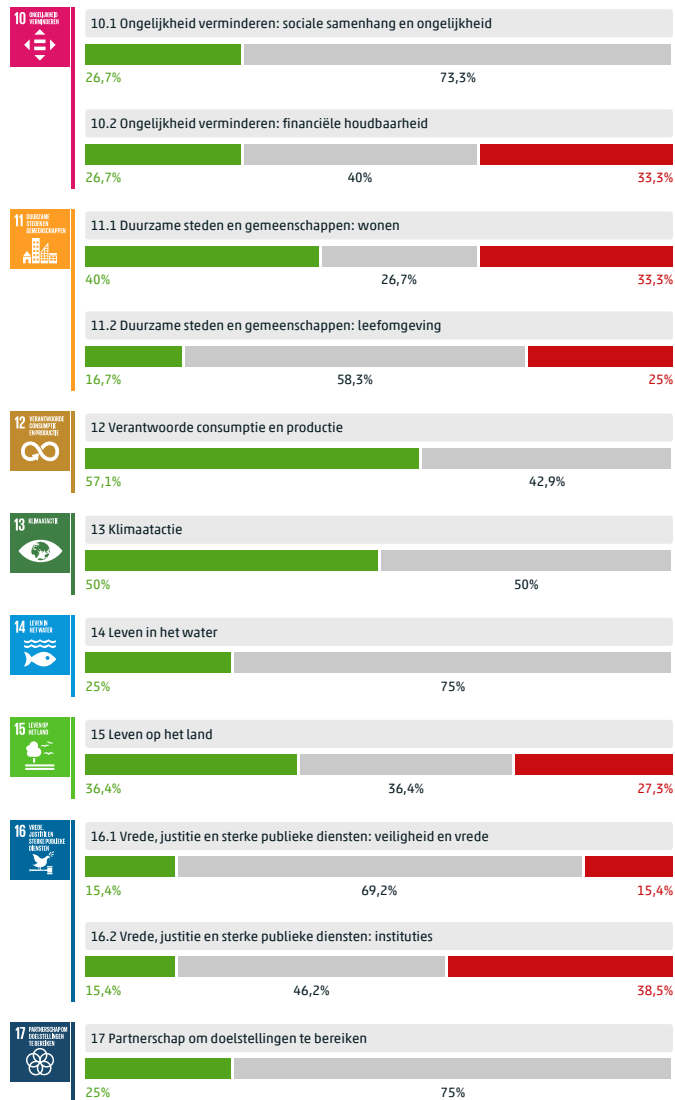
Deze figuur toont per doelstelling het aandeel in het totale aantal gemeten indicatoren.

Sorteer op SDG

Sorteer op percentage groene trends, hoog naar laag

Sorteer op percentage rode trends, hoog naar laag

Download CSV

▼ Toon tabel

Trends

De samenvattende figuur is gebaseerd op de indicatoren waarvoor een middellangetermijntrend (2017 t/m 2024) berekend kon worden. De figuur toont welk percentage van de indicatoren zich in de richting van het doel beweegt (groen), welk deel een neutrale trend heeft (grijs), en welk deel van het doel af beweegt (rood).

De 17 SDG's zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld. Regeringsleiders van 193 landen committeerden zich aan deze agenda voor duurzame ontwikkeling die loopt tot 2030. We zijn inmiddels over de helft van de termijn waarbinnen de doelen gehaald moeten zijn.

- Minstens de helft van de indicatoren beweegt zich in de richting van hogere brede welvaart in gendergelijkheid (SDG 5), arbeid en vrije tijd (SDG 8.2), duurzame bedrijvigheid (SDG 9.2), verantwoorde consumptie en productie (SDG 12), geen armoede (SDG 1) en klimaatactie (SDG 13).
- Een kwart of meer van de indicatoren beweegt zich in de richting van lagere brede welvaart bij instituties (SDG 16.2), financiële houdbaarheid (SDG 10.2), wonen (SDG 11.1), leven op het land (SDG 15) en leefomgeving (SDG 11.2).

Positie van Nederland binnen de EU per SDG^{plus}-doelstelling

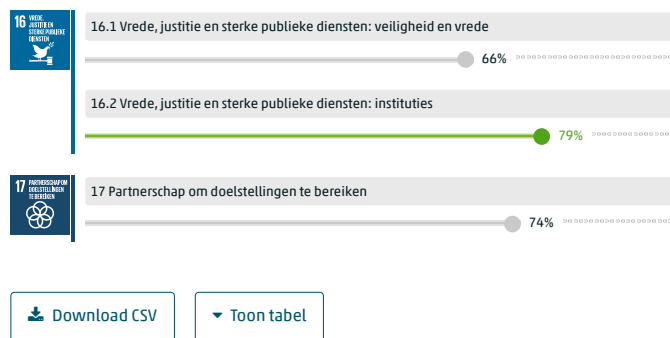
Deze figuur toont per doelstelling het gemiddelde over de gemeten indicatoren.

Sorteer op SDG

Sorteer op positie, hoog naar laag

Sorteer op positie, laag naar hoog

Posities

Het is niet mogelijk voor alle indicatoren in de monitor een internationale vergelijking te maken. Voor de indicatoren waarbij dit wel kan, is per SDG de gemiddelde positie van Nederland binnen de EU27 bepaald.

Nederland staat in de EU27 hoog op de ranglijst bij geen armoede (SDG 1), sociale samenhang en ongelijkheid (SDG 10.1), instituties (SDG 16.2), en duurzame bedrijvigheid (SDG 9.2). Bij geen enkele SDG is de gemiddelde positie van Nederland laag.

Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld.

Voor wat er **feitelijk** gebeurt

Uitgave 2025